

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา

โดย
นายสุนทร อ่อนฤทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT VIA EXPERIENTIAL LEARNING
APPROACH ON SOCIAL CONSCIOUSNESS FOR UNDERGRADUATE DEGREE
STUDENTS, BACHELOR OF EDUCATION (SOCIAL STUDIES)

By
MR. Suntorn ONRIT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education TEACHING SOCIAL STUDIES
Department of Curriculum and Instruction
Silpakorn University
Academic Year 2023
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ	ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อ จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคม ศึกษา
โดย	นายสุนทร อ่อนฤทธิ์
สาขาวิชา	การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	อาจารย์ ดร. มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

.....คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์)

พิจารณาเห็นชอบโดย

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรพิน ศิริสัมพันธ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์)

.....ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(รองศาสตราจารย์ ดร. อิทธิพัทธ์ สுவทันพรกุล)

640620006 : การสอนสังคมศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

คำสำคัญ : แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์, จิตสำนึกทางสังคม

นาย สุนทร อ่อนฤทธิ์: ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อ
จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
หลัก : อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ ไตศิลา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และ 2) ศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 26 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นพลเมือง หน่วยการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

640620006 : Major TEACHING SOCIAL STUDIES

Keyword : Experiential Learning Approach, Social Consciousness

MR. Suntorn ONRIT : EFFECTS OF LEARNING MANAGEMENT VIA EXPERIENTIAL LEARNING APPROACH ON SOCIAL CONSCIOUSNESS FOR UNDERGRADUATE DEGREE STUDENTS, BACHELOR OF EDUCATION (SOCIAL STUDIES) Thesis advisor : Chairat Tosila, Ph.D.

This research aimed to: 1) compare the social consciousness of undergraduate students in social studies before and after learning management via the experiential learning approach. and 2) study the social consciousness of undergraduate students in social studies via the experiential learning approach. This sample was undergraduate students in 3rd year of Social Studies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University, a total of 26 persons by cluster random sampling method. The research tool was the international society active learning course coexistence learning Unit via experiential learning approach and measuring social consciousness. The data was analyzed by mean, standard deviation, and t-test dependent.

The research findings were summarized as follows:

1. The social consciousness of undergraduate students in social studies after using the experiential learning approach was higher than at a .05 significance level.
2. The arithmetic mean of social consciousness of undergraduate students in social studies after using the experiential learning approach was at a good level.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ โตศิลา ผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง อาจารย์ได้สนับสนุนให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ได้จนประสบความสำเร็จ คอยสอบถามถึงความก้าวหน้าของงานวิจัย ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นหลายประการที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ตลอดจนได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยอย่างดียิ่งในทุกขั้นตอนของการทำวิจัยจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ตลอดจน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมไปถึงคำแนะนำทางสถิติที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านซึ่งได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะจันทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดนุชา ปนคำ และอาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทดลอง พร้อมทั้งให้ข้อคิด คำแนะนำ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์และสังคมศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพชรรัตน์ บริสุทธิ์ หัวหน้าสาขาวิชาสังคมศึกษา อาจารย์พรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง และขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศึกษาทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ปนัดดา พาณิชนันท์ ที่ได้ให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ และที่สำคัญอย่างยิ่ง ขอขอบคุณนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษาทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมตามกระบวนการเรียนการสอนทุกขั้นตอนอย่างตั้งใจจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามจุดประสงค์ของรายวิชา

ขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านในทุกระดับการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้ชีวิตอันมีคุณค่าอย่างยิ่งแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เขียนหนังสือ ตำรา วารสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ผู้วิจัยนำมาใช้อ้างอิงในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณผู้ที่ไม่ประสงค์จะออกนาม ที่คอยสนับสนุนทุนการศึกษา คอยให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจ คอยกระตุ้น และที่สำคัญอย่างยิ่งเป็นผู้เริ่มต้นในการวางแผนให้กระผมได้เข้ามาศึกษาในครั้งนี้ หากไม่มีท่านคงไม่มีโอกาสได้มาศึกษาและสำเร็จลงได้จนถึงวันนี้ กระผมจะไม่มีวันลืมพระคุณ และจะตอบแทนให้นานเท่านาน ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณครอบครัว คุณแม่ คุณพ่อที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีที่สุดในการศึกษาในครั้งนี้และเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายสำคัญที่กระผมจะต้องทำให้สำเร็จ เพื่อนำความสำเร็จนั้นกลับไปมอบให้เป็นรางวัลให้กลับพวกท่านที่คอยเลี้ยงดูกระผมตั้งแต่เกิดจนถึงทุกวันนี้ด้วยดีเสมอมา ขอกราบขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง ณ โอกาสนี้

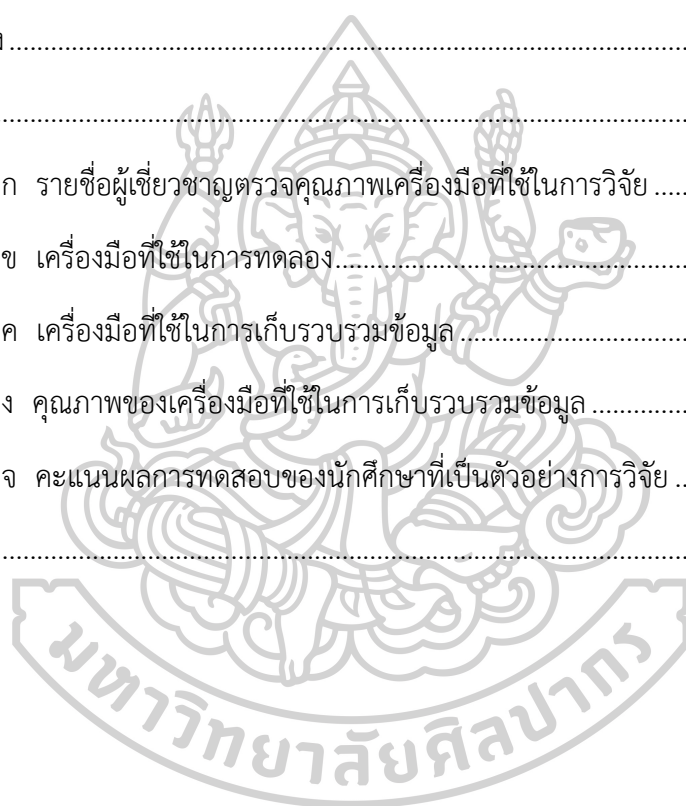
สุนทร อ่อนฤทธิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
3. คำถามการวิจัย.....	6
4. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
5. สมมติฐานการวิจัย.....	6
6. ขอบเขตการวิจัย.....	6
7. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	10
1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	10
1.1 ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	10
1.2 ลักษณะของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	11
1.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	16
2. แนวคิดจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness).....	18

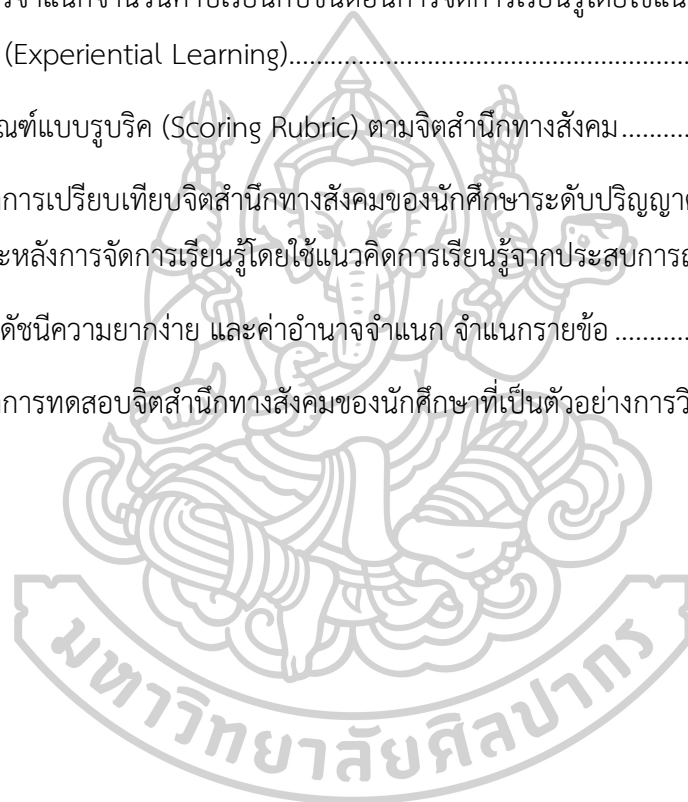
2.1 ความหมายของจิตสำนึกทางสังคม	18
2.2 ความสำคัญของจิตสำนึกทางสังคม	19
2.3 องค์ประกอบของจิตสำนึกทางสังคม	20
2.4 ระดับของจิตสำนึกทางสังคม (Levels of Social Consciousness).....	21
2.5 แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม	29
2.6 แนวคิดพัฒนาการทางการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม	32
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	35
3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม.....	36
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	38
1. ประชากรและตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย	39
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	39
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	40
4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย.....	40
5. แบบแผนการวิจัย.....	43
6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
7. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
8. การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
9. การวิเคราะห์ข้อมูล	57
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์	60
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์	61

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	68
สรุปผลการวิจัย.....	69
อภิปรายผลการวิจัย.....	69
ข้อเสนอแนะ	74
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้	74
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	75
รายการอ้างอิง	76
ภาคผนวก.....	82
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	83
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง.....	85
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	95
ภาคผนวก ง คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	98
ภาคผนวก จ คะแนนผลการทดสอบของนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างการวิจัย	100
ประวัติผู้เขียน	102

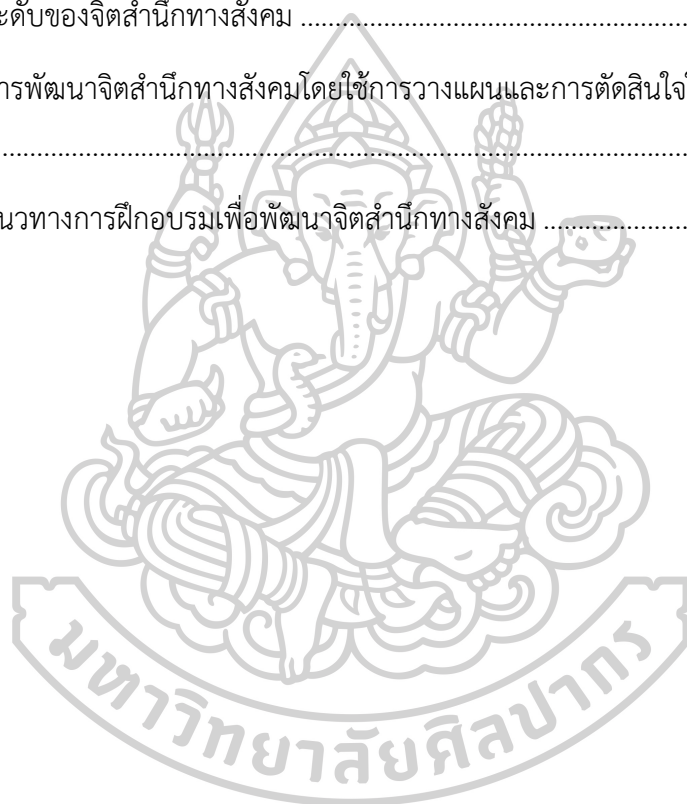
สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ในรายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลทรรศน์.....	41
ตารางที่ 2 แบบการวิจัย The One Group Pretest - Posttest Design.....	43
ตารางที่ 3 การจำแนกจำนวนคาบเรียนกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ (Experiential Learning).....	45
ตารางที่ 4 เกณฑ์แบบรูบริก (Scoring Rubric) ตามจิตสำนึกทางสังคม.....	50
ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคม ศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์	60
ตารางที่ 6 ค่าดัชนีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก จำแนกรายข้อ	99
ตารางที่ 7 ผลการทดสอบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างการวิจัย	101

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
รูปภาพที่ 1 วงจร “การลองกระทำ” ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey	12
รูปภาพที่ 2 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์	14
รูปภาพที่ 3 The experiential learning modal กับการจำแนกผู้เรียน 4 ประเภท.....	15
รูปภาพที่ 4 ระดับของจิตสำนึกทางสังคม	28
รูปภาพที่ 5 การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมโดยใช้การวางแผนและการตัดสินใจในระบอบประชาธิปไตย	30
รูปภาพที่ 6 แนวทางการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม	31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาไม่ว่าจะเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน การค้ำประกันถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น การกลั่นแกล้งทางสังคม การไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การขาดระเบียบวินัย การไม่เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อและนำไปสู่ปัญหาในด้านอื่น ๆ ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไป การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นได้นั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน ผู้ที่กำลังจะก้าวขึ้นมามีบทบาททางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เนื่องจากพวกเขาจะเป็นผู้ใหญ่ที่จะเข้ามาร่วมกันพัฒนาประเทศในอนาคต รวมทั้งยังต้องเป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากคนรุ่นก่อน (วรทัยาพรหมสุนทร, 2562: 2) จากการรายงานสภาวการณ์เด็กและเยาวชนของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2562) ยังแสดงให้เห็นอีกว่าพฤติกรรมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในปีที่ผ่านมาว่าประสบปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิเสธการสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่ต้องการคิดและแก้ไขปัญหาด้วยตัวเองมากขึ้นสูงกว่าร้อยละ 52.45 ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคมมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 32.15 ในปีที่ผ่านมาเหลือร้อยละ 29.74 ในทางกลับกันเด็กและเยาวชนมีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลง สร้างองค์ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และความเชื่อจากเดิมไปสู่ทิศทางใหม่ในแบบของตนเองร้อยละ 51.24 จากผลการรายงานสะท้อนให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเกี่ยวกับจิตสำนึกทางสังคมลดลง มีแนวโน้มที่จะมองว่าความคิดของตนเองนั้นถูกต้องที่สุด ขาดการเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อท้องถิ่นหรือกับสังคมที่เป็นอยู่ ทั้งยังมีแนวโน้มทางความคิดที่ต่อต้านแนวคิด ค่านิยม ความเชื่อเดิมทั้งที่ยังไม่ได้พิจารณาโดยใช้หลักการและเหตุผลอย่างถี่ถ้วน

จากสภาพการณดังกล่าว จิตสำนึกทางสังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนในสังคม เนื่องจากจิตสำนึกทางสังคมเป็นทักษะที่นำมาซึ่งความสุขและเป็นใบเบิกทางแห่งความสำเร็จในชีวิตทำให้เกิดมิตรภาพและโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม จิตสำนึกที่มีต่อสังคมจึงเป็นทักษะสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญเพื่อเป็นรากฐานสำคัญอันนำมาซึ่งความสุขความสำเร็จในชีวิตเมื่อเติบโตขึ้นต่อไปในอนาคต การมีทักษะในการเข้าสังคมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเหลือเด็กให้ประสบความสำเร็จในอนาคตแตกต่างกับความเชื่อที่ผ่านมามองว่าความสามารถในการเรียนในชั้น

เรียนเท่านั้นที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของเด็ก (Lawrence, 2009: 6-7) สำหรับแนวทางการพัฒนา และปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคม ผู้สอนควรปรับบทบาทของตนเองเป็นเพียงผู้ที่คอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่างโดยการเรียนรู้ผ่านการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวเพื่อที่จะมองเห็นภาพและเกิดความน่าเชื่อถือ มีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่น (Pandey and Gupta, 2008: 72) นอกจากนี้จะแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่างในการเรียนรู้แล้วนั้น การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมจะต้องส่งเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะสะท้อนกลับมากกว่าที่จะไตร่ตรองหรือเพียงแค่คิดได้เท่านั้นโดยการรับรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกอบรมด้านความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจากการสร้างเสริมประสบการณ์จากในห้องเรียนโดยการยกประเด็นที่เกี่ยวข้องการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมและการอภิปรายวิเคราะห์กรณีศึกษา กระบวนการกลุ่มหรือการใช้เกม แต่ถ้าหากว่าต้องการให้มีการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มากกว่าการรับรู้แต่เพิ่มระดับไปจนถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมเอกลักษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนในสังคมเพื่อพัฒนาเป็นวงกว้าง เน้นการฝึกสมาธิเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อไตร่ตรองตนเองอย่างลึกซึ้งว่าพฤติกรรมหรือแนวคิดของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบต่อสังคม (Schneider, 2010: 25-26)

อนึ่ง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมควรพัฒนาเป็นลำดับพัฒนาการตามแนวคิดของ Vieten Amorok and Schlitz (2006: 917) ที่ได้อธิบายว่าหากต้องการให้เกิดการกระตุ้นจิตสำนึกทางสังคมจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองของเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสมจะต้องพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมโดยเริ่มจากการฝังตัว (Embedded) จิตสำนึกถูกฝังตัวเข้ากับการรับรู้จากภายนอก ด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรม ถัดมาคือระดับการสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) การสะท้อนการรับรู้ด้วยตนเองอย่างมีสติว่าสิ่งที่พบเห็นนั้นถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างไร ถัดไปคือระดับการมีส่วนร่วม (Engaged) การนำความตั้งใจและดำเนินการเพื่อสร้างความแตกต่างในลักษณะที่มุ่งสู่สังคมส่วนรวมภายนอก ต่อมาคือระดับการร่วมมือ (Collaborative) การร่วมสร้างสรรค์และปรับจิตสำนึกของตนเองไปสู่ระดับที่ดีกว่าผ่านการค้นคว้าและลงมือร่วมกันกับผู้คนในสังคม และสุดท้ายคือการเป็นกระบอกเสียง (Resonant) โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น แบ่งปัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์พร้อมทั้งรู้สึกถึงความสำคัญในการเชื่อมโยงผู้คนในสังคม แนวทางการพัฒนารจิตสำนึกทางสังคมทั้ง 5 ด้านนั้นจำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นเหตุและผลตามหลักวิทยาศาสตร์มากขึ้น เน้นให้เข้าใจธรรมชาติของสังคมและเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตนเองสามารถเชื่อมโยงหลักการและเหตุผลเข้ากับประสบการณ์ในชีวิต มุมมอง และบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำมาพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางสังคมได้ โดยกระบวนการทั้งหมดนั้นจะต้องสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และ

นำไปปรับใช้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วย (Ammentorp, 2007: 39-40) จะเห็นว่าการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมนั้นต้องอาศัยการนำประสบการณ์ส่วนตัวมาใช้ประกอบเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ปฏิกริยาตอบสนองของผู้คนเพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมในการนำมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคม

การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมในการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของเด็กและเยาวชน โดยแนวคิดนี้มีรากฐานมาตั้งแต่ก่อกำเนิดมนุษยชาติ การเรียนรู้ในยุคนั้นจะเป็นการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูก มีการประเมินผลที่ชัดเจน คือ การอยู่รอด โดยการดำเนินชีวิตและผลการเรียนรู้ที่ดีที่สุดก็จะเป็นแบบอย่างให้รุ่นต่อไปได้จดจำเพื่อประยุกต์ใช้สำหรับตนเอง การศึกษาจากประสบการณ์จึงถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานจากนายจ้างสู่ลูกจ้าง จากเพื่อนสู่เพื่อน จากผู้รู้ไปผู้เรียนจนเกิดเป็นการถ่ายทอดความรู้หลายลักษณะ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับการเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทักษะกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการทำงานที่ดี ทักษะการอยู่ร่วมร่วมกับผู้อื่นในสังคมความหลากหลายเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิตในอนาคตของผู้เรียน ทำให้ผู้สอนมุ่งหวังให้การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประโยชน์ต่อผู้ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (ชวลิต โปธิ์นคร, 2560: 24) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนได้เป็นอย่างดีทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเกิดการคิดวิเคราะห์และสรุปมาเป็นแนวคิดหลักการที่ผู้เรียนจะนำไปปฏิบัติจริงในครั้งต่อไป การออกแบบการเรียนรู้ที่ดีจึงต้องเน้นการวัดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียนซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดจากการนำทฤษฎีวงจรการเรียนรู้จากแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984: 47) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นแนวคิดที่เหมาะสมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เกิดทักษะใหม่ ๆ ประยุกต์ใช้ทั้งปัญญา กระบวนการของความรู้สึกทางสังคม ความเข้าใจสังคม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพและการดำเนินชีวิตในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

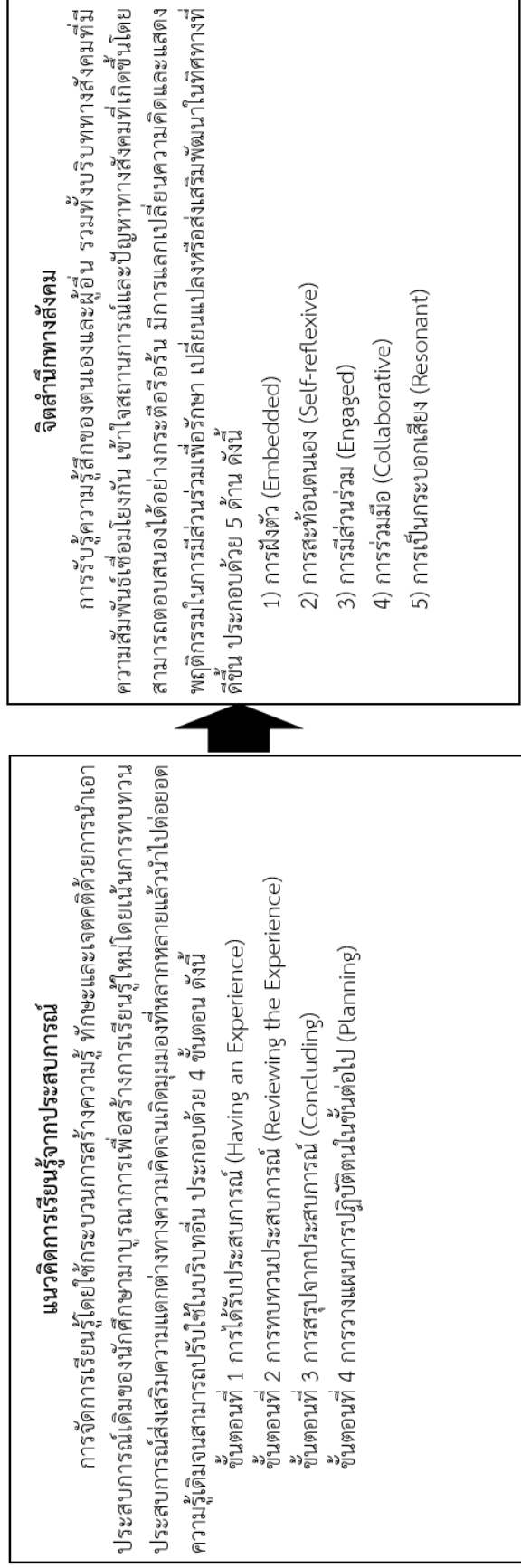
การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการพื้นฐานของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จิตสำนึกทางสังคม ศึกษาพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ปรัชญา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562 (4 ปี) (2562) ตลอดจนจิตวิทยาพัฒนาการในการศึกษาของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมเพื่อตอบสนองพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ คู่คุณธรรมสำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่าความสำคัญและความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติซึ่งพันธกิจดังกล่าวยังสอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตรของสาขาวิชาสังคมศึกษาที่มุ่งผลิตครูสังคมศึกษาที่มีคุณภาพสูงมีความรู้คุณธรรมสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณธรรมและจริยธรรมแห่งวิชาชีพไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาครูให้เป็นคนดี มีสติปัญญาความสามารถและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถเผชิญปัญหาหรือวิกฤติได้ด้วยสติปัญญา กอปรกับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาอยู่ในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือวัยผู้ใหญ่ ช่วงอายุประมาณ 18 - 22 ปี นั้นเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะและมีประสบการณ์อย่างหลากหลายซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นแหล่งข้อมูลและเป็นประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่าสำหรับการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และต่อยอดเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ต่อไป การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาควรมุ่งจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียน การเรียนรู้ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจะได้ผลดี หากมีจัดการเรียนการสอนโดยยึดเอาสภาพชีวิตและสังคมของตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมควรยึดสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ ไม่ควรมุ่งสอนเฉพาะที่เกี่ยวกับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ประการต่อมาต้องวิเคราะห์ประสบการณ์ เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งข้อมูลที่คุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษามาก (ชัยฤทธิ์ โพนิสสุวรรณ, 2544: 54-56) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกทางสังคมและดำเนินชีวิตร่วมกับผู้คนในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขต่อไป

งานวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นสากลทรศน์ ในหน่วยการเรียนรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา และคาดหวังว่าที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จะมีจิตสำนึกทางสังคมที่สูงขึ้นจนสามารถปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองสำเร็จการศึกษาไปเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยและปรัชญาของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มีแนวทางการเป็นสมาชิกของสังคมที่มีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของตนเอง สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และปฏิบัติไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ปรับใช้ในการส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุงสังคมไทยให้ดีขึ้น รวมไปถึงสามารถนำไปใช้ในการประกอบวิชาชีพครูในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา โดยนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

3. คำถามการวิจัย

3.1 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้มีระดับจิตสำนึกทางสังคมสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือไม่

3.2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มีจิตสำนึกทางสังคมเป็นอย่างไร

4. วัตถุประสงค์การวิจัย

4.1 เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

4.2 เพื่อศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

5. สมมติฐานการวิจัย

จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ขอบเขตการวิจัย

6.1 ด้านประชากรและตัวอย่างการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวนทั้งหมด 52 คน

ตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 26 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Randoms Sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้หมู่เรียนเป็นหน่วยสุ่มได้จากนักศึกษาทั้งหมด 2 หมู่เรียน ได้หมู่เรียนที่ 1 เป็นกลุ่มทดลองมีนักศึกษา 26 คน

6.2 ด้านเนื้อหาที่ใช้ในงานวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ในรายวิชา ความเป็นสกลทรรศน์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง จิตสำนึกทางสังคมกับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ประกอบด้วยเนื้อหา หลักการอยู่ร่วมกันของ มนุษยชาติ การจัดการความขัดแย้ง ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ การยอมรับความแตกต่าง

6.3 ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2566 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้ เวลาทดลองจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

6.4 ด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

6.4.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ จากประสบการณ์

6.4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) จิตสำนึกทางสังคม ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) การฝังตัว 2) การสะท้อนตนเอง 3) การมีส่วนร่วม 4) การร่วมมือ และ 5) การเป็น กระบอกเสียง

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

7.1 การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การจัดการ เรียนรู้โดยใช้กระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยการนำเอาประสบการณ์เดิมของ นักศึกษามาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ โดยเน้นการทบทวนประสบการณ์ ส่งเสริมความ แตกต่างทางความคิดจนเกิดมุมมองที่หลากหลายแล้วนำไปต่อยอดความรู้เดิมจนสามารถปรับใช้ใน บริบทอื่นได้ นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และนำไป ปรับใช้กับการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์นั้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ (Having an Experience) เป็นขั้นตอนที่ทำให้ นักศึกษาสังเกตได้ตรงเพื่อให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องศึกษาหลักการอยู่ร่วมกันในสังคม ความสัมพันธ์ การพึ่งพาอาศัย และการจัดการความขัดแย้งโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองทั้งประสบการณ์ตรงและ ทางอ้อม กระบวนการเรียนรู้จะให้นักศึกษาค้นหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนเข้ากับ สถานการณ์ในชีวิตจริง ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อเหตุการณ์เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะแสวงหา ความรู้ กระตุ้นความรู้สึก การรับรู้เรื่องราว และทักษะจากการเรียนในมุมมองที่ตนเองได้ค้นพบ แล้ว นำไปปรับให้เข้ากับสถานการณ์อื่น ๆ ทั้งของตนเองและผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ (Reviewing the Experience) เป็นขั้นตอนให้นักศึกษาคิดวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในขั้นตอนแรกว่าประสบการณ์ที่ได้รับมีผลกระทบอย่างไรต่อตนเองอย่างไร เรื่องที่เรียนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและความคิดเห็นของตนอย่างไร กระบวนการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้จะส่งเสริมให้นักศึกษาอภิปรายเหตุผลตามความคิดของแต่ละคน

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ (Concluding) เป็นขั้นตอนให้นักศึกษาเชื่อมโยงการรับรู้ข้อมูลในขั้นตอนที่ผ่านมาทั้งหมด โดยการสังเกตหรือการรับรู้ข้อมูลอย่างไตร่ตรองเพื่อสร้างความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปทั่วไปที่เป็นหลักการหรือทฤษฎี แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป (Planning) เป็นขั้นตอนที่นำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา นำความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปทั่วไปที่เป็นหลักการหรือทฤษฎีแล้วมาสู่การลงมือปฏิบัติโดยการสร้างเป็นโครงการเพื่อพัฒนาสังคมตามความคิดของนักศึกษาตามความสนใจและความถนัดของเขา โดยกระบวนการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำเสนอได้อย่างหลากหลายสามารถพัฒนาเป็นแนวทางตามลักษณะเฉพาะของตัวเอง โดยกิจกรรมผสมผสานวิธีการต่าง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยทักษะและความรู้ของตนอย่างเต็มที่ การประเมินผลการเรียนมุ่งเน้นพัฒนาการของนักศึกษาในภาพรวมและเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ประเมินผลตนเองด้วย

7.2 จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) หมายถึง การรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งบริบททางสังคมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เข้าใจสถานการณ์และปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยสามารถตอบสนองได้อย่างกระตือรือร้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดและแสดงพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษา เปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

7.2.1 การฝังตัว (Embedded) หมายถึง การสะท้อนถึงการกระทำของตนเองที่ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง พิจารณาปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติทางสังคม ยอมรับมุมมองที่หลากหลายจนเกิดเหตุผลในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

7.2.2 การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) หมายถึง การสะท้อนประสบการณ์ของตนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมองเห็นและเรียนรู้ที่จะจัดการอคติ ความรู้สึกของตนจนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติสุข

7.2.3 การมีส่วนร่วม (Engaged) หมายถึง การรับรู้ปัญหาและสถานการณ์ทางสังคม จนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหา แสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในสนับสนุน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น

7.2.4 การร่วมมือ (Collaborative) หมายถึง การมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสนทนาโต้แย้ง แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิด เห็นความสำคัญในการคิดแก้ปัญหาพร้อมกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนและตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่อกระตุ้นให้เกิดความเห็นพ้องร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น

7.2.5 การเป็นกระบอกเสียง (Resonant) หมายถึง การสามารถก้าวข้ามความรู้สึกส่วนตนและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยผ่านการเสนอแนะความต้องการจำเป็น เป็นกระบอกเสียงในการพูด และแสดงออกเพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญถึงสภาวะการณ์ทางสังคม จนก่อให้เกิดการแสดงออกทางสังคม เรียกร้อง ขับเคลื่อน โต้ตอบแนวคิดทางสังคมนำไปสู่การตอบสนองตามแผนหรือความต้องการของสังคม

7.3 รายวิชา ความเป็นสากลทรศน์ (Globalization) หมายถึง รายวิชาในหลักสูตรหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562 (4 ปี) หน่วยการเรียนรู้ เรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ประกอบด้วยเนื้อหา ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ตัวอย่าง ปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

8.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมซึ่งจะเป็นเครื่องมือและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาและสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

8.2 แบบวัดจิตสำนึกทางสังคมจากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการวัดและประเมินผลจิตสำนึกทางสังคมซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการวัดประเมินจิตสำนึกทางสังคมกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาและสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

8.3 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาได้รับการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เข้าใจบริบททางสังคม รับรู้ปัญหา ตอบสนองต่อปัญหาสังคม มีส่วนร่วมในการรักษา เปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมพัฒนาสังคมในทิศทางที่ดีขึ้น

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามประเด็นดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
 - 1.1 ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
 - 1.2 ลักษณะของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
 - 1.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
2. แนวคิดจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness)
 - 2.1 ความหมายของจิตสำนึกทางสังคม
 - 2.2 ความสำคัญของจิตสำนึกทางสังคม
 - 2.3 องค์ประกอบของจิตสำนึกทางสังคม
 - 2.4 ระดับของจิตสำนึกทางสังคม
 - 2.5 แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม
 - 2.6 แนวคิดพัฒนาการทางการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์มีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลที่เป็นการทำให้เห็นว่าโดยธรรมชาติแล้วบุคคลจะมีความแตกต่างกันไป ทำให้บุคคลมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง อาศัยประสบการณ์ของผู้เรียนและประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีความหมาย ลักษณะ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ไว้ดังนี้

Kolb and Fry (1975) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) คือกระบวนการสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติด้วยการนำเอาประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ ๆ ขึ้น โดยมีจุดเด่นที่เพิ่มขึ้นมา คือ การทบทวนประสบการณ์ หรือนำสิ่งที่ลงมือทำมาตกลึกความคิด เพื่อให้ได้รับรู้ถึงความรู้ใหม่ที่ได้รับ เป็นการนำไปต่อยอดความรู้

เดิมหรือสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ สำหรับตัวเอง การที่เรามีประสบการณ์แต่ไม่ได้ตกผลึกก็ เหมือนกับการที่เรารู้เหมือนเดิม บางทีก็ลืมได้ง่ายหรือไม่รู้ว่าควรนำไปปรับใช้ต่อได้อย่างไร เพราะขาด สูตรสรุปประสบการณ์นั้น ๆ ให้กับตัวเอง เชื่อว่าในแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่แตกต่างกันออกไป

Dewey, 1991 cited in (Beard and Wilson, 2006: 16) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการค้นหาความเชื่อมโยงที่พิเศษระหว่าง สิ่งที่กระทำและผลของการกระทำเพื่อที่จะรู้ว่าสองสิ่งนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน

Lewis and William (1994: 9-10) ให้ความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการ เรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง วงจรแห่งการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติหรือวงจรของการลงมือทำ เมื่อ ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากผลของการกระทำจะเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่

Beard and Wilson (2006: 16) ได้ให้ความหมาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการ เรียนรู้จากประสบการณ์ ว่าเป็นความเกี่ยวเนื่องกันระหว่างทฤษฎี (Theory) และการลงมือปฏิบัติ (Practice)

พรภัสสร ปริญญาญกุล (2546: 36) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้ จากประสบการณ์ ไว้ว่า เป็นการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์จะต้องมีลักษณะเป็นขั้นตอนหรือ กระบวนการ ความรู้ที่ได้รับจะเป็นความรู้ที่เป็นผลสะท้อนมาจากประสบการณ์หรือกิจกรรม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550: 1) เสนอว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการ กระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ (Reflection) ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาพัฒนาทักษะใหม่ ๆ เจตคติ ใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ ๆ

ทิตินา แคมมณี (2558: 130) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการ เรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง การดำเนินการอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดย ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เรื่องที่เรียนรู้ก่อนแล้วจึงให้ผู้เรียนย้อนไปสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นและนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกัน จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้าง ความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วจึงนำความคิดหรือสมมติฐานเหล่านั้นไป ทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ต่อไป

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการจัดการ เรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนบูรณาการประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ จากนั้นสังเกตทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น แล้วนำมาไตร่ตรองร่วมกัน เพื่อสร้างการองค์ความรู้ ความคิดรวบยอด และทักษะใหม่ขึ้น โดย สามารถนำไปต่อยอดความรู้ ปรับใช้ในบริบทอื่นได้

1.2 ลักษณะของแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์

แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์อาจเริ่มที่ Charles Darwin cited in (Elias and Merriam, 1984) ที่เผยแพร่ความเชื่อในวิธีการทางวิทยาศาสตร์เชิง inductive methods มากกว่า จะเชื่อคำตอบจากวิธี deductive methods ของปรัชญาและเทววิทยาวีธีการทางวิทยาศาสตร์ของ Darwin ประกอบด้วยสามขั้นตอนใหญ่คือ 1) การสังเกต 2) ลงมือกระทำ และ 3) ทดสอบสมมติฐาน

ต่อมา John Dewey (cited in Lewis and Williams, 1994) นักปรัชญา การศึกษาอเมริกัน เผยแพร่กระแสความเชื่อ “การเรียนรู้จากประสบการณ์” ในสหรัฐอเมริกากลางศตวรรษที่ 19 เป็น กระแสทางการศึกษาที่พยายามเปลี่ยนจากการศึกษาในระบบโรงเรียนที่มีเนื้อหาเชิงนามธรรม (formal and abstract education) ที่ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาโดยหวังว่าผู้เรียนสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้เองภายหลัง ไปเป็นการศึกษาที่เพิ่มประสบการณ์และยึดประสบการณ์เป็นพื้นฐานของ การศึกษา เช่น การศึกษาวิทยาศาสตร์เชิงปฏิบัติการ การศึกษาเชิงประยุกต์ และการเพิ่ม ประสบการณ์ในการปฏิบัติจริง (laboratory Science, applied studies and clinical experience) สำหรับการศึกษาในระบบกับที่ John Dewey เผยแพร่หนังสือที่ชื่อ Experience and Education จึงเป็นเหตุผลทางวิชาการทำให้เกิดเป็นแนวคิด learning by doing

Dewey ให้ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (learning by doing) นอกจากนี้ ยังเน้นที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้าง (creation) ความรู้ใหม่หรืออาจกล่าวได้ว่าผู้เรียน ปรับเปลี่ยนตนเอง (transformation of oneself) ตามกระบวนการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติตนใน สถานการณ์ใหม่ได้ เขาเห็นว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์มิใช่เพียงการเรียนรู้ที่จะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง ให้ได้เท่านั้น (not simply learning how to do something) แต่เป็นวงจรของ “การลองกระทำ” (cycle of “trying” and “undergoing”)

รูปภาพที่ 1 วงจร “การลองกระทำ” ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey
ที่มา: พัฒนมาจากแนวคิดของ Dewey (cited in Lewis and Williams, 1994)

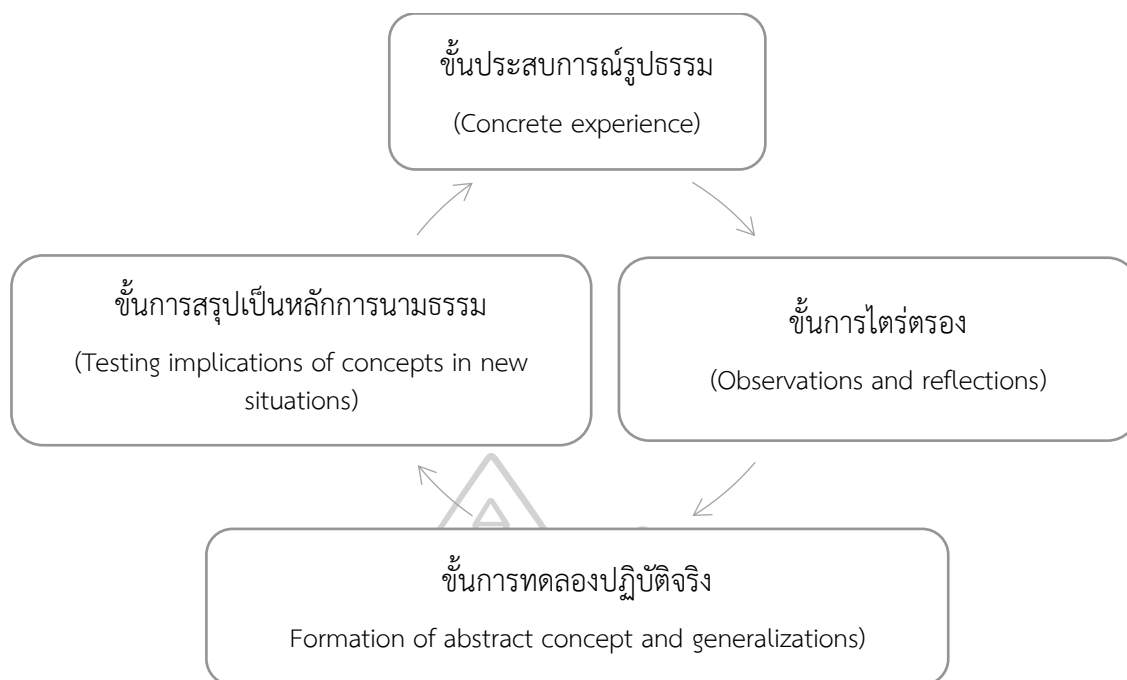
วงจร “การลองกระทำ” หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์เริ่มที่ 1) ผู้เรียนรับรู้ปัญหา (aware of problem) 2) คิดหาแนวทาง (getting an idea) 3) ลองกระทำ (trying out a response) 4) ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากผลของการกระทำ (experiencing the consequences)

และในที่สุด 5) ผู้เรียนสร้างความรู้ของตนเอง โดยอาจเป็นการยืนยันในความรู้เดิมว่าสอดคล้องและใช้ได้ ในสถานการณ์ใหม่หรือปรับเปลี่ยนความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่ (either confirming or modifying previous conceptions) ที่ผู้เรียนนำไปใช้เมื่อเผชิญปัญหาใหม่อีกจึงเป็นการเคลื่อนที่กลับไปเริ่มต้นขั้นที่หนึ่งของวงจรใหม่อีกที่สำคัญที่สุดคือกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์นี้ทำให้การสร้างความรู้ในรูปการปรับเปลี่ยนความรู้ (Cognitive reconstruction) ของผู้เรียนกลายเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายมีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้ (meaningful learning) ในชีวิตประจำวันที่เป็นประโยชน์สูงสุดของวงจร “การลองกระทำ” คือ ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การคิดและการกระทำ จนกระทั่งคิดไตร่ตรองจนเกิดความหมาย (meaning-making) ครั้งแล้ว ครั้งเล่า จนก่อให้เกิดการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (learning how to learn experientially) (Lewis and Williams, 1994)

นักการศึกษาที่สนใจในการเรียนรู้จากประสบการณ์อีกท่านหนึ่ง คือ Kolb cited in (Sutherland, 1997: 16-20) ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างกระชับว่า “เป็นกระบวนการสร้างความรู้โดยการปรับเปลี่ยนประสบการณ์” นอกจากนี้ Kolb ยังกล่าวถึงคุณลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ไว้ดังนี้คือ 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการ (process) มิใช่ผลผลิต (product) 2) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องบนพื้นฐานของประสบการณ์ 3) กระบวนการเรียนรู้เป็นการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมที่ขัดแย้งกับประสบการณ์ใหม่ 4) การเรียนรู้เป็นกระบวนการโดยรวมของการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับโลกปัจจุบัน 5) การเรียนรู้เป็นกระบวนการกระทำซึ่งกันและกัน (transaction) ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม และ 6) การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างความรู้ (process of creating knowledge)

จากความหมายและคุณลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ Kolb เสนอในปี 1984 ข้างบนนี้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey แทบเป็นเนื้อเดียวกัน นอกจากนี้เมื่อย้อนไปในปี 1975 Kolb และ Fry เสนอรูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential learning model) ในลักษณะวงจรเช่นกันและเป็นกระบวนการที่ใกล้เคียงกับแนวคิดของ Dewey มาก

Kolb and Fry (1975) นำเสนอว่าการที่จะนำทฤษฎีนี้ไปใช้ให้เกิดการเรียนรู้ จำเป็นต้องผ่านวงจรทั้ง 4 ขั้น (Experiential Learning Cycle) ซึ่งประกอบไปด้วย

รูปภาพที่ 2 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์
ที่มา: Kolb and Fry (1975: 33)

1) **ขั้นประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience)** เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ เน้นการใช้ความรู้สึกละเอียดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนประสบในขณะนั้น การนำตัวเองเข้าไปอยู่ในประสบการณ์หรือสถานการณ์ใหม่หรือการตีความประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมาใหม่

2) **ขั้นการไตร่ตรอง (Reflective Observation of the New Experience)** เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนมุ่งที่จะทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับโดยการสังเกตอย่างรอบคอบเพื่อการไตร่ตรองพิจารณา เมื่อเราได้เข้าไปรับประสบการณ์ใหม่นั้น ก็มักทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างประสบการณ์และความเข้าใจ ในขั้นนี้เป็นการลองสะท้อน ลองทบทวนให้เกิดการทบทวนความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ โดยอาศัยวิธีการตั้งคำถาม

3) **ขั้นการสรุปเป็นหลักการนามธรรม (Abstract Conceptualization)** เป็นขั้นที่ผู้เรียนใช้เหตุผลและใช้ความคิดในการสรุปรวบยอดเป็นหลักการต่าง ๆ แน่ใจว่าการสะท้อนมักก่อให้เกิดแนวคิดใหม่หรือการตัดแปลงแนวคิดเชิงนามธรรมที่มีอยู่ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองแล้ว

4) **ขั้นการทดลองปฏิบัติจริง (Active Experimentation)** เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำเอาความเข้าใจที่สรุปได้ในขั้นที่ 3 ไปทดลองปฏิบัติจริง เพื่อทดสอบว่าถูกต้องหรือขั้นตอนนี้เน้นที่การประยุกต์ใช้การเรียนรู้จะไม่จบลงเพียงแค่ว่าได้แนวคิดใหม่ ดังนั้นในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ลองใช้ความคิดกับบริบทตัวเองเพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้น

ในอนาคตผู้เรียนได้เข้าไปรับประสบการณ์ใหม่ ๆ เพิ่มเข้ามาอีกก็ให้หมุนวงจรกลับไปขั้นแรก และทำต่อไปจนขั้นที่ 4 อีกครั้งเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

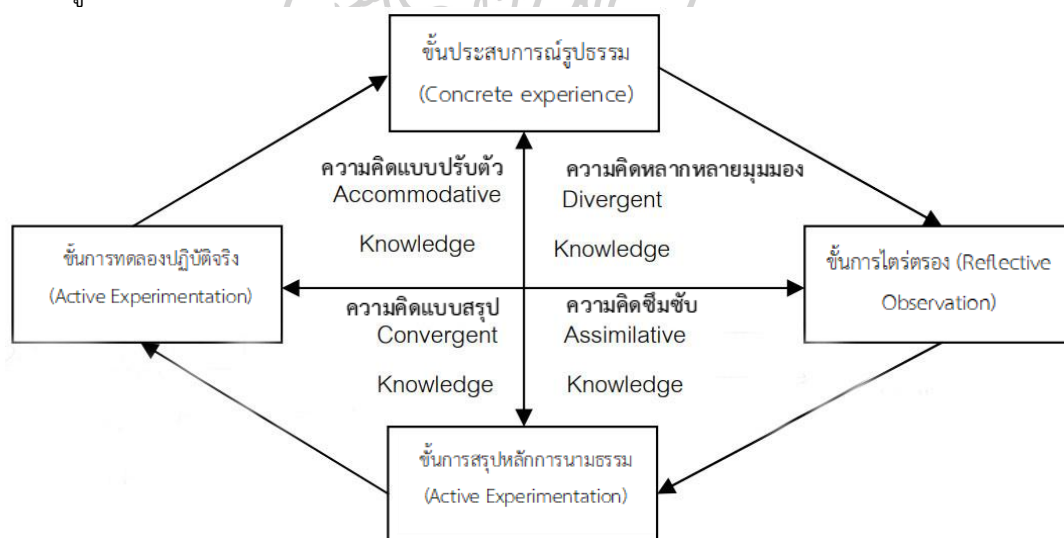
นอกจากนี้ Kolb (1984: 256) ยังได้จำแนกผู้เรียนออกเป็น 4 ประเภทภายใต้ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ดังนี้

1) ผู้เรียนที่มีความคิดหลากหลายมุมมอง (Divergent knowledge) ผู้เรียนมีความสามารถในการรับรู้และสร้างจินตนาการต่าง ๆ ขึ้นเอง สามารถไตร่ตรองจนมองเห็นภาพโดยรวม ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้จะทำได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องการความคิดหลากหลาย

2) ผู้เรียนที่มีความคิดซึมซับ (Assimilative knowledge) ผู้เรียนมีความสามารถในการสรุปหลักการหรือกฎเกณฑ์ มักสนใจในหลักการที่เป็นนามธรรมมากกว่าแต่ไม่ชอบการลงมือปฏิบัติและมักไม่คำนึงถึงการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้

3) ผู้เรียนที่มีความคิดแบบสรุป (Convergent knowledge) ผู้เรียนมีความสามารถในการนำแนวคิดที่เป็นนามธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ ผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้แบบนี้สามารถสรุปวิธีที่ถูกต้องที่สุดเพียงวิธีเดียวที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ ไม่ชอบใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหาแต่ใช้เหตุผล มักมีความเฉพาะเจาะจงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

4) ผู้เรียนที่มีความคิดแบบปรับตัว (Accommodative knowledge) ผู้เรียนรูปแบบนี้จะชอบลงมือปฏิบัติชอบทดลองและจะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัวมีแนวโน้มจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่ตนนึกคิดขึ้นเองในลักษณะที่ชอบลองผิดลองถูกจากการทำงานร่วมกับผู้อื่น

รูปภาพที่ 3 The experiential learning modal กับ การจำแนกผู้เรียน 4 ประเภท
ที่มา: Kolb (1984: 29)

จากภาพการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ตามแนวทางของ Kolb (1984: 28-31) ผู้เรียนที่มีความคิดหลากหลายมุมมอง (Divergent knowledge) จะเรียนรู้ได้ดีระหว่างขั้นการสร้างประสบการณ์ (Concrete experience) และขั้นการเรียนรู้ (Reflective observation) ผู้เรียนที่มีความคิดซึมซับ (Assimilative knowledge) จะเรียนรู้ได้ดีระหว่างขั้นการสะท้อนการเรียนรู้ (Reflective observation) และขั้นการสรุปองค์ความรู้ (Abstract conceptualization) ผู้เรียนที่มีความคิดแบบปรับตัว (Accommodative knowledge) จะเรียนรู้ได้ดีระหว่างขั้นการสรุปองค์ความรู้

(Abstract conceptualization) และขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ (Active experimentation) และผู้เรียนที่มีความคิดแบบสรุป (Convergent knowledge) จะเรียนรู้ได้ดีในระหว่างขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ (Active experimentation) และขั้นการสร้างประสบการณ์ (Concrete experience)

ทิสนา แคมมณี (2558: 131-132) ได้เสนอตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ไว้ดังนี้

- 1) ผู้สอนมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning experience) ในเรื่องที่เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงไปประสบด้วยตนเอง
- 2) ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิด (Reflect) และอภิปรายร่วมกันกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น
- 3) ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐาน จากประสบการณ์ที่ได้รับ
- 4) ผู้เรียนมีการนำเสนอความคิดรวบยอด หลักการ และสมมติฐานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ
- 5) ผู้สอนมีการติดตามผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการทดลองและประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนความคิด หลักการ และสมมติฐานตามความเหมาะสม
- 6) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผล โดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย

สรุปได้ว่า ลักษณะของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เรียนที่มีความคิดหลายมุมมองจะเรียนรู้ได้ดีระหว่างขั้นการสร้างประสบการณ์ และขั้นการเรียนรู้ ผู้เรียนที่มีความคิดซิมซิบจะเรียนรู้ได้ดีระหว่างขั้นการสะท้อนการเรียนรู้และขั้นการสรุปองค์ความรู้ ผู้เรียนที่มีความคิดแบบปรับตัวจะเรียนรู้ได้ดีระหว่างขั้นการสรุปองค์ความรู้ และขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ และผู้เรียนที่มีความคิดแบบสรุปจะเรียนรู้ได้ดีในระหว่างขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ และขั้นการสร้างประสบการณ์ โดยผู้สอนต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีการอภิปรายสะท้อนคิดจนสามารถสร้างความคิดรวบยอดและนำไปใช้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

1.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

จากการศึกษาขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้ใช้ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ดังนี้

Honey and Mumford (1992: 1-6) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ เนื่องจากการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นกระบวนการขั้นพื้นฐานแต่มีความสำคัญยิ่งต่อการแสวงหาความรู้ถ้าหากผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้เรียนจะไม่สามารถแสวงหาความรู้หรือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และอาจจะทำผิดพลาดซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในที่สุดก็จะไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงมีความสำคัญมากที่สุดในการบรรเทาทักษะการดำรงชีวิตเนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการกระทำล้วนเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์จาก

แนวคิดดังกล่าว Honey and Mumford ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามขั้นตอนต่าง ๆ ในแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ (Having an Experience) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยการมีความรู้สึกต่อประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กระบวนการเรียนการสอนต้องทำให้ผู้เรียนมีโอกาสสังเกตไตร่ตรอง เพื่อให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องเรียนเรื่องที่กำลังเรียน ผู้สอนควรให้ผู้เรียนค้นหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนเข้ากับสถานการณ์ในชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ และทักษะจากการเรียนในมุมมองที่ตนเองได้ค้นพบให้เข้ากับสถานการณ์อื่น ๆ ทั้งของตนเองและผู้อื่น

ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ (Reviewing the Experience) เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับในขั้นตอนแรกว่า ประสบการณ์ที่ได้รับมีผลกระทบอย่างไรต่อตนเอง เรื่องที่เรียนเกี่ยวข้องกับความเชื่อความรู้สึกและความคิดเห็นของตนอย่างไร กระบวนการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนอธิบายเหตุผลตามความคิดของแต่ละคน

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ (Concluding) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเชื่อมโยงการรับรู้ข้อมูลในขั้นตอนที่ผ่านมาโดยการสังเกตหรือการรับรู้ข้อมูลอย่างไตร่ตรอง เพื่อสร้างความคิดรวบยอดหรือข้อสรุปที่เป็นหลักการหรือทฤษฎีถ้าผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้รู้จักการประยุกต์ใช้หลักการหรือทฤษฎีจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป (Planning) เป็นขั้นตอนที่เกิดจากการรับรู้ความคิดรวบยอดแล้วมาสู่การลงมือปฏิบัติหรือทดลองกระทำตามความคิดของผู้เรียนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ต้องให้โอกาสผู้เรียนได้เลือกทำงานตามความสนใจและความถนัดของเขา ครูควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เลือกและอธิบายแนวทางการทำงานหรือให้ตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษารายละเอียดหรือขั้นตอนการทำงานและสามารถพัฒนาเป็นแนวทางตามลักษณะเฉพาะของตนเองต่อไป ผู้สอนควรผสมผสานวิธีการต่าง ๆ และจัดกิจกรรมตลอดจนสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของวงจรการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยทักษะและความรู้ของตนอย่างเต็มที่ ประเมินผลการเรียนมุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียนในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินผลตนเองด้วย

โดยขั้นตอนของ Honey and Mumford (1992: 1-6) มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นสากลทรศน์ ในหน่วยการเรียนรู้ จิตสำนึกทางสังคมกับการพัฒนาสังคมไทยมากที่สุด มีความครบถ้วนของกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองกับกลุ่มผู้เรียนในระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 3 เพราะนักศึกษามีประสบการณ์และพร้อมที่จะไปฝึกประสบการณ์การจัดการเรียนรู้จริงในโรงเรียนเป็นเวลา 1 ภาคเรียน ทำให้นักศึกษามีประสบการณ์ที่สามารถนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี รู้จักปัญหา บริบทแวดล้อมของปัญหา เป็นพื้นฐานสำคัญที่จะตอบสนองจุดมุ่งหมายที่ต้องการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้จนนำไปสู่การเป็นพลเมืองโลกที่ดี เอื้อให้ผู้เรียนได้มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันจนสามารถ

นำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่แล้วไปปรับใช้กับการจัดการเรียนรู้ของตนเองเมื่อสำเร็จการศึกษาไปเป็นครูสังคมศึกษาในอนาคต

2. แนวคิดจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness)

จากการศึกษาแนวคิดจิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) พบว่า การศึกษาจิตสำนึกทางสังคมเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่สังคมวิทยามีมุมมองของความทันสมัยซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดจิตสำนึกทางสังคมในหลายประเด็นซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

2.1 ความหมายของจิตสำนึกทางสังคม

จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) เกิดจากความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์และการมีจิตสำนึกคือความจำเป็นในการควบคุมความสัมพันธ์เหล่านี้เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น (Vazjulin, 1988) โดยจิตสำนึกทางสังคมเป็นการศึกษาเพื่อให้หลุดพ้นจากกรอบแนวคิดเดิม ๆ เพื่อนำไปสู่สังคมสมัยใหม่ที่มนุษย์สามารถเฝ้ารับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและทำความเข้าใจถึงความแตกต่างเพื่อนำไปสู่ความมีส่วนร่วมที่จะพัฒนาร่วมกันในสังคม (Kotaro, 1970: 2) ดังนั้นจิตสำนึกทางสังคมจึงเป็นทักษะพื้นฐานที่ทำให้มนุษย์แต่ละคนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขซึ่งมีนักวิชาการและสถาบันต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกทางสังคมไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

Schlitz, Vieten and Miller (2010: 18-36) ได้อธิบายว่า จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) เป็นกระบวนการรับรู้อย่างมีสติของบุคคลที่เข้าใจความรู้สึกของกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจบริบท และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ย่อมความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน รับรู้สภาวะการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและสามารถตอบสนองต่อสภาวะการณ์นั้น ๆ ร่วมกับผู้คนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

Goldberg (2012: 2) ได้ให้นิยาม จิตสำนึกทางสังคม (Social Consciousness) ว่า หมายถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและสังคมนั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน โดยคนในสังคมสามารถเชื่อมโยงความรู้สึกไม่ว่าจะเป็นความสุข ความภาคภูมิใจ ความรู้สึกผิด ความรู้สึกละอายใจกับการกระทำที่ผิด การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงออกเกี่ยวกับการกระทำที่เกิดขึ้นในสังคม มีความกระตือรือร้นและแสดงพฤติกรรมที่จะมีบทบาทสำคัญในการรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งสามารถพูดได้ง่าย ๆ ว่า “เมื่อสังคมสร้างเรา เราก็สร้างสังคม” นอกจากนี้แล้วความรู้สึกหรือพฤติกรรมดังกล่าวจะนำไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งและร่วมรับผิดชอบสังคมในฐานะพลเมือง

Toru (2016: 7) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกทางสังคมอย่างแคบว่า มันคือการรับรู้ถึงความสำคัญของสังคมในระดับปัจเจกบุคคลที่ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในบริบทต่าง ๆ ของสังคม โดยที่สามารถมองเห็นและตระหนักถึงสังคมมากกว่าตนเอง ส่วนจิตสำนึกทางสังคมอย่างกว้างคือ การรับรู้ในระดับบุคคลที่ส่งผลไปในระดับสังคมที่กว้างขึ้น จนนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมที่ช่วยให้ผู้คนในสังคมเกิดความกระตือรือร้น แลกเปลี่ยนความคิดและร่วมกันสร้างสังคมเพื่อพัฒนาเข้าสู่สังคมสมัยใหม่

Anderson (2017: 40) นิยามจิตสำนึกทางสังคมว่าเป็นองค์ความรู้ ทักษะ ค่านิยมในการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงภูมิปัญญาของสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นในภาษา ศิลปะ พฤติกรรม และองค์กรทางสังคม

Jamwal and Jain (2018: 94) กล่าวว่า จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การรับรู้ การตระหนักถึงปัญหาภายในสังคม โดยที่คนในสังคมมีความพยายามที่จะปรับปรุงหรือร่วมกันแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมไปถึงงานสังคมสงเคราะห์ที่จะทำให้คนในสังคมสามารถตอบสนองผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือในสังคมและบรรลุนิเวศน์ร่วมกัน

Aralovna (2020: 5437) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกทางสังคมไว้ว่า มันคือการรับรู้และเข้าใจในเหตุการณ์ บริบท การดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นซึ่งมีความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน สามารถร่วมมือร่วมใจแลกเปลี่ยนความคิดกับผู้อื่นและทำงานเชื่อมโยงในสังคมที่ใหญ่กว่า จนนำไปสู่ความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นและเกิดการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง จิตวิญญาณ และอุดมการณ์

สุภัทรา ภูษิตรัตน์าวลี (2547: 9) นิยามจิตสำนึกทางสังคมว่าหมายถึง ภาวะที่รู้ตัวของบุคคลที่มีความโน้มเอียงทางความคิด ความรู้สึกก่อนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีส่วนช่วยให้ผู้คนในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือได้รับการส่งเสริมด้านต่าง ๆ ในทิศทางที่ดีขึ้น

สรุปได้ว่า จิตสำนึกทางสังคม คือ การรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งบริบททางสังคมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน รับรู้สถานการณ์ทางสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสามารถตอบสนองได้อย่างกระตือรือร้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดและแสดงพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมเพื่อรักษา เปลี่ยนแปลงหรือส่งเสริมพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น

2.2 ความสำคัญของจิตสำนึกทางสังคม

จิตสำนึกทางสังคมถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการร่วมมือในการพัฒนาสังคมของตนเองโดย Keith (2000: 48) กล่าวว่า สิ่งที่ปกป้องมนุษยชาติได้ มิใช่อาวุธที่แต่ละประเทศต่างพัฒนาและเร่งมือผลิตขึ้นมาแล้วนำไปใช้ในกิจกรรมสงคราม หากแต่เป็นความร่วมมือและร่วมใจกันในฐานะพลเมืองที่มีจิตสำนึกรักในความเป็นมนุษยชาติของโลกใบนี้เพื่อต่อต้านต่อสิ่งที่เข้ามาคุกคามวิถีชีวิตของมนุษย์เรา แต่ในทางกลับกันกับพบว่าส่วนสิ่งสำคัญที่มนุษย์ต่างละทิ้งไปเสียหมด กลับเป็นสิ่งเดียวที่นำมาใช้เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นมนุษยชาติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะความเมตตา และเข้าใจผู้อื่น มีฐานะเช่นเดียวกันกับตน ดังนั้น การทำความเข้าใจในความเป็นพลเมืองซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ย่อมช่วยให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อการดำรงไว้ซึ่งสังคมของมนุษย์ได้ โดยปราศจากความขัดแย้งที่นำมาสู่การใช้กำลังความรุนแรงอย่างไร้เหตุผล โดยมีนักวิชาการและสถาบันต่าง ๆ ให้ความสำคัญของจิตสำนึกทางสังคมไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) หากสังคมใดมีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับที่เหมาะสมจะส่งผลให้ในส่วนของคุณบุคคล จะรับรู้ถึงความตระหนักอย่างชัดเจนถึงความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นหรือขอบเขตที่พวกเขาได้รับผลกระทบ หรือส่งผลกระทบต่อผู้อื่น ส่วนในระดับที่สังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นจะพบว่าผู้คนเมื่อตระหนักถึงการพึ่งพาอาศัยกันอย่างชัดเจนแล้ว ในส่วนอื่น ๆ จะส่งผลให้เกิดอิทธิพลและพวกเขาจะได้รับอิทธิพลจากสังคมและทำให้โลกทัศน์เปลี่ยนจากโหมดที่มีตนเองเป็นศูนย์กลางมาเป็นโหมดที่ตนเองมีประสบการณ์

แล้วส่งเสริม แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจและมุ่งเน้นการบริการมากขึ้นพร้อมทั้งสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็นการเป็นกระบอกเสียงที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง (Vieten, Amorok and Schlitz, 2006: 917)

2) จิตสำนึกทางสังคมจะทำให้คนในสังคมยืนหยัดในการกระทำทางศีลธรรมอันดีงาม ประพฤติตนในสังคมได้อย่างเหมาะสม เมื่อแนวคิดที่ดีจะเกิดการแสวงหาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะทำให้สังคมมีความทุกข์น้อยลง ในขณะที่มีนวัตกรรมส่วนบุคคลจะสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมที่แสดงออกต่อบุคคลอื่น สามารถทำให้ตัวบุคคลจัดระเบียบพฤติกรรมตนเองได้ดีขึ้นเพื่อสอดคล้องกับสังคมที่กว้างขึ้น ถ้าเราสามารถเข้าใจจิตสำนึกทางสังคมของเราเอง เราจะสามารถตัดสินใจอย่างมีสติมากขึ้นเพื่อช่วยเหลือล่อมสังคมตามค่านิยมของเรา หากเราเข้าใจจิตสำนึกทางสังคมของผู้อื่นเราก็จะสามารถค้นหาค่านิยมและมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อเคลื่อนไหวและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมร่วมกันได้ (Goldberg, 2012: 2-3)

3) การปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมที่มากขึ้นจะส่งผลให้สังคมนั้นส่งอิทธิพลต่อคนในชุมชนทำให้เป็นที่ยอมรับและมีรูปแบบแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับบทบาทสำคัญของการสะท้อนตนเอง การมีส่วนร่วม ความร่วมมือ และการเป็นการเป็นกระบอกเสียง จะนำไปสู่ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งส่งเสริมให้คนสำรวจจิตสำนึกของตนเองซึ่งจะทำให้มีความสมดุลมากยิ่งขึ้น มีความเห็นอกเห็นใจ เห็นแก่ผู้อื่น เห็นคุณค่าในความแตกต่าง (Wilber, 1997: 74-76)

4) การก่อตัวของจิตสำนึกของบุคคลในฐานะรูปแบบของจิตสำนึกทางสังคมมีส่วนทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคม หากมีการปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมให้คนในสังคมจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าซึ่งเป็นหนึ่งในงานพื้นฐานที่ต้องเผชิญสังคมในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาโลกทัศน์ของเรา (Aralovna, 2020: 5438)

จากการวิเคราะห์ความสำคัญของจิตสำนึกทางสังคมดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าจิตสำนึกทางสังคมมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของพลเมืองในสังคมเพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พลเมืองความตระหนักถึงการอยู่ร่วมกัน เข้าใจถึงบริบทของสังคม เข้าใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง หลากหลาย ก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันและร่วมกันส่งเสริม สนับสนุน ปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมในฐานะพลเมืองของสังคมร่วมกัน

2.3 องค์ประกอบของจิตสำนึกทางสังคม

จิตสำนึกทางสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมมีความสงบสุขและส่งผลให้พลเมืองมีความตระหนักในการพัฒนาสังคมและเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจิตสำนึกทางสังคมไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมโดยกล่าวว่าจะมีการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านจึงจะสามารถเกิดจิตสำนึกทางสังคมในตัวพลเมืองมากขึ้น มีนักวิชาการ (Schneider, 2010: 25-26 และ Vlasova, 2021: 7) ได้อธิบายไว้อย่างสอดคล้องกันโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านปัญญา คือ การรับรู้และเข้าใจในสถานะที่อยู่ร่วมกันในสังคม มีการสะท้อนตนเอง นำทักษะ ความรู้มาใช้ในการแสดงออกทางสังคมอย่างมีเหตุและผลร่วมกับการตัดสินใจร่วมกันในสังคม

2) ด้านอารมณ์ คือ การแสดงออกของการสื่อสารระหว่างกัน มีการพัฒนาทางอารมณ์และบุคลิกภาพที่สามารถเข้าใจในหน้าที่ของตนในสังคม เกิดความรัก ความภูมิใจ ความสามัคคี จนทำให้เกิดความรู้สึกอยากจะมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

3) ด้านพฤติกรรม คือ การมีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมช่วยเหลือและพัฒนาสังคม มีการแสดงออกในการตระหนักรู้ของตนเองในกิจกรรมทางสังคม

และนักวิชาการที่อธิบายว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมหากต้องการความสงบสุขหรือความสามัคคีจำเป็นต้องมีจิตสำนึกทางสังคม 2 ประการ มีนักวิชาการ (Pavlidis, 2015: 19-22 และ Tyugashev, 2020: 5-6) ได้อธิบาย ไว้อย่างสอดคล้องกันโดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านอารมณ์ คือ การรับรู้และเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของคนในสังคม และสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผู้คนอาศัยอยู่ จนเกิดความรู้สึกโกรธ กลัว ตื่นเต้น อยากรู้อยากเห็น ความละอาย ความรู้สึกผิด ความภาคภูมิใจ ความสุขรวมไปถึงความเศร้าเมื่อเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ก็ตามในสังคมหรือชุมชน รวมถึงเกิดความรัก ความสามัคคีของผู้คนในสังคมซึ่งจะทำให้มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน

2) ด้านพฤติกรรม คือ การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันผ่านการแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างมิตรภาพภายในกลุ่มและนำไปสู่การพัฒนาสังคมในระดับที่สูงขึ้น

2.4 ระดับของจิตสำนึกทางสังคม (Levels of Social Consciousness)

ระดับจิตสำนึกทางสังคมถูกทำการแบ่งโดยใช้กระบวนการทางจิตของมนุษย์โดย Burns and Engdahl (1998: 173-176) ทำการวิเคราะห์จิตสำนึกในตัวบุคคลที่สะท้อนออกมาสู่การมีจิตสำนึกในสังคม โดยมีการแบ่งระดับจิตสำนึกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) การรับรู้และสังสัญญาณความรู้สึกแก่ภายนอก (Signals outside sentience and direct awareness) มันคือการรับรู้รับทราบที่ผ่านช่องทางกระบวนการรับรู้ทางร่างกาย (Biological) จากการสัมผัส ตรวจสอบจากเครื่องมือต่าง ๆ การรับรู้ผ่านกระบวนการคิด (Cognitive) ที่ทำให้เกิดการคิดที่มีการทบทวนอย่างรอบคอบ การสร้างอัตลักษณ์ให้ตนเอง และการสร้างความเป็นระเบียบทางความคิด (ความเป็นเหตุและผล) และการรับรู้ทางอารมณ์ (Emotional) ซึ่งเมื่อเกิดการรับรู้จิตใต้สำนึกจะทำการเลือกหรือระงับอารมณ์เหล่านั้นเมื่อมีความรู้ความเข้าใจอย่างละเอียดเพื่อรักษากรอบทางสังคม (อดทน/อดกลั้นเมื่อเข้าสู่สังคมและการอยู่ร่วมกัน) 2) การรับรู้และการไตร่ตรองเบื้องต้น (Awareness and Primary Reflectivity) ลำดับขั้นที่ทราบถึงสถานะและกระบวนการความคิดของตนเอง ความรู้สึกในตนเองและความตระหนักในตนเอง เช่น ตระหนักถึงความต้องการของตนเอง รู้ถึงการพัฒนาการของตนเอง รับรู้และคิดถึงความต้องการของผู้อื่นและตอบสนองตามนั้น โดยในขั้นที่สองจะเป็นการไตร่ตรองและประเมินความคิด ทำการเปรียบเทียบ ประเมิน “สถานการณ์ปัญหา” และกำหนดหรือตัดสินใจว่าจะ

ตอบสนองหรือไม่และถ้าเป็นเช่นนั้นจะตอบสนองอย่างไร มีกรอบแนวคิดหรือมีเป้าหมายของตนเองหรือไม่ จะเห็นได้ว่าในขั้นนี้มีการใช้ความคิดเพื่อเกิดการปฏิบัติมากยิ่งขึ้น 3) การสะท้อนในระดับสูง (Higher Order Reflectivity) การสะท้อนตนเองจะมีระดับที่สูงกว่าการรับรู้เพราะประสบการณ์ของความรู้สึที่ผ่านมาจะทำให้เกิดประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ความคิดและจิตใจ ก่อเกิดการพัฒนาตนเองจนสามารถเป็นผู้เรียน เป็นนักคิด นักแก้ปัญหา ผู้แก้ปัญหา เล่นบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่งและมีส่วนร่วมในสังคม โดยที่สามารถสื่อสารทางภาษาผ่านการสนทนากับคนในกลุ่มหรือสังคมซึ่งตัวเราอาจจะเป็นตัวแทนหรือมีตัวแทนที่สามารถพูดและสะท้อนความเชื่อ กฎเกณฑ์ การตัดสินใจเกี่ยวกับความเป็นจริงในสังคม สามารถร่วมกันประเมินสถานการณ์หรือมีการกระทำหรือการตัดสินใจร่วมกันในสังคมได้

ต่อมา Schlitz, Vieten and Miller (2010: 18-36) ได้มีการวิเคราะห์จิตสำนึกทางสังคมที่มี 5 ระดับ โดยทำการวิเคราะห์ตามการพัฒนาของจิตสำนึกทางสังคมซึ่งสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์และจิตสำนึกทางสังคมที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้เกิดการกระตุ้นนำไปสู่การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมอย่างเหมาะสม ได้แก่

1) การฝังตัว (Embedded)

มีนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาผลกระทบของปัจจัยทางจิตวิทยา สังคม และวัฒนธรรมในการกำหนดประสบการณ์ของมนุษย์ โดยพบว่าโลกทัศน์ และประสบการณ์ของผู้คนนั้นจะเป็นสิ่งที่คอยกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของแต่ละบุคคล (Schlitz, Wiseman, Watt and Radin, 2006: 313-322) เมื่อผู้คนมีความตระหนักขั้นพื้นฐาน และนำความเชื่อ ความคิด ค่านิยมจากโลกในปัจจุบันผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมาใช้เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม ผู้คนอาจมีความเข้าใจเพียงเล็กน้อยว่าการรับรู้ แรงจูงใจ การกระทำ และปฏิกิริยาของพวกเขาถูกหล่อหลอมโดยปัจจัยชีววิทยาและโดยเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพวกเขา ดังที่ Zimbardo (2007) กล่าวว่า โดยส่วนใหญ่โลกทัศน์และประสบการณ์ของผู้คนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยที่อยู่นอกการตระหนักถึงจิตสำนึกซึ่งรวมถึงความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางสังคมร่วมกันที่ระดับจิตสำนึกทางสังคมนี้ ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของผู้คนกับระบบสังคมที่ใหญ่ขึ้น และวิธีการที่บุคคลได้รับอิทธิพลและมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมของพวกเขา แน่แน่นอนว่าโดยพื้นฐานแล้วจะอยู่นอกการตระหนักถึงจิตสำนึกเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม ดังนั้น โลกทัศน์และประสบการณ์ส่วนบุคคลจะถูกปลูกฝังและควบคุมทางสังคมด้วยแรงผลักดันทางสังคมและเศรษฐกิจ Abram (1996) ยังกล่าวอีกว่าการสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคมได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของวัตถุนิยม ทุนนิยม

ระบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในปัจจุบัน พวกเขาสามารถมีความตระหนักน้อยลงว่าการกระทำของพวกเขาส่งผลกระทบต่อคนรอบข้างอย่างไร สามารถเป็นคนที่มีความรู้สึกของตัวเองค่อนข้างจำกัดในฐานะที่เป็น “ฉัน” ที่แยกจากกันและเป็นอิสระซึ่งไม่ได้รับอิทธิพลมากและมีความสามารถในการมีอิทธิพลที่น้อยในระบบสังคมที่ใหญ่กว่าแต่บ่อยครั้งประสบการณ์เกิดขึ้นในชีวิตของผู้คนที่ขัดขวางมุมมองนี้ และนำพวกเขาไปสู่การสะท้อนตนเอง ดังที่ Urban (1996) อธิบายว่าจากมุมมองนี้สังคมมีผลในการกำหนดโลกทัศน์ ประสบการณ์ หรือแม้กระทั่งพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ในเวลาเดียวกัน ความสัมพันธ์ของผู้คนกับสังคมเป็นวิภาษวิธีที่ซับซ้อนและต่อเนื่อง การเลือก

และความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์มีบทบาทในการปลดปล่อย ช่วยให้การตีแผ่ของการแสดงออกของมนุษย์ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงอำนาจ ความเฉลียวฉลาดและความยืดหยุ่นของจิตวิญญาณมนุษย์ โดย Boellstorff (2008) กล่าวสนับสนุนว่า การก่อตัวของโลกทัศน์และประสบการณ์ส่วนบุคคลและจิตสำนึกทางสังคมกลายเป็นเรื่องที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นในยุคข้อมูลข่าวสารและความสมจริงของโลกเสมือนและอัตลักษณ์เสมือนจริงซึ่งส่งผลต่อปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ Simons and Chabris (1999: 1059-1074) อธิบายปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ว่า มีปฏิสัมพันธ์กับกระบวนการทางปัญญาและทางจิตวิทยาของมนุษย์เพื่อจำกัดการรับรู้อย่างมีวิจารณญาณ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการหลั่งไหลของอัตลักษณ์ที่อาจเกิดขึ้นแต่คนส่วนใหญ่มักจะสร้างพลังทางสังคมให้เป็นธรรมชาติ โดยไม่ได้ตระหนักถึงการสร้างของพวกเขาตามความสนใจทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า การฝังตัว (Embedded) คือ การสะท้อนถึงการกระทำของตนเองที่ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง พิจารณาปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติทางสังคม ยอมรับมุมมองที่หลากหลายจนเกิดเหตุผลในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

2) การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive)

นักวิชาการและนักจิตวิทยาทำงานร่วมกันเพื่อศึกษากระบวนการซึ่งเป็นไปได้ที่ผู้คนจะได้รับความตระหนักมากขึ้นว่าตนเองได้ถูกกำหนดสภาพโดยสภาพแวดล้อมทางสังคมและทางกายภาพที่พวกเขาฝังตัวอยู่อย่างไร และในการทำเช่นนั้น ก็เพื่อให้เห็นภาพรวมของศักยภาพมนุษย์ในวงกว้างขึ้น ในที่นี้ สิ่งที่น่าสนใจคือการพัฒนาความตระหนักใน “การรู้คิด” ดังนั้น จิตสำนึกทางสังคมในระดับการสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) คือ การรับรู้ถึงประสบการณ์ของตนว่าสภาพแวดล้อมและสังคมกำหนดเงื่อนไขอย่างไรในการอยู่ร่วมกันในสังคมผ่านการไตร่ตรองและฝึกคิด โดยการไตร่ตรองนั้นต้องตระหนักในมุมมองของตนเองมากยิ่งขึ้น สามารถเห็นอคติและรู้สึกในสิ่งที่ตนเองอาจมองเห็นได้ และเรียนรู้ที่จะเข้าใจว่ามุมมองของเราที่มีต่อตนเองและสังคมเป็นเพียงบางส่วนของเท่านั้นไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องทั้งหมด โดยนักวิชาการด้านศาสนา Sundararajan (2002: 174-180) เน้นย้ำว่าความสามารถในการสะท้อนตนเอง ความสามารถในการมองย้อนกลับและสะท้อนกลับกระบวนการคิดของเราที่กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และประสบการณ์ ตั้งแต่การสารภาพบาปในประเพณีคาทอลิก ไปจนถึงการทำสมาธิอย่างลึกซึ้งในประเพณีของชาวพุทธ ไปจนถึงการพิจารณาพฤติกรรมของตน ประเพณีการเปลี่ยนแปลงมักจะรวมถึงการปฏิบัติเพื่อปลูกฝังความสามารถในการสะท้อนตนเอง Sundararajan (2002: 181-197) ยังกล่าวเสริมอีกว่า ความสามารถนี้อาจเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในมุมมองโลกทัศน์ และประสบการณ์ส่วนบุคคล นำคุณกลับไปจุดเริ่มต้นเพื่อพิจารณาพฤติกรรมของตน ในทำนองเดียวกัน นักวิชาการด้านการพัฒนา Gardner (2006) ยืนยันว่า กุญแจสำคัญในการเปลี่ยนความคิดคือการสร้างการเปลี่ยนแปลงใน “จิตใจของแต่ละบุคคล” เป็นวิธีเฉพาะที่บุคคลจะรับรู้ ถอดรหัส รักษา และเข้าถึงความคิดในส่วนลึกได้

โมเดลการพัฒนาที่มีมาในอดีตได้ให้ความสำคัญกับทักษะในการสะท้อนตนเอง และความยืดหยุ่นในการรับรู้น้อยลง เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพลัง “Ego” ความรู้สึกที่มั่นใจในตนเอง อย่างไรก็ตาม ผลที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการสะท้อนกลับในตนเอง คือ ความยืดหยุ่นทางปัญญาที่เพิ่มขึ้น การเรียนรู้ที่จะยึดถือความเชื่อที่ดีที่สุด และเป็นความเต็มใจที่จะเปลี่ยนระบบความเชื่ออย่าง

มีสติ เพิ่มโอกาสในการพัฒนาความสามารถและการพิจารณาหลายมุมมอง มีส่วนร่วมกับความแตกต่าง และค้นหาความสบายใจในความไม่คุ้นเคย (Schlitz, Vieten and Amorok, 2008) โดย Pitner and Sakamoto (2005: 684-694) ซึ่งให้เห็นว่าการสะท้อนกลับในตนเองเป็นกระบวนการและการปฏิบัติที่ต้องได้รับการสนับสนุน เนื่องจากอาจกระตุ้นให้เกิด “Roadblocks” ทางปัญญาและอารมณ์ที่ต้องการให้ผู้คนมองดูอคติของตนเอง การเรียนรู้ที่จะเข้าใจว่ามุมมองของตนเองและโลกเป็นเพียงบางส่วนของเท่านั้นที่สามารถบรรเทาความรู้สึกไม่สบายที่อาจเกิดขึ้นและเชิญชวนให้เกิดการพัฒนาความสามารถที่ช่วยให้ผู้คนปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้สำเร็จ

หลังจากมีการไตร่ตรองและฝึกคิดจะสามารถทำให้ตนเองปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้สำเร็จ เมื่อบุคคลได้รับการสะท้อนตนเองมากขึ้นย่อมรับรู้ว่ามีสติและมีการเอาใจใส่สถานะของผู้อื่น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและแนวทางการใช้ชีวิต เมื่อบุคคลประสบกับการสะท้อนในตนเองและจิตสำนึกทางสังคมที่มากขึ้น พวกเขาสามารถตระหนักถึงการยับยั้งการตระหนักรู้หรือให้ความสนใจต่อสภาวะของผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและแนวทางการใช้ชีวิต Goleman (2006) ผู้ซึ่งงานเขียนของเขาได้เป็นรากฐานในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ในฐานะที่เป็นการสอนเพื่อการศึกษา อธิบายว่า แค่การเอาใจใส่ก็ช่วยให้เราสร้างการเชื่อมต่อทางอารมณ์ได้ การขาดความสนใจความเห็นอกเห็นใจนั้นจะไม่มีโอกาส เมื่อผู้คนตระหนักถึงทัศนคติและอคติของตนเองมากขึ้น พวกเขาจะสามารถเห็นและรู้สึกถึงสิ่งที่พวกเขาอาจจะยังมองไม่เห็น เมื่อผู้คนเติบโตเต็มทีในความสามารถเพื่อการตอบสนองต่อโลกทางกายภาพและสังคมอย่างมีสติ การเปลี่ยนแปลงทางโลกทัศน์และประสบการณ์ส่วนบุคคลอย่างมีสติที่ละเอียดอ่อนและน่าทึ่งก็กลายเป็นไปได้ แม้จะเผชิญกับแรงกดดันทางสังคมที่ต่างกัน จิตสำนึกทางสังคมสามารถพัฒนาได้ด้วยความเข้าใจว่าระบบสังคมของบุคคลนั้นมีประวัติความเป็นมาที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและที่ซึ่งผ่านการฝึกฝนในความตระหนักรู้ของตนเอง บุคคลสามารถมีส่วนร่วมในการคลี่คลายออกมาได้

สรุปได้ว่า การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) คือ การสะท้อนประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งเป็นตัวกำหนดเงื่อนไขพฤติกรรมและการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยมองเห็นและเรียนรู้ที่จะจัดการอคติคนามรู้สึกของตนจนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติสุข

3) การมีส่วนร่วม (Engaged)

เมื่อการสะท้อนตนเองที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดการตระหนักรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่เพียงแต่เกี่ยวกับตัวตนบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงความสัมพันธ์กับผู้อื่นและต่อโลกด้วย เพียงสิ่งเดียวนี้แสดงถึงการเพิ่มขึ้นของจิตสำนึกทางสังคมแต่เมื่อบุคคลพัฒนามากขึ้นเริ่มแสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของผู้อื่นในสังคม พฤติกรรมแบบนี้จะสร้างความตระหนักรู้แบบ Passive สามารถพัฒนาเป็นความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมเชิงรุกในการปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของผู้อื่นและโลก เมื่อผู้คนประสบกับการถูกจัดให้อยู่ในโลกของสังคม และถูกเชื่อมโยงอย่างชัดเจนและโดยปริยายกับชุมชนท้องถิ่นและระดับโลก พวกเขาอาจถูกชักจูงให้มีความรับผิดชอบของพลเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Ammentorp, 2007: 38-52; Spinoza, Flores and Dreyfus, 1997) การเห็นความทุกข์ยากของผู้ที่ทุกข์ทรมานสามารถนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจแบบ Passive แต่เมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในสภาพแวดล้อมทางสังคมของพวกเขา มีผลกระทบ พวกเขามักจะตื่นตัว

เพื่อความปรารถนาและความตั้งใจที่จะบรรเทาความทุกข์ทรมานนั้น ทั้งโดยตรงหรือผ่านตัวเลือกที่พวกเขาสามารถทำได้ (Sze and Kemeny, 2004)

บทบาทของโลกทัศน์ และประสบการณ์ส่วนบุคคลในการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมและการกระทำที่มีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมไม่จำเป็นต้องเป็นด้านพฤติกรรมเสมอไป อาจจะเป็นการสนทนาที่แลกเปลี่ยนมุมมองกับผู้อื่น การสนับสนุนให้การศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาคนเพื่อนำไปสู่สังคมที่ดีขึ้นก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมเช่นกัน ดังที่ Berman (1997: 9) ให้เหตุผลว่าการเปิดรับมุมมองจากผู้อื่นและการจัดการความขัดแย้งมีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมมากกว่าคำแนะนำที่กำหนดมักจะชี้นำไว้ เขายังชี้ให้เห็นอีกว่าขั้นตอนของการพัฒนาด้านศีลธรรมของ Kohlberg (1974) สามารถถูกมองว่าเป็นความต่อเนื่องในการพัฒนาการเปิดรับมุมมองจากผู้อื่น จากการสร้างผลงานของ Berkowitz and Gibbs (1983: 399-410), Berman (1997: 11) ตั้งข้อสังเกตว่าการเปลี่ยนแปลงจะได้รับความสะดวกได้ดีที่สุดโดยการมีส่วนร่วมในการสนทนาที่พิจารณามุมมองของผู้อื่น พฤติกรรมส่งเสริมสังคม การศึกษาเพื่อการเป็นพลเมือง และการขัดเกลาทางการเมืองในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองและสร้างแรงบันดาลใจให้พวกเขาเห็นโอกาสในการใช้การกระทำอย่างมีจิตสำนึก ด้วยเจตนาของการสร้างความแตกต่างในทางที่ชี้นำภายนอกบางอย่าง

นอกจากนี้แล้วในทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเชื่อมต่อกัน ข้อมูลจากประสาทวิทยาระหว่างบุคคล แสดงให้เห็นว่าสมองของมนุษย์พัฒนาผ่านความผูกพันใกล้ชิดกับผู้อื่น เริ่มจากพ่อแม่ และครอบครัวใหญ่ จากนั้นจึงย้ายออกไปสู่ชุมชนในวงกว้าง (Cozolino, 2006) นอกจากนี้ หลักฐานที่เพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นว่าสมองของผู้คนตอบสนองและเติบโตผ่านเส้นทางของความมุ่งหมาย เกิดมาพร้อมกับความสามารถในตัวเองและขับเคลื่อนเพื่อค้นหาจุดประสงค์และเพื่อสะท้อนบทบาทของพวกเขาในความสัมพันธ์กับผู้อื่นและกับสิ่งแวดล้อม (Rizzolatti and Craighero, 2004: 169-192) ความผูกพัน ชี้นำเราไปสู่ความเข้าใจของสมองเองในฐานะอวัยวะทางสังคมที่สร้างขึ้นผ่านประสบการณ์และการมีส่วนร่วม (Cozolino, 2006) โดยทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะนำสู่การให้พลเมืองมีความรับผิดชอบ ทำความดีต่อส่วนรวม ระดมความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาในสิ่งที่ดีกว่าเพื่อเสนอแนะแก่สังคมภายนอก

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม (Engaged) คือ ระดับการรับรู้ถึงปัญหาจนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหา แสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในสนับสนุน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น

4) การร่วมมือ (Collaborative)

เมื่อผู้คนมีความตระหนักในตนเองมากขึ้นเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมและความท้าทาย พวกเขาอาจประสบกับความต้องการที่เพิ่มขึ้นไม่เพียงแต่การกระทำของแต่ละบุคคลเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างวิธีแก้ปัญหาร่วมกับผู้อื่นด้วย นำไปสู่การตระหนักถึงความสำคัญของจิตสำนึกทางสังคมแบบมีส่วนร่วม ภาคการศึกษาจะต้องเน้นเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้บริการและการเรียนรู้บนพื้นฐานโครงงานซึ่งทั้งหมดนี้เน้นการกระทำกรร่วมกันเพื่อการศึกษาการเรียนรู้ให้เกิดจิตสำนึกทางสังคมของผู้เรียน (Gokhale, 1995: 22-30) เมื่อผู้คนมีส่วนร่วมในสังคมก็จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของส่วนรวมและเริ่ม

ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อร่วมสร้างหรือกำหนดสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วยการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นระดับที่สูงขึ้น โดยที่จะไม่ได้ทำงานหรือมีส่วนร่วมเพียงในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนร่วมในการสร้างโครงการร่วมกัน จากผลการศึกษาของ Totten, Sills, Digby and Russ (1991) ได้ให้หลักฐานที่น่าสนใจว่าการทำงานเป็นทีมมีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติการทางความคิดและบรรลุผลในระดับความคิดที่สูงกว่านักเรียนที่เป็นรายบุคคล กระบวนการทำงานผ่านการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนมีโอกาสมีส่วนร่วมในการอภิปราย มีส่วนในการรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณเพิ่มมากขึ้น

เมื่อผู้คนเริ่มมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันกับโลกรอบตัวพวกเขาและกับคนอื่น ๆ ในตอนแรกอาจถูกมองว่าเป็นความพยายามในการช่วยเหลือผู้อื่นเหมือนกับการกุศล การกระทำประเภทนี้สามารถถูกมองว่าเป็น One-way แบบฉันทจะให้คุณ แต่ด้วยความตระหนักที่เพิ่มขึ้น ข้อจำกัดของกรอบความคิดนี้สามารถเห็นได้และสามารถรับรู้ได้ว่าการมีส่วนร่วมกับโลกและผู้อื่นจะต้องร่วมมือกันมากกว่า มีการรูปแบบหลากหลายทั้งให้และรับ มีหลายวิธีที่การทำความรู้ความเข้าใจร่วมกันสามารถก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางสังคม (Whitehead, 2001: 43-45) โดยการร่วมมือเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน การแบ่งปันความรู้ ฉลาดตัดสินใจและเรียกร้องให้ดำเนินการลงประชามติเพื่อตัดสินใจผ่านกระบวนการคิดร่วมกัน เช่น การโต้สวนร่วมกันผ่านเครือข่ายทางสังคม การเรียนรู้ในห้องเรียนผ่านกระบวนการกลุ่มหรือการทำโครงการในชั้นเรียน เป็นต้นซึ่งจะสามารถเพิ่มขีดความสามารถการทำงาน ผ่านการสนทนา ผ่านการแบ่งปันเรื่องราวประสบการณ์ ความคิด สอดคล้องกับ Dillenbourg, Baker, Blaye and O'Malley (1996: 189-210) ที่ได้กล่าวว่า กลไกสำคัญสำหรับการกระตุ้นการทำความรู้ความเข้าใจนี้คือการเพิ่มขีดความสามารถในการสนทนา ผ่านการแบ่งปันเรื่องราวประสบการณ์ และแนวความคิด จนเมื่อผู้คนเริ่มตระหนักว่าการแก้ปัญหาต้องร่วมกันคิดร่วมกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ กระบวนการต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาเพื่อส่งเสริมธรรมชาติของจิตสำนึกทางสังคมร่วมกันผ่านวาทกรรมและการสนทนา งานประชุมวิชาการถูกสร้างขึ้นเพื่อเข้าถึงกลุ่มปัญญาชนและภูมิปัญญาโดยรวม ผ่านการมีส่วนร่วมในพื้นที่การรับรู้ร่วมกันระหว่างบุคคล Spinoza, Flores and Dreyfus (1997) กล่าวเสริมอีกว่า โดยแนวทางการโต้ตอบเกี่ยวกับการแบ่งปันจิตสำนึกและการสำรวจโลกทัศน์ ประสบการณ์ส่วนบุคคล ด้วยวิธีการสนทนาโต้ตอบกัน ความร่วมมือจะเกิดขึ้นเพื่อดึงดูดผู้คนในด้านจุดประสงค์ทั่วไป แบ่งปันความรู้ การตัดสินใจอย่างชาญฉลาด และเพื่อกระตุ้นให้เกิดการกระทำที่เห็นพ้องร่วมกัน จากการผ่านกระบวนการคิดร่วมกัน ผู้คนสามารถตรวจสอบอคติ ทัศนคติร่วมกัน และความไม่ยุติธรรมของตนเองที่เกิดขึ้นตลอดจนการเคลื่อนไหวของความคิดทั่วไปมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับมุมมองของทฤษฎีกระจกเงาทางสังคมของ Whitehead (2001: 46-53) ตั้งข้อสังเกตว่าระดับจิตสำนึกที่แตกต่างกัน เกิดขึ้นตามสิ่งสภาพแวดล้อมทางสังคมสามารถสะท้อนได้ ดังนั้น เพื่อให้จิตสำนึกทางสังคมแผ่ขยายออกไป ประสบการณ์ส่วนตัวต้องแสดงออกต่อสาธารณะ และถูกขัดเกลากลายเป็นส่วนหนึ่งของจิตสำนึกร่วมกันทางสังคม

จากความสามารถของมนุษย์ในการเรียนรู้จากการเป็นแบบอย่าง การมีอยู่ของรูปแบบบทบาทเชิงบวกยังช่วยนำบุคคลเข้าสู่ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในลักษณะที่ส่งเสริมชีวิตร่วมกัน ดังที่ Zimbardo (2007) ได้แนะนำไว้ การเสนอรูปแบบบทบาทสามารถช่วยให้ผู้ค้นหาหนทางของ

พวกเขาไปสู่พฤติกรรมที่ส่งเสริมสังคม มากกว่าการกระทำที่ได้ผลเพียงเพื่อผลประโยชน์ของแต่ละบุคคล หรือแม้แต่ในการต่อต้านสิ่งที่ดีกว่า ในกระบวนการนี้ ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ และประสบการณ์ส่วนบุคคลซึ่งรวมถึงตัวตนที่ใช้ร่วมกันเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันและวัตถุประสงค์ที่ใช้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า การร่วมมือ (Collaborative) คือ การรับรู้ปัญหาและสถานการณ์ทางสังคมจนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหา แสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในสนับสนุน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อให้เกิดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น

5) การเป็นกระบอกเสียง (Resonant)

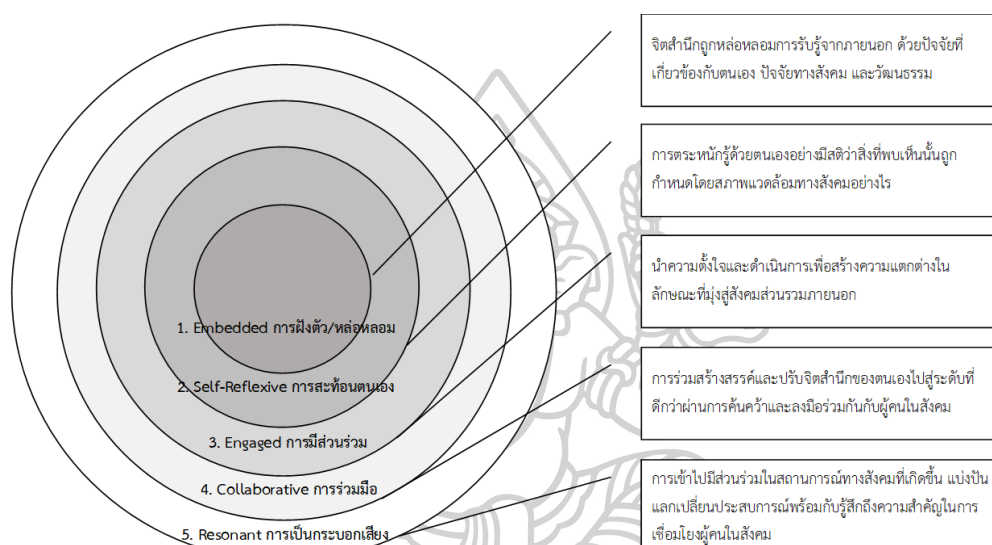
นอกจากการสำรวจปรากฏการณ์และพัฒนาการของวาทกรรมและการกระทำร่วมกันแล้ว ยังมีวรรณกรรมที่กำลังเติบโต ซึ่งบอกเล่าถึงทฤษฎีของจิตสำนึกทางสังคมว่าเป็นสาขาของการแบ่งปันประสบการณ์และการเกิดขึ้นที่รู้สึกและแสดงออกในกลุ่มสังคม ในการศึกษาความรู้สึกของการพึ่งพาอาศัยกันและความเชื่อมโยงระหว่างกันที่สำคัญกับผู้อื่น ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และประสบการณ์ส่วนบุคคลที่มีต่อสังคม (Schlitz, Vieten and Amorok, 2008)

การเป็นกระบอกเสียงสามารถแบ่งปันถึงประสบการณ์และความรู้สึกร่วมกัน ก่อให้เกิดการแสดงออกในกลุ่มสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะด้านการเป็นผู้นำเพื่อประชาสัมพันธ์เรื่องราวในสังคม การเรียกร้องเพื่อให้สังคมเกิดการตอบสนองตามแผนความต้องการของคนในชุมชน การโต้ตอบแนวคิดทางสังคม การเสนอแนะความจำเป็นด้านต่าง ๆ โดย Tickle-Degnan and Rosenthal (1990: 688-695) เสนอประเด็นที่พวกเขาโต้แย้งว่ามีความจำเป็นในการสร้างจิตสำนึก การเป็นกระบอกเสียง การเอาใจใส่ร่วมกัน ความรู้สึกที่ดี ส่วนใหญ่แสดงออกผ่านน้ำเสียงและการแสดงออกทางสีหน้า และการประสานงานหรือการเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน Goleman (2006: 30) ยืนยันอีกว่า ผู้คนที่มีความปรองดองกันจะมีการเคลื่อนไหวและแสดงอารมณ์ได้อย่างอิสระโดยธรรมชาติของพวกเขา การตอบสนองทันทีที่มีลักษณะเหมือนการตื่นรับที่ออกแบบทำเต็มไว้อย่างดีราวกับว่าการเรียกร้องและการตอบสนองของปฏิสัมพันธ์นั้นได้รับการวางแผนอย่างตั้งใจ เขาเน้นว่าการรับรู้ถึงความเชื่อมโยงนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งที่พูดน้อยกว่าการเชื่อมโยงทางอารมณ์ การตระหนักรู้ในตนเองและความสบายใจกับผู้อื่นดูเหมือนจะเป็นกุญแจสำคัญในการทำให้การเชื่อมโยงผู้คนให้สามารถแสดงออกร่วมกันได้

Lajoie and Shapiro (1992: 79-98) ยังได้ระบุประเด็นสำคัญที่รวมถึงสภาวะของจิตสำนึกที่ก้าวข้าม Ego หรือตัวตนส่วนตัว ซึ่งเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เหนือธรรมชาติหรือจิตวิญญาณ ในทำนองเดียวกัน โดยการเป็นกระบอกเสียงจะเป็นเหมือนตัวแทนทางสังคมที่พูดแทนคนไม่ได้พูดและแสดงออกเพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมตระหนักถึงเรื่องราวต่าง ๆ McCraty (1996) อธิบายเสริมอีกว่า ระบบต่าง ๆ ของร่างกายทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและความกลมกลืนในระดับที่สูง การเชื่อมโยงกันที่วัดได้นี้จะมีความสัมพันธ์กันมากขึ้นเมื่อบุคคลเปลี่ยนไปสู่สถานะการเอาใจใส่ รัก หรือห่วงใยอย่างจริงจัง โดยตรงกับที่ Walsh and Vaughan (1993: 199-207) ได้อธิบายว่าจิตวิทยาเหนือตนว่าเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ส่วนบุคคลและปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งเชื่อมโยงผู้คนด้วยความรู้สึกนึกคิดในตนเองที่กว้างขึ้นซึ่งขยายออกไปนอกตัวบุคคล ในประสบการณ์เหล่านี้ขยาย

จิตสำนึกทางสังคมให้แพร่ขยายออกไปสู่สังคมโดยรวม การเป็นการเป็นกระบอกเสียงเมื่อแสดงความเอาใจใส่ แสดงความรักความห่วงใยจะทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงและอยากจะพัฒนาต่อไป

สรุปได้ว่า การเป็นกระบอกเสียง (Resonant) คือ การสามารถก้าวข้ามความรู้สึกส่วนตนและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยผ่านการเสนอแนะความต้องการจำเป็น เป็นกระบอกเสียงในการพูด และแสดงออกเพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญถึงสภาวะการณ์ทางสังคม จนก่อให้เกิดการแสดงออกทางสังคม เรียกร้อง ขับเคลื่อน โต้ตอบแนวคิดทางสังคมนำไปสู่การตอบสนองตามแผนหรือความต้องการของสังคม

รูปภาพที่ 4 ระดับของจิตสำนึกทางสังคม

ที่มา: Schlitz, Vieten and Miller (2010)

จากการศึกษาระดับจิตสำนึกทางสังคม พบว่า แนวคิดของ Schlitz, Vieten and Miller (2010) ครอบคลุมกับแนวคิดระดับจิตสำนึกทางสังคมในด้านอื่น ๆ และมีความเด่นชัด และมีความสอดคล้องกับการพัฒนาและเป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมืองโลก เพื่อการวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกทางสังคม 5 ระดับ ได้แก่ 1) การฝังตัว (Embedded) 2) การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) 3) การมีส่วนร่วม (Engaged) 4) ความร่วมมือ (Collaborative) 5) การเป็นกระบอกเสียง (Resonant) ซึ่งมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับปรัชญา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นพลเมืองโลก หน่วยการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคมโลกที่มุ่งเน้นส่งเสริมจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกให้กับผู้เรียน ซึ่งสามารถนำจิตสำนึกทางสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกของผู้เรียนในระดับปริญญาตรี อีกทั้งจิตสำนึกทางสังคมทั้ง 5 ระดับยังมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่ผู้เรียนในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา จำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้

ความเข้าใจ การดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ช่วยให้เข้าใจถึงการพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ เกิดความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่นทั้งในสังคมวัฒนธรรมร่วมและสังคมต่างวัฒนธรรม มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรมและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่ดีได้

2.5 แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

มีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายแนวทางในการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม ไว้ดังนี้

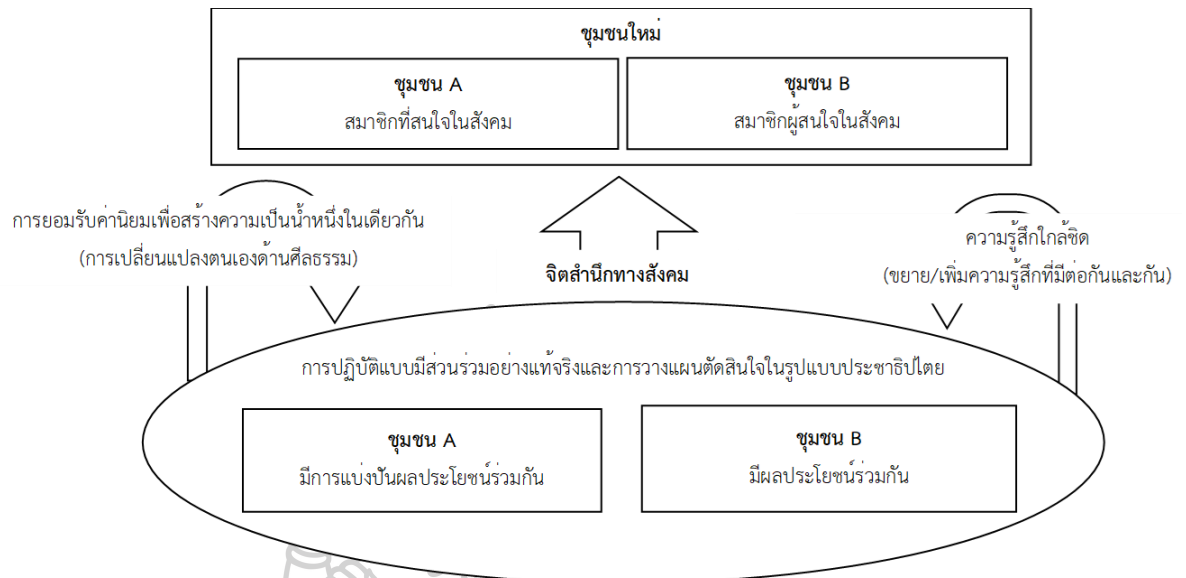
Vygotsky (1987: 62-64) อภิปรายเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมไว้ว่า มันคือสิ่งที่สามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันเพราะจิตสำนึกทางสังคมคือ การที่ต้องรับรู้ เข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมดังนั้นการจะพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมได้จะต้องใช้แนวคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ สามารถพิสูจน์ได้และเป็นเหตุเป็นผลโดยที่ได้รับการยินยอมจากโรงเรียนและตัวผู้เรียนเอง ในด้านกิจกรรมที่ทำการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นกระบวนการสอบถาม การแก้ปัญหา รวมไปถึงการเชื่อมโยงความคิดอย่างเป็นระบบโดยที่เนื้อหาการเรียนควรเป็นการศึกษาบริบททางสังคม ความรู้ใกล้ตัวเพื่อเป็นประสบการณ์แก่ตัวเด็ก สุดท้ายคือการให้เด็กเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มการทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนเพื่อมีส่วนร่วม กับสภาพแวดล้อมและทำให้เด็กสามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกันได้

Ammentorp (2007: 39-40) ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมไว้ว่า ต้องให้ผู้เรียนมีการสร้างองค์ความรู้ที่เป็นเหตุและผลตามหลักวิทยาศาสตร์มากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการสอนในลักษณะสอบถาม การแก้ปัญหาและศึกษากระบวนการของสิ่งต่าง ๆ เพื่อสามารถเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเองซึ่งนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ในชีวิตเพื่อมีมุมมองต่อบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการสนับสนุนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์และนำไปปรับใช้กับการอยู่ร่วมกันในสังคม

Pandey and Gupta (2008: 72) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมไว้ว่า ต้องให้ผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่าง โดยการเรียนรู้ต้องเกิดจากการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวเพื่อที่จะมองเห็นภาพและเกิดความน่าเชื่อถือมีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่น

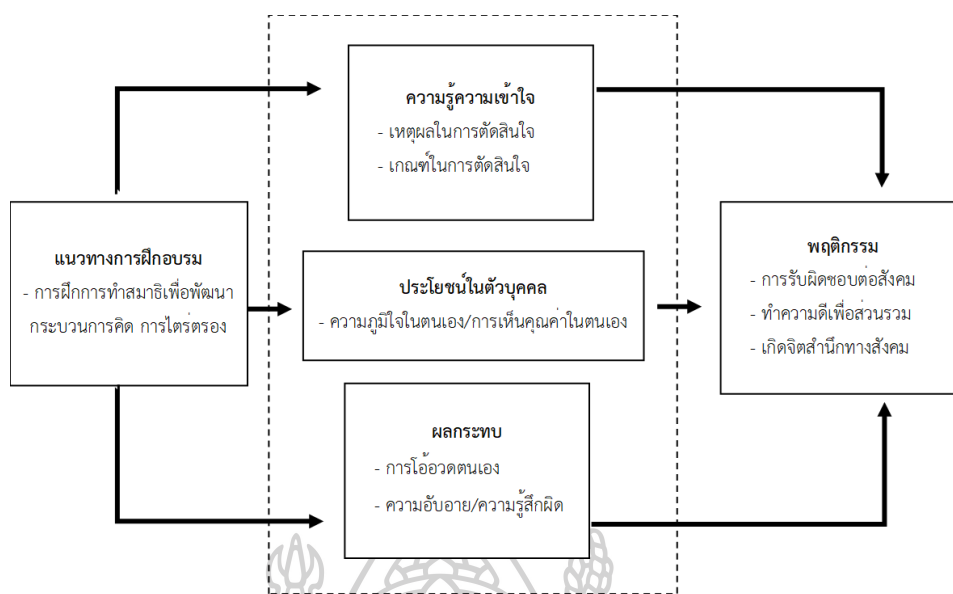
Harnecker (2009: 313) อธิบายว่า จิตสำนึกทางสังคมถือว่ามีสำคัญที่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในสังคมนำไปสู่ การแลกเปลี่ยนความคิด การเป็นตัวแทนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยที่การตระหนักได้ว่าความเจริญของสังคมไม่ใช่สิ่งที่ระบุด้วยความมั่งคั่งทางวัตถุ แต่ระบุได้จากการพัฒนามนุษย์โดยรวมของประชาชนซึ่งเพื่อการส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมได้มีแนวคิดที่ต้องนำการตัดสินใจในระดับประชาธิปไตยมาใช้ในการวางแผนในทุกชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ เสมอ โดยต้องให้โอกาสแก่คนในสังคมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นไปในลักษณะทางตรงเช่น การลงประชามติหรือยกมือแสดงตัวตนเพื่อออกเสียง แต่สามารถมีส่วนร่วมในสังคมในด้านต่าง ๆ โดยที่คนในสังคมต้องพร้อมยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและ

กัน เมื่อเกิดการยอมรับค่านิยมหรือความคิดจะก่อให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความรู้สึก
ใกล้ชิดนั้นก็จะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตัวเอง

รูปภาพที่ 5 การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมโดยใช้การวางแผนและการตัดสินใจในระบบประชาธิปไตย
ที่มา: Harnecker (2009)

Schneider (2010: 25-26) ได้กล่าวว่า การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมเป็นแนวความคิดที่จะส่งเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะสะท้อนกลับมากกว่าที่จะไตร่ตรองหรือเพียงแค่วางใจ โดยการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกอบรมด้านความรู้ความเข้าใจ (ประสบการณ์ในห้องเรียน) โดยการยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคม และการอภิปรายวิเคราะห์กรณีศึกษา กระบวนการกลุ่ม หรือการใช้เกม แต่ถ้าหากว่าอยากให้มีการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มากกว่าการเรียนรู้แต่เพิ่มระดับไปจนถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมเอกลักษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนในสังคมเพื่อพัฒนาเป็นวงกว้าง ต้องมีการฝึกอบรมที่เน้นการฝึกสมาธิเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อไตร่ตรองตนเองอย่างลึกซึ้งซึ่งว่าพฤติกรรมหรือแนวคิดของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบต่อสังคม สมควรใช้วิธีการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ร่วมอบรมเพื่อให้สังคมได้ผลประโยชน์มากขึ้น ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างความรู้สึกต่อสังคม จนเกิดการสะท้อนออกมาเป็นจิตสำนึกทางสังคม

รูปภาพที่ 6 แนวทางการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

ที่มา: Schneider (2010)

Aralovna (2020: 5438) อธิบายว่า กระบวนการของการก่อตัวอย่างยั่งยืนของจิตสำนึกทางสังคมนั้นมีความซับซ้อน การปลูกฝังจึงต้องคำนึงถึงการเชื่อมต่อที่จำเป็นภายใต้การศึกษาและการเชื่อมต่อกันทั้งระบบสังคม โดย Miller and David (2003: 141) กล่าวเสริมว่าหากจะเริ่มพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมต้องสร้างลักษณะนิสัยกระบวนการคิดแบบกลั่นกรองและศีลธรรมของผู้เข้าร่วมการพัฒนาและให้ถือว่าบทบาทสาธารณะเป็นหลักในการยึดถือในการอยู่ร่วมกันโดยพฤติกรรมการเห็นแก่ตนเองต้องไม่ให้เกิดในช่วงกิจกรรมการพัฒนา

นอกจากนี้ Thibaut and Kelley (1956) และ Tijnatiene and Balciunas (2010) กล่าวเสริมอีกว่า การส่งเสริมการจูงใจ (Motivation) ให้กับผู้คนในสังคมจะช่วยพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมได้โดยการที่จะทำให้ผู้คนหันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้คนในสังคมนั้น ตระหนักถึงผลกระทบหากปล่อยให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นในชุมชนต่อไป เมื่อผู้คนมีความตระหนักก็จะตื่นตัวที่จะแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งต้องเปิดโอกาสให้คนในสังคมเสนอความต้องการหรือคาดหวังต่อปัญหานั้น ๆ เพื่อให้เรียนรู้ว่าหากมีส่วนร่วมแล้วจะได้รับสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวังแล้วคนในสังคมก็จะมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ความภาคภูมิใจที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน รู้สึกว่าตนเองมีส่วนทำให้ชุมชนของตนพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างแท้จริงและจะทำให้ผู้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมต่อไป

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมมีกระบวนการหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนากระบวนการคิด การใช้รูปแบบประชาธิปไตยมาเข้าร่วมการตัดสินใจในกิจกรรม การใช้กรณีศึกษามายกตัวอย่างเพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นถึงข้อดี ข้อเสียของแต่ละเหตุการณ์ที่แตกต่างกันไป โดยแนวทางการ

พัฒนาจิตสำนึกทางสังคมแล้วแต่นำมาใช้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสภาพแวดล้อมของตนเองได้เป็นอย่างดี

2.6 แนวคิดพัฒนาการทางการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของช่วงวัยในการพัฒนาความสามารถในการคิด ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับตนเองเพื่อให้ความสามารถของพลเมืองได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม จึงมีนักวิชาการได้นำเสนอแนวคิดพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม ดังนี้

ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2544: 54-56) กล่าวว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามักอยู่ในวัยที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือวัยผู้ใหญ่ อายุประมาณ 18 - 22 ปี ดังนั้นจิตวิทยาทางการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจึงแตกต่างจากเด็กพอสรุปได้ ดังนี้

1) มีความต้องการด้านการยอมรับซึ่งหากผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับในสถานการณ์ต่าง ๆ แล้วจะเกิดความเครียดและอาจต่อต้าน สิ่งที่สำคัญคือต้องพยายามทำให้ผู้เรียนนั้นเกิด self-directing ในการเรียนการสอนให้มากที่สุดด้วย

2) ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะและมีประสบการณ์อย่างหลากหลายซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นแหล่งข้อมูลและเป็นประสบการณ์เดิมที่มีคุณค่าสูงยิ่งสำหรับการเรียนรู้ต่อสิ่งใหม่ ๆ ต่อไป

3) มีความพร้อมในการเรียนรู้และมีวุฒิภาวะที่พร้อมจะเรียนรู้ในด้านวิชาการต่าง ๆ ดังนั้นการสอนให้ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาเรียนรู้จึงมักจะทำให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่อยากจะเรียนรู้ซึ่งต่างจากเด็กมักยึดถือว่าเด็กต้องเรียนในสิ่งนั้นสิ่งนี้เพราะคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์กับเด็กในอนาคต

4) จัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม กล่าวคือการสอนเด็กมักจัดการเรียนการสอนในลักษณะการเรียนแบบวิชาเป็นศูนย์กลาง (subject centered) ในขณะที่ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาควรจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นศูนย์กลาง (problem centered) นอกจากนั้นการเรียนในมหาวิทยาลัยมักเรียนรู้เพื่อไปประกอบอาชีพ เป็นพื้นฐานสำหรับการทำงานและผู้เรียนที่เข้ามาเรียนก็มีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

ดังนั้น ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ (2544: 54-56) จึงเสนอว่า การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาควรมีลักษณะดังนี้

1) เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียนซึ่งผู้เรียนจะสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้ดี หากสิ่งที่เรียนนั้นตรงกับความต้องการหรือความสนใจของตนเองและมีประสบการณ์เดิมของเรื่องนั้น ๆ ก็มักจะเกิดความพึงพอใจและจะสนใจเรียนรู้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนในผู้ใหญ่ควรคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนด้วย

2) มุ่งจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียน (life situation) การเรียนรู้ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจะได้ผลดี หากพยายามจัดการเรียนการสอนโดยยึดเอาสภาพชีวิตและสังคมของตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอน (life centered) ซึ่งการจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมควรยึดสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้เรียนเป็นหลักสำคัญ ไม่ควรมุ่งสอนเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเพียงอย่างเดียว

3) การวิเคราะห์ประสบการณ์ (analysis of experience) เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งข้อมูลมีคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษามาก ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนควรคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน

4) ผู้เรียนต้องการเป็นผู้นำตนเอง (self-directing) ความต้องการที่อยู่ในส่วนลึกของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาคือ การมีความรู้สึกต้องการที่จะสามารถนำตนเองได้ ดังนั้นบทบาทของครูควรมีลักษณะผู้ร่วมเรียน ร่วมค้นหาหากกว่าจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการส่งผ่านหรือเป็นสื่อในการนำความรู้ไปยังผู้เรียน

5) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual difference) ความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นเรื่องปกติสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษาที่เป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์และมีความเป็นตัวของตัวเองสูง และจะมากขึ้นเรื่อยตามอายุ การสอนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงต้องจัดเตรียมในด้านเนื้อหาอย่างดีพอเพื่อให้เหมาะสมความสามารถของแต่ละบุคคล

จันทร์เพ็ญ แสงอรุณ (2551: 156-157) กล่าวว่า พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนในช่วงอายุของผู้หญิงระหว่าง 18 - 20 ปี และผู้ชายในช่วงอายุระหว่าง 19 - 21 ปี เรียกว่าเป็นช่วง “วัยรุ่นตอนปลาย” (Late Adolescence) เป็นระยะที่พัฒนาการด้านต่าง ๆ เข้าสู่วุฒิภาวะอย่างสมบูรณ์จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง พยายามคิดและตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง เริ่มสนใจอาชีพอย่างจริงจัง รู้จักวางแผนสำหรับชีวิตในอนาคต พยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคม มีความต้องการในการสร้างความประทับใจในเรื่องต่าง ๆ ต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่าตนมีความสามารถที่จะทำได้ มีความต้องการสิทธิเท่าเทียมกับผู้ใหญ่ โดยในช่วงวัยนี้สามารถปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์กติกาของกลุ่มของสังคมได้ดีขึ้น มีความสามารถในทักษะสังคม การสื่อสารเจรจา การแก้ปัญหา การประนีประนอม การยืดหยุ่นโอนอ่อนผ่อนตามกันและการทำงานร่วมกับผู้อื่น พัฒนาการทางสังคมที่ดีจะเป็นพื้นฐานมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและบุคลิกภาพที่ดี การเรียนรู้สังคมจะช่วยให้ตนเองหาแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเองเลือกวิชาชีพหรือเรียนรู้พื้นฐานอาชีพที่เหมาะสมกับตนและมีสังคมสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อตนเองในอนาคต

กระทรวงสาธารณสุข (2559: 18-23) กล่าวว่า ในช่วงวัย 17-21 ปีเป็นช่วงวัยรุ่นที่จะเข้าสู่ผู้ใหญ่โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบการทำงานของสมองระหว่างวัยรุ่นกับผู้ใหญ่พบว่า ขณะตัดสินใจวัยรุ่นจะใช้สมองส่วนที่ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่า ขณะที่ผู้ใหญ่ใช้สมองส่วนที่ทำหน้าที่ตัดสินใจมากกว่าโดยกระบวนการคิดและการตัดสินใจทุกอย่างในวัยนี้จะค่อย ๆ ดีขึ้นเมื่อสมองส่วนคิดตัดสินใจมีการพัฒนาเติบโตเต็มที่หลังอายุ 20 ปี โดยการพัฒนาทักษะการคิดในช่วงวัยรุ่นสามารถพัฒนาได้โดยใช้กิจกรรมกลุ่มเรียนรู้ตามเงื่อนไข ดังนี้

1) ควรจัดกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันโดยเริ่มจากการสร้างความรู้สึกปลอดภัยในการเข้าร่วมกลุ่ม เปิดใจรับฟังกันไม่ตัดสิน สร้างบรรยากาศให้พร้อมสำรวจตนเอง พร้อมเรียนรู้จากกันและกันให้กำลังใจกันและพยายามเข้าใจเพื่อปรับให้ดียิ่งขึ้น งดการวิพากษ์วิจารณ์กันให้กลุ่มเป็นศูนย์กลาง ผู้นำกลุ่มควรเป็นแบบอย่างของการเป็นผู้รับฟังที่ดี

2) กลุ่มจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อมีข้อมูลที่ตรงกับปัญหาหรือความอยากรู้ของกลุ่ม ควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน ผู้เล่าจะได้มีโอกาสทบทวนตนเอง ผู้ฟังจะเกิดการเรียนรู้และนำไป

ประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตได้สิ่งสำคัญคือควรหลีกเลี่ยงการบรรยายให้ความรู้ นอกจากให้ข้อมูลเฉพาะเท่าที่ตรงกับประเด็นพูดคุยเท่านั้นก็พอ

3) ควรกำหนดกติกาให้ปฏิบัติตาม คือ ข้อแรกไม่นำสิ่งที่พูดคุยกันไปพูดนอกกลุ่ม ข้อสองไม่วิพากษ์วิจารณ์ในทางลบแต่ให้ความใส่ใจ เข้าใจและให้กำลังใจ ข้อสามทุกคนมีสิทธิ์พูด หลีกเลี่ยงการผูกขาดการพูดของใครคนใดคนหนึ่ง ข้อสี่กลุ่มต้องรับฟังกัน ไม่พูดแทรก ข้อห้ามนำโทรศัพท์เข้ากลุ่มหรือให้ปิดเสียงโทรศัพท์ (อาจให้กลุ่มร่วมกันกำหนดกติกาเพราะวัยรุ่นไม่ชอบการบังคับแต่เขาจะทำตามถ้ามาจากการได้ร่วมกำหนดกติกา) เป็นต้น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563: 3-12) ในปัจจุบันผู้คนในช่วงอายุ 18 ปี จะถูกนิยามว่าเป็นคนรุ่น Gen Z หรือกลุ่ม Generation Z ที่มีลักษณะเฉพาะตัวแตกต่างจากคนในยุคก่อนหน้า ความแตกต่างนี้รวมไปถึงเรื่องของวิถีชีวิต ความสนใจ ทัศนคติ ทั้งในชีวิตประจำวันและการทำงาน เช่น คนรุ่นนี้มีความสนใจที่หลากหลายและชอบทดลองทำสิ่งต่าง ๆ แบบที่ไม่ซ้ำเดิม เป็นต้น นอกจากความแตกต่างที่ไม่เหมือนกับรุ่นก่อน ๆ คนรุ่น Gen Z ยังมีความหลากหลายในหมู่คนรุ่นเดียวกันเองด้วยซึ่งสังคมและคนรอบข้างควรให้ความสนใจอย่างใกล้ชิดเพราะกลุ่มคนวัยนี้คือกลุ่มคนที่มีพลัง มีความสร้างสรรค์ซึ่งกำลังก้าวขึ้นมาช่วยผู้ใหญ่ที่จะเป็นแรงในการกำหนดทิศทางของสังคมแต่ขณะเดียวกัน ผู้คนในช่วงอายุ 18 ปี ก็ยังไม่ได้ถือว่าเป็นวัย “ผู้ใหญ่” อย่างเต็มตัว แต่เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงและการค้นหาตัวเอง เพื่อทำการตัดสินใจและตั้งเป้าหมายสำคัญ ๆ ในชีวิต สิ่งที่คนรอบข้างจะช่วยสนับสนุนผู้คนเหล่านี้ มีหลายวิธีทั้งการรับฟัง ให้คำแนะนำที่ดี แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการเปิดโอกาสให้พวกเขาได้ลองผิดลองถูกด้วยตัวเอง โดยสังเกตเพียงแค่ว่าการทดลองของพวกเขาอยู่ในขอบเขตที่ไม่เป็นอันตรายซึ่งไม่ว่าผลการทดลองจะออกมาผิดหรือถูก คนรอบข้างก็ไม่ควรกล่าวโทษหรือตัดสินความผิดการให้พื้นที่กับกลุ่มคนเหล่านี้ โดยไม่ชี้ผิดชี้ถูก ดังนั้นจึงต้องพยายามเข้าใจความแตกต่างหลากหลายที่เกิดขึ้นและให้ความเชื่อมั่น รวมถึงให้แนวทางที่เป็นไปได้ต่อการตัดสินใจต่าง ๆ ของพวกเขาและยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนที่ มีประสบการณ์เพื่อนำมาปรับใช้ในโลกรความเป็นจริง ควรมีข้อมูลและองค์ความรู้ที่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำและแบ่งปันประสบการณ์ รวมถึงมอบอิสระให้กับพวกเขาในการตัดสินใจเลือกทางเดินสำหรับตัวเอง

จากการศึกษาแนวคิดพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการเรียนของผู้เรียนในช่วงวัย 18 -22 ปีนี้กลุ่มคนเหล่านี้เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงและการค้นหาตัวเอง มีความต้องการและความสนใจเป็นของตนเอง พยายามที่จะคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง มีความพร้อมและมีวุฒิภาวะเพียงพอในการตัดสินใจและตั้งเป้าหมายสำคัญในชีวิต คนในช่วงวัยนี้จึงต้องการมีประสบการณ์ที่สามารถใช้ในอาชีพที่ตนเองมีความสนใจและต้องการเตรียมพร้อมที่นำประสบการณ์เหล่านั้นนำมาปรับใช้ในโลกรความเป็นจริง ดังนั้นการจัดการศึกษาให้กับกลุ่มคนในช่วงวัยนี้ ควรเน้นสนใจและความต้องการของผู้เรียน มุ่งจัดประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตผู้เรียน การวิเคราะห์ประสบการณ์เหล่านั้น จนมีข้อมูลและองค์ความรู้ที่เพียงพอที่จะให้คำแนะนำและแบ่งปันประสบการณ์ รวมถึงมอบอิสระให้กับพวกเขาในการตัดสินใจเลือกทางเดินสำหรับตัวเองเพื่อจะสามารถเป็นผู้นำตนเองเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา พบว่ายังไม่ปรากฏงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และจิตสำนึกทางสังคม ดังนี้

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งในและต่างประเทศ มีดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

กิตติคม คาวีรัตน์ (2553) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ผลการพัฒนาได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ (KAECPAR Model) ประกอบด้วย หลักการคือการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ วัตถุประสงค์คือเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ขั้นตอนของรูปแบบ 5 ขั้นตอน คือขั้นที่ 1 การให้ความรู้และการสร้างความตระหนัก (Knowledge and Awareness : KA) ขั้นที่ 2 การสร้างเสริมความรู้ (Enhancement : E) ขั้นที่ 3 การสร้างผลงาน (Construction : C) ขั้นที่ 4 การนำเสนอผลงาน (Presentation : P) และขั้นที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้และการสะท้อนกลับ (Assessment and Reflection : AR) ในทุกขั้นตอนมีการดำเนินการขั้นตอนย่อยคือขั้นเตรียมการ (Preparing : P) ขั้นปฏิบัติ (Doing : D) ขั้นสรุป (Summarizing : S) โดยมีเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ประกอบด้วย หลักการตอบสนอง ระบบสังคม และระบบสนับสนุน

อรธิดา ประสาร และนพพล วรรณมณีเลิศ (2564: 152 - 160) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ และ 2) ศึกษาการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่เรียนในรายวิชาทักษะการสอนภาษาไทย ดำเนินการวิจัยปฏิบัติการวิจัย PAOR โดยการมีส่วนร่วมในวางแผน วิเคราะห์ขั้นเรียน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ การปฏิบัติ การสังเกต และสะท้อนการปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ในชั้นเรียนการมีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนผลการปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า สมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ความรู้โดยนำแนวคิดทฤษฎีมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายโดยเชื่อมโยง

เนื้อหาสู่การนำไปใช้ในชีวิตจริง และนักศึกษาให้ความเอาใจใส่นักศึกษาคำนี้ถึงศักยภาพที่แตกต่าง
ของนักศึกษาแต่ละคน

งานวิจัยต่างประเทศ

Kolb and Fry (1975: 45) ได้ศึกษาและอธิบายว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการ
เรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งปัญญาและกระบวนการของความรู้สึกทางสังคมและความเข้าใจสังคม โดย
รูปแบบการเรียนรู้เช่นนี้เป็นการเรียนรู้ที่เน้นถึงการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงผลของการปรับใช้
ความรู้สึกประสบการณ์ความรู้สึกที่มีอยู่แล้วกับกระบวนการทางปัญญาซึ่งจะวิเคราะห์ความคิดและ
ความเข้าใจของคนในสังคม ดังนั้นการเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับการระบุหรือการทำความเข้าใจ
ๆ ของประสบการณ์
ที่มีอยู่แล้ว นอกจากนั้น Kolb and Fry ยังได้อ้างอิงแนวคิดของ Leavitt and Doktor (1970: 173-
180) ที่ได้ใช้ศัพท์ทางการพัฒนาปัญญาเพื่อที่จะอธิบายถึงประสบการณ์ที่มีอยู่ของสิ่งลึกลับว่าเป็นผล
ของความหมายเพื่อที่จะเข้าใจกระบวนการของการเรียนรู้ซึ่งเราจะต้องเข้าใจทั้งสามอย่างให้ได้
เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมได้เชื่อมโยงกับกระบวนการทางปัญญาซึ่งจะสามารถทำให้ได้สร้าง
รูปแบบของประสบการณ์ของตนเอง รูปแบบการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์นี้บ่งบอกถึงการเรียนรู้ซึ่ง
เป็นกระบวนการของการเผชิญกับปัญหาและการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาบุคลิกของแต่ละบุคคลจะเป็น
ผลของการพัฒนาไปตามลำดับ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคม

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกทางสังคมทั้งในและต่างประเทศ มีดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

สุภัทรา ภูษิตรัตน์าวลี (2547) ที่ได้ศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนา
จิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการ
พัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่สำคัญมี 9 ตัว เรียงตามลำดับคือ
กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมจากเพื่อนความสัมพันธ์ในการทำกิจกรรม กระบวนการพัฒนา
จิตสำนึกต่อสังคมจากครอบครัว กระบวนการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมจากสื่อมวลชน ความสนใจใน
การทำกิจกรรม แบบอย่างจากบุคคลสำคัญแบบอย่างจากบิดา สถานภาพของครอบครัวที่พ่อแม่อยู่
ด้วยกัน และภูมิฐานะ โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือให้มหาวิทยาลัยจัดรูปแบบ
กระบวนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกของนิสิต โดยส่งเสริมให้มีหลักสูตรที่สนับสนุน
เกี่ยวกับการปลูกฝังจิตสำนึกต่อสังคมให้กับนิสิตส่งเสริมกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคมให้กับนิสิต

งานวิจัยต่างประเทศ

Grosz, Kraus, Sullivan and Das (2002: 147-177) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพล
ของบรรทัดฐานทางสังคมและจิตสำนึกทางสังคมที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน โดยงานวิจัยศึกษาและ
ตรวจสอบผลกระทบของปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและการทำงานของตัวอย่างการวิจัยที่อยู่ในสังคม
เดียวกันและมีความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันซึ่งจุดประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้คือ การ
เปรียบเทียบผลกระทบของบรรทัดฐานทางสังคมที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางสังคม พบว่า บรรทัดฐานทาง
สังคมส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของตัวอย่างการวิจัยที่แสดงออกผ่านทางสิ่งแวดล้อมรอบตัว และ
พฤติกรรมเหล่านั้นส่งผลให้จิตสำนึกทางสังคมเพิ่มและลดลงตามบรรทัดฐานทางสังคมของตัวอย่าง

การวิจัย โดยที่หากสังคมของตัวอย่างการวิจัยนั้นมีการเมินเฉยในการอยู่ร่วมกันก็จะส่งผลให้จิตสำนึกทางสังคมของตัวอย่างการวิจัยลดน้อยลงเช่นกัน

Jamwal and Jain (2018) ได้ศึกษาความเกี่ยวข้องของจิตสำนึกทางสังคมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของทักษะชีวิตในระบบอุดมศึกษาของอินเดีย งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจความเกี่ยวข้องของจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในช่วงอายุ 18 - 21 ปี โดยใช้แบบสำรวจทั้งหมด 102 ข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 28.4 เปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าการมีจิตสำนึกทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญมากและจำนวน 62.7 เปอร์เซ็นต์ เชื่อว่าทุกคนต้องมีจิตสำนึกทางสังคมเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคม โดยจำนวน 2.9 เปอร์เซ็นต์ ของผู้ตอบแบบสอบถามยังคงเชื่อว่าจิตสำนึกทางสังคมไม่จำเป็นต้องใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยผลการสอบถามทราบได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามตระหนักได้ถึงความจำเป็นในการเข้าสังคม โดยการเรียนรู้และการมีจิตสำนึกทางสังคมเป็นส่วนสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาสังคมในภาพรวม

King and Ryan (2019) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบของการอยู่ร่วมกันในสังคมต่อการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของนักเรียนที่มีปัญหาการเรียนรู้ทั่วไปในระดับหลังประถมศึกษาการศึกษาในประเทศไอร์แลนด์ พบว่า การใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เน้นประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เรียนจะช่วยส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมของผู้เรียนให้สูงขึ้น โดยต้องอย่าลืมว่าการเรียนรู้ต้องเกิดความแตกต่างหลายหลายพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเข้าอกเข้าใจผู้อื่น และเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน กิจกรรมการเรียนรู้

Vlasova (2021) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทางศิลปะที่ช่วยส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การกำหนดศักยภาพทางการศึกษาของเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อเสริมสร้างทิศทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของผู้เรียนในโปรแกรมการเรียนวาดรูป โดยพัฒนากระบวนการสอนผ่านการให้ความรู้เบื้องต้นสู่ทักษะและความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์นวัตกรรม (Abilities of Innovative critical thinking) จากประสบการณ์ทางสังคมและศิลปะของผู้เรียน ผสมผสานกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ โดยผลการวิเคราะห์พบว่า กระบวนการสอนสามารถพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของผู้เรียนในระดับสูงขึ้นไปและยังมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกทางสังคมของผู้เรียนซึ่งมีส่วนช่วยในการปรับตัวของนักเรียนให้เข้ากับกิจกรรมทางวิชาชีพของผู้เรียนในอนาคตอีกด้วย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาโดยศึกษาการจัดการเรียนจากประสบการณ์และจิตสำนึกทางสังคม สรุปได้ว่า จิตสำนึกทางสังคมนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม การปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมจะทำให้บุคคลตระหนักถึงความเกี่ยวข้องของตนเองกับผู้อื่นหรือขอบเขตที่พวกเขาได้รับผลกระทบหรือส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างชัดเจน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ประยุกต์ใช้ทั้งปัญญาและกระบวนการของความรู้สู่สังคมและความเข้าใจสังคมที่มุ่งเน้นถึงการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงผลของการปรับใช้ความรู้สู่สังคมจากประสบการณ์ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์การเรียนรู้มาใช้ในการจัดการความรู้สู่สังคม ปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันกับผู้อื่นนำไปสู่การพัฒนาสังคมทั้งในบริบทของไทยและสังคมโลก

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเพื่อศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง Experimental Research แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนการทดลองและวัดผลหลังการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design) มีนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย
4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย
5. แบบแผนการวิจัย
6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
7. การสร้างและหาค่าคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
8. การเก็บรวบรวมข้อมูล
9. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 52 คน

1.2 ตัวอย่างการวิจัย

ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 26 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Randoms Sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้หมู่เรียนเป็นหน่วยสุ่มได้ จากทั้งหมด 2 หมู่เรียน ได้หมู่เรียนที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและมีเป้าหมายที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวความคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาซึ่งกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ประกอบด้วย

- ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ (Having an Experience)
- ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ (Reviewing the Experience)
- ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ (Concluding)
- ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป (Planning)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) จิตสำนึกทางสังคมโดยมีจิตสำนึกทางสังคม 5 ด้าน ดังนี้

- 1) การฝังตัว (Embedded)
- 2) การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive)
- 3) การมีส่วนร่วม (Engaged)
- 4) การร่วมมือ (Collaborative)
- 5) การเป็นกระบอกเสียง (Resonant)

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองดำเนินการระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ. 2566 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โดยใช้เวลาดทดลองจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาจากรายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลทรรศน์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) (มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 2562) จำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมโลก โดยมีสาระการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ธรรมชาติของสังคมมนุษย์

- วิถีชีวิตของมนุษย์
- ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน
- องค์ประกอบของสังคมมนุษย์

1.2 ตัวอย่างปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน

- ด้านสังคม
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการเมืองและการปกครอง

1.3 หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

- การจัดการความขัดแย้ง
- การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- การยอมรับความแตกต่าง
- การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
- หลักการมีส่วนร่วมทางสังคม

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักสูตร คำอธิบายรายวิชาของรายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลทรรศน์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562) เฉพาะเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เพื่อหาความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ในรายวิชา สศ 2202401
ความเป็นสกลทรรศน์

สัปดาห์ ที่	หน่วยการเรียนรู้	กิจกรรมการ เรียนรู้	วัตถุประสงค์	เวลา (ชั่วโมง)
1-2	การอยู่ร่วมกันในสังคมโลก 1. ธรรมชาติของสังคมมนุษย์ - วิถีชีวิตของมนุษย์ - ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกัน - องค์ประกอบของสังคมมนุษย์ 2. ตัวอย่างปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน - ด้านสังคม - ด้านเศรษฐกิจ - ด้านการเมืองและการปกครอง	ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ - กิจกรรม “สะท้อนสังคม” จากประสบการณ์	1) อภิปรายประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างถูกต้อง 2) อภิปรายลักษณะสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างถูกต้อง 3) สืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกที่นักศึกษาสนใจได้อย่างหลากหลายและครอบคลุม	8
3	3. หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก - การจัดการความขัดแย้ง - การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน	ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ - กิจกรรม “หันมองตน”	4) วิเคราะห์ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางสังคมของผู้คนในสังคมที่มีต่อประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างถูกต้อง 5) วิเคราะห์ผลกระทบจากประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างสมเหตุสมผล	4

ลำดับที่	หน่วยการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้	วัตถุประสงค์	เวลา (ชั่วโมง)
4	- การยอมรับความแตกต่าง - การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย - หลักการมีส่วนร่วมทางสังคม	ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ - กิจกรรม “สร้างมโนทัศน์ทางสังคมร่วมกัน”	6) วิเคราะห์บทสรุป มโนทัศน์ (Concept) และข้อสรุปทั่วไป (Generalization) จากการศึกษาประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างครอบคลุมสาระสำคัญ	4
5		ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในชั้นต่อไป - กิจกรรม “คืนสู่สังคม”	7) วางแผนหาแนวทางในการแก้ไขประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติได้จริง 8) นำเสนอแผนงานที่สร้างขึ้นผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่แนวคิดในการแก้ไขประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกจนนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสังคมได้อย่างเหมาะสม 9) วิพากษ์ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโลกร่วมกัน 10) สะท้อนความสำคัญของการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก	4

5. แบบแผนการวิจัย

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนการทดลองและวัดผลหลังการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558: 143-144) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 2 แบบการวิจัย The One Group Pretest - Posttest Design

การทดสอบก่อนเรียน	การทดลอง	การทดสอบหลังเรียน
T ₁	X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบการวิจัย

T₁ แทน การวัดจิตสำนึกทางสังคมก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

X แทน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกทางสังคม

T₂ แทน การวัดจิตสำนึกทางสังคมหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสหกรณ์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งมีขั้นตอนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ (Having an Experience) ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ (Reviewing the Experience) ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป (Planning) ใช้เวลาสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

6.2 แบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคม เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ (Situational Test) โดยให้เขียนแบบความเรียง (Essay Test) ทั้งหมด 5 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบรูปรีด (Scoring Rubric) ตามระดับจิตสำนึกทางสังคมของ Schlitz, Vieten and Miller (2010: 18-

36) ประกอบด้วย 1) การฝังตัว (Embedded) 2) การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) 3) การมีส่วนร่วม (Engaged) 4) การร่วมมือ (Collaborative) และ 5) การเป็นกระบอกเสียง (Resonant)

7. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

7.1 การศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อใช้เป็นข้อมูลและแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 1) ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี) และการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลพรรคณ์
- 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดจิตสำนึกทางสังคม
- 3) ศึกษาแนวคิดและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
- 4) ศึกษาแนวคิดแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับการวัดประเมินผลการเรียนรู้ ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา

7.2 การสร้างและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลพรรคณ์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลพรรคณ์ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ใช้เวลาสอน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

- 1) ศึกษาจุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชาของรายวิชาความเป็นสกลพรรคณ์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี)
- 2) กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและกำหนดกรอบเนื้อหาสำหรับการเรียนรู้ในรายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลพรรคณ์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี)
- 3) ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลพรรคณ์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ (Having an Experience) ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ (Reviewing the Experience) ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ (Concluding) และขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติในขั้นต่อไป (Planning)
- 4) นำจุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชาของรายวิชาความเป็นสกลพรรคณ์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี) และขั้นตอนการสอนของกิจกรรมการเรียนรู้

รายวิชาความเป็นสกลทรศน์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) มาออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ใน 1 หน่วยการเรียนรู้ ได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การจำแนกจำนวนคาบเรียนกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

แผนการจัดการเรียนรู้	คาบเรียน	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
1 หน่วยการเรียนรู้/ 5 คาบเรียน/ 20 ชั่วโมง	คาบเรียนที่ 1-2 (จำนวน 8 ชั่วโมง)	ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์
	คาบเรียนที่ 3 (จำนวน 4 ชั่วโมง)	ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์
	คาบเรียนที่ 4 (จำนวน 4 ชั่วโมง)	ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์
	คาบเรียนที่ 5 (จำนวน 4 ชั่วโมง)	ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป

5) สร้างเครื่องมือที่ใช้ประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรศน์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ เนื้อหาสาระ และความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรศน์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์สามารถสรุปได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

7.1) ควรปรับปรุงสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมมิติที่สำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

7.2) ควรปรับปรุงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องและครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และใช้คำกริยาที่สามารถวัดและประเมินผลได้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

7.3) ควรปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละชั้นตอนให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ รวมถึงให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกสูงขึ้น

7.4) ควรเพิ่มรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความชัดเจนมากขึ้น เพิ่มเติมสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญ และอ้างอิงแหล่งที่มาของสื่อการสอน

7.5) ควรมีการปรับปรุงการวัดและประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้

8) นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ความเป็นสภทรรศน์ หน่วยการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคมโลกโดยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ตามประเด็นการประเมิน ดังต่อไปนี้

8.1) ความเหมาะสมของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคม

8.2) องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา

8.2.1) สาระสำคัญ

8.2.2) จุดประสงค์การเรียนรู้

8.2.3) สาระการเรียนรู้

8.2.4) กระบวนการเรียนการสอน

8.2.5) สื่อการเรียนรู้

8.2.6) การวัดและประเมินผล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพควรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 ขึ้นไปหรือ ระดับมากขึ้นไป เป็นเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้จึงจะถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นมีความสอดคล้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ โดยเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยความสอดคล้องและความเหมาะสม มีดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.52 มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

9) นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบ มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญสามารถสรุปได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

9.1) ควรปรับปรุงสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมโมทัศน์สำคัญของเนื้อหาเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม

9.2) ควรมีการปรับปรุงคำกริยาของจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อ 9 และ 10 ให้สามารถวัดและประเมินผลได้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Bloom's Taxonomy)

9.3) ควรมีการปรับปรุงเกณฑ์การวัดและประเมินผลชิ้นงาน ดังนี้

9.3.1) เกณฑ์ข้อที่ 1 ตรวจสอบคำว่า “อย่างกว้างขวาง” ว่าสามารถวัดได้หรือไม่

9.3.2) เกณฑ์ข้อที่ 2 ถ้าแยกแยะประเด็นต่าง ๆ ได้แต่หาความสัมพันธ์ไม่ได้ ควรระงับการหาความสัมพันธ์ของประเด็นที่วิเคราะห์และตั้งชี้แจงให้ชัดเจน

9.3.3) เกณฑ์ข้อที่ 3 ตรวจสอบคำว่า “ครอบคลุมทุกประเด็น” อีกครั้ง การครอบคลุมทุกประเด็นของโครงการจะเผยให้เห็นตั้งแต่คำสำคัญและเกณฑ์ข้อควรปรับปรุง ตรวจสอบความเป็นไปได้ของการตอบอีกครั้ง

9.3.4) เกณฑ์ข้อที่ 7 การเสนอแนะเน้นเฉพาะการพูดหรือจะใช้การสื่อสารที่นำเสนอด้วยและตรวจสอบความเป็นไปได้หากไม่นำเสนอเป็นขั้นตอน

10) นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสหุทธศนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ไม่ใช่ตัวอย่างการวิจัยเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสหุทธศนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มีการปรับปรุงแก้ไขสามารถดำเนินการสอนได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ โดยผลการทดลองใช้ (Tryout) พบว่า นักศึกษาสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ในขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ : กิจกรรม “สะท้อนสังคมจากประสบการณ์” ช่วงแบ่งกลุ่มแล้วให้นักศึกษาใช้ประสบการณ์เดิมในการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก นักศึกษาสามารถอภิปรายปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกและผลกระทบเกี่ยวข้องกันประเด็นปัญหาได้แค่ในมุมมองที่นักศึกษามีประสบการณ์ตรงกับตนเองเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องใกล้ตัว ส่วนปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคม และความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทางสังคม และเหตุปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้น นักศึกษายังไม่สามารถอภิปรายให้เห็นความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เพิ่มมุมมองการอภิปรายประเด็นปัญหาของกลุ่มย่อยให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ตั้งคำถามเกี่ยวกับปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกให้แต่ละกลุ่มสามารถนำไปค้นคว้าและมีมุมมองเพิ่มเติมต่อประเด็นนั้น ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อให้นักศึกษาสามารถนำประเด็นปัญหา

เหล่านั้นมาใช้ในการทำกิจกรรมในชั้นต่อ ๆ ไปได้อย่างหลากหลายครอบคลุมและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วงคัดเลือกประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ผู้วิจัยกำหนดกรอบในการคัดเลือกประเด็นปัญหา โดยข้อสำคัญคือต้องมีความหลากหลายจากปัญหาหลาย ๆ ด้าน ต้องไม่ซ้ำกับตัวอย่างที่จะใช้ในการศึกษารวมถึงซ้ำกับกลุ่มอื่น ๆ ต้องเป็นประเด็นที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและมีผลกระทบต่อผู้คนในสังคม และต้องเป็นประเด็นที่นักศึกษาามีประสบการณ์ร่วมให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ เมื่อนักศึกษาต้องนำเสนอแผนงานหรือโครงการที่นักศึกษาพัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขประเด็นปัญหาที่นักศึกษาเลือกมาในตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 นั้นในขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในชั้นต่อไปนักศึกษายังขาดประสบการณ์ในการนำเสนอโครงการให้มีความสนใจและแปลกแตกต่างไปจากเดิมเพื่อให้โครงการได้รับความสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำข้อค้นพบดังกล่าวมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อการนำไปใช้กับตัวอย่างการวิจัย

11) นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสากลทรศน์ โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับตัวอย่างการวิจัย

7.3 การสร้างและพัฒนาแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม

แบบวัดจิตสำนึกทางสังคม เป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ (Situational Test) โดยให้เขียนแบบความเรียง (Essay Test) ทั้งหมด 5 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบรูบรีค (Scoring Rubric) ตามจิตสำนึกทางสังคมของ Schlitz, Vieten and Miller (2010: 18-36) ประกอบด้วย 1) การฝังตัว (Embedded) 2) การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) 3) การมีส่วนร่วม (Engaged) 4) การร่วมมือ (Collaborative) และ 5) การเป็นกระบอกเสียง (Resonant) มาเป็นแนวทางในสร้างเสริมจิตสำนึกทางสังคมจากนั้นผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดจำนวน 2 ฉบับ แบ่งเป็น แบบวัดก่อนเรียน 1 ฉบับ และแบบวัดหลังเรียน 1 ฉบับ แบบวัดจิตสำนึกทางสังคม มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาจุดมุ่งหมายของคำอธิบายรายวิชาของรายวิชาความเป็นสากลทรศน์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี)

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย และจิตสำนึกทางสังคม เพื่อสังเคราะห์เป็นขั้นตอนแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) แล้วนำมาพิจารณาถึงความสัมพันธ์กับเนื้อหาของรายวิชาความเป็นสากลทรศน์

3) ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ศึกษาองค์ประกอบของจิตสำนึกทางสังคมที่จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์การวัดจิตสำนึกทางสังคม ประกอบด้วย 5 ระดับ ดังนี้

3.1) การฝังตัว (Embedded)

3.2) การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive)

3.3) การมีส่วนร่วม (Engaged)

3.4) การร่วมมือ Collaborative)

3.5) การเป็นกระบอกเสียง Resonant)

4) นำหลักการจากจุดมุ่งหมายของคำอธิบายรายวิชาของรายวิชาความเป็นสากลทรศน์ ตามหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี) ขั้นตอนแนวทางการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ (Experiential Learning) และวิธีการสร้างแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม มาสร้างแบบวัด แบบอัตนัย (Essay test) จำนวน 5 ข้อ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์แบบรูบริค (Scoring Rubric) ดังนี้

ตารางที่ 4 เกณฑ์แบบรูบริค (Scoring Rubric) ตามจิตสำนึกทางสังคม

ระดับจิตสำนึก	(4) ดีมาก	(3) ดี	(2) พอใช้	(1) ควรปรับปรุง
ข้อที่ 1 (การฝังตัว Embedded)	- วิเคราะห์ความ เกี่ยวข้องของ ตนเองที่มีต่อ สถานการณ์ที่ เกิดขึ้นได้อย่าง น้อย 3 ข้อ	- วิเคราะห์ความ เกี่ยวข้องของ ตนเองที่มีต่อ สถานการณ์ที่ เกิดขึ้นได้อย่าง น้อย 2 ข้อ	- วิเคราะห์ความ เกี่ยวข้องของ ตนเองที่มีต่อ สถานการณ์ที่ เกิดขึ้นได้อย่าง อย่างน้อย 1 ข้อ	- ไม่วิเคราะห์ ความเกี่ยวข้อง ของตนเองที่มีต่อ สถานการณ์ที่ เกิดขึ้นได้อย่าง ถูกต้อง
	- อธิบาย ยกตัวอย่าง เชื่อมโยงให้เห็น ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทาง สังคมที่ส่งผลต่อ ปฏิกิริยา ตอบสนองของ ผู้คนกับ สถานการณ์นั้นได้	- อธิบาย ยกตัวอย่าง เชื่อมโยงให้เห็น ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทาง สังคมที่ส่งผลต่อ ปฏิกิริยา ตอบสนองของ ผู้คนกับ สถานการณ์นั้นได้ อย่างสมเหตุผล	- อธิบาย ยกตัวอย่าง เชื่อมโยงให้เห็น ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทางสังคม ที่ส่งผลต่อ ปฏิกิริยา ตอบสนองของ ผู้คนกับ สถานการณ์นั้นได้ อย่างสมเหตุผล	- ไม่สามารถ อธิบาย ยกตัวอย่าง เชื่อมโยง เชื่อมโยงให้เห็น ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ทางสังคมที่ส่งผล ต่อปฏิกิริยา ตอบสนองของ

ระดับจิตสำนึก	(4)	(3)	(2)	(1)
ทางสังคม	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
	อย่างสมเหตุผล ครบทุกประเด็น	อย่างน้อย 2 ประเด็น	อย่างน้อย 1 ประเด็น	ผู้คนกับ สภาวะการณ์นั้น
ข้อที่ 2 (การสะท้อน ตนเอง Self- reflexive)	- ไตร่ตรองปัจจัย ที่ทำให้ตนเอง ยังคงมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าวได้อย่าง หลากหลาย ครอบคลุมอย่าง น้อย 3 ข้อ	- ไตร่ตรองปัจจัย ที่ทำให้ตนเอง ยังคงมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าวได้อย่าง หลากหลาย ครอบคลุมอย่าง น้อย 2 ข้อ	- ไตร่ตรองปัจจัย ที่ทำให้ตนเอง ยังคงมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าวได้อย่าง หลากหลาย ครอบคลุมอย่าง น้อย 1 ข้อ	- ไม่สามารถ ไตร่ตรองปัจจัยที่ ทำให้ตนเอง ยังคงมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าวได้
	- ยอมรับว่า ตนเองมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าว จน นำไปสู่การ อธิบายหรือ ยกตัวอย่างให้ เห็น แนวทางในการ ปรับตัว เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของ ตนเองให้ดีขึ้น อย่างครอบคลุม	- ยอมรับว่า ตนเองมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าว จนนำไปสู่การ อธิบายหรือ ยกตัวอย่างให้ เห็น แนวทางในการ ปรับตัว เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของ ตนเองเพียง บางส่วน	- ยอมรับว่า ตนเองมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าว แต่ไม่อธิบายหรือ ยกตัวอย่างให้ เห็น แนวทางในการ ปรับตัว เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของ ตนเอง	- ไม่ยอมรับว่า ตนเองมีส่วนที่ ทำให้เกิด สภาวะการณ์ ดังกล่าว

ระดับจิตสำนึก	(4)	(3)	(2)	(1)
ทางสังคม	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
ข้อที่ 3 (การมีส่วนร่วม Engaged)	- อภิปรายให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนอย่างน้อย 3 ประเด็น	- อภิปรายให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนอย่างน้อย 2 ประเด็น	- อภิปรายให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนอย่างน้อย 1 ประเด็น	- ไม่สามารถอภิปรายให้เห็นถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้
	- ตื่นตัวที่จะมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สนับสนุนหรือแลกเปลี่ยนแนวคิดมุมมองกับผู้คนในสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	- สนใจที่จะมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สนับสนุนหรือแลกเปลี่ยนแนวคิดมุมมองกับผู้คนในสังคม เฉพาะส่วนที่ตนเองมีความสนใจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	- พร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ไม่พร้อมที่จะสนับสนุนหรือแลกเปลี่ยนแนวคิดมุมมองกับผู้คนในสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น	- ไม่พร้อมจะมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
ข้อที่ 4 (การร่วมมือ Collaborative)	- อธิบายแนวทางการมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองอย่างเหมาะสม	- อธิบายแนวทางการมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของผู้อื่น	- อธิบายแนวทางการมีส่วนร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต้องได้รับแรงกดดันหรือการชี้แนะของผู้อื่น	- ไม่อธิบายแนวทางการมีส่วนร่วมร่วมในการบรรเทาสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น

ระดับจิตสำนึก	(4)	(3)	(2)	(1)
ทางสังคม	ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
	- วางแผนและ ตัดสินใจลงมือ ปฏิบัติในการ จัดการกับ สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุมแนว ทางการมี ส่วนร่วม	- วางแผนและ ตัดสินใจลงมือ ปฏิบัติในการ จัดการกับ สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ อย่างเหมาะสม ครอบคลุมแนว ทางการมีส่วน ร่วมเป็นส่วนใหญ่	- วางแผนและ ตัดสินใจลงมือ ปฏิบัติในการ จัดการกับ สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้อย่างเหมาะสม ครอบคลุมแนว ทางการมีส่วน ร่วมเป็นบางส่วน	- ไม่สามารถ วางแผนและ ตัดสินใจลงมือ ปฏิบัติในการ จัดการกับ สถานการณ์ ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้
ข้อที่ 5 (การเป็น กระบอกเสียง Resonant)	เสนอทางออกใน การแก้ปัญหาที่ สะท้อนความ ต้องการจำเป็น ของสังคมได้ อย่างน้อย 3 แนวทาง ผ่านการ เป็น กระบอกเสียง ใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ มีความสอดคล้อง กับสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นอย่างน้อย 3 ประเด็น เพื่อ กระตุ้นให้ผู้คนใน สังคมเห็น ความสำคัญของ ปัญหาได้	เสนอทางออกใน การแก้ปัญหาที่ สะท้อนความ ต้องการจำเป็น ของสังคมได้อย่าง น้อย 2 แนวทาง ผ่านการเป็น กระบอกเสียงใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ มีความสอดคล้อง กับสถานการณ์ เป็นส่วนใหญ่ อย่างน้อย 2 ประเด็น เพื่อ กระตุ้นให้ผู้คนใน สังคมเห็น ความสำคัญของ ปัญหาได้	เสนอทางออกใน การแก้ปัญหาที่ สะท้อนความ ต้องการจำเป็น ของสังคมได้ อย่างน้อย 1 แนวทาง ผ่านการ เป็น กระบอกเสียงใน รูปแบบต่าง ๆ ที่ มีความสอดคล้อง กับสถานการณ์ อย่างน้อย 1 ประเด็น เพื่อ กระตุ้นให้ผู้คนใน สังคมเห็น ความสำคัญของ ปัญหาได้	ไม่สามารถเสนอ ทางออกในการ แก้ปัญหาที่ สะท้อนความ ต้องการจำเป็น ของสังคมได้

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินเกณฑ์แบบรูบรีค (Scoring Rubric) ตามระดับจิตสำนึกทางสังคมของ Schlitz, Vieten and Miller (2010: 18-36) โดยเกณฑ์การแปลผลช่วงคะแนน ผู้วิจัยปรับใช้เกณฑ์ของสมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2554) ดังนี้

คะแนน 3.25 - 4.00 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับดีมาก

คะแนน 2.50 - 3.24 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับดี

คะแนน 1.75 - 2.49 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับ

พอใช้

คะแนน 1.00 – 1.74 หมายถึง นักศึกษามีจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับควร

ปรับปรุง

5) นำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1) ควรปรับข้อความให้ความชัดเจน ตรงประเด็น และสอดคล้องครอบคลุมกับจิตสำนึกทางสังคม

5.2) ควรปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับจิตสำนึกทางสังคมแต่ละระดับ

5.3) ควรปรับปรุงเนื้อหาของตัวอย่างสถานการณ์ให้มีความชัดเจนตรงประเด็นเพียงพอต่อการนำมาใช้ตอบคำถาม

6) ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7) นำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอนหรือผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา) ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา (Content Validity)

7.1) กรอบประเด็นการประเมินความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา (Content Validity) 3 ประเด็นดังนี้

7.1.1) ความสอดคล้องเหมาะสมของกรณีศึกษาที่นำมาใช้ในการวัดจิตสำนึกทางสังคม

7.1.2) ความสอดคล้องระหว่างข้อความกับจิตสำนึกทางสังคม

7.1.3) ความสอดคล้องระหว่างข้อความกับเกณฑ์การวัดและประเมินผล

7.2) เกณฑ์การประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ด้วยวิธีการหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับน้อยที่สุด

7.3) เกณฑ์ในการคัดเลือกแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมที่มีคุณภาพควรมีค่าเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 3.51 ขึ้นไปหรือ ระดับมากขึ้นไป เป็นเกณฑ์ที่มีความเหมาะสมเป็นที่ยอมรับได้จึงจะถือว่าแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม มีความสอดคล้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้โดยเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยความสอดคล้องและความเหมาะสม มีดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับน้อย

0.51 - 1.50 หมายถึง มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมในระดับน้อยที่สุด

7.4) ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมฉบับที่ 1 ประเด็น ขยะพลาสติกโลกและฉบับที่ 2 ประเด็น ปัญหาขยะอาหาร (Food Waste) มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 และ 4.64 ตามลำดับ มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบวัดอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ตามลำดับ ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ฉบับที่ 2 ประเด็น ปัญหาขยะอาหาร (Food Waste) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะที่สามารถสรุปได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

7.4.1) ควรปรับข้อคำถามให้มีความชัดเจน ไม่กำกวม และมีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทางสังคมในแต่ละระดับที่นำมาใช้ประกอบการสร้างแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม

7.4.2) ควรปรับปรุงคำที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการให้คะแนนแบบวัดให้มีความชัดเจนสามารถตรวจให้คะแนนได้จริง และสอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงจิตสำนึกทางสังคม

7.4.3) ควรปรับการระดับการวัดในแต่ละระดับให้มีความชัดเจนมากขึ้น อาทิ ให้เปลี่ยนจาก “ครอบคลุมเป็นส่วนใหญ่” เป็น “ครอบคลุมอย่างน้อย 2 ประเด็น” เป็นต้น

8) นำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา โดยไม่ใช่ตัวอย่างการวิจัย ให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อคำถามร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

9) นำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ไปหาค่าดัชนีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรของ Whitney and Sabers (1970) ข้อคำถามแต่ละข้อจะต้องมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่า 0.20 ขึ้นไป พบว่า ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.43 - 0.65 ข้อสอบมีเกณฑ์ความยากง่ายอยู่ในระดับปานกลาง และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 - 0.40 ข้อสอบมีเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงสูงมากซึ่งข้อสอบทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้งานได้ทุกข้อ

10) นำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2559: 199) ได้ค่าเท่ากับ 0.71 มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

11) นำแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมไปใช้กับตัวอย่างการวิจัย โดยใช้ทดสอบกับกลุ่มทดลอง

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 กับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จำนวน 26 คน มีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

8.1 ขั้นเตรียมการ

8.1.1 ผู้วิจัยจัดเตรียมการเรียนรู้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning)

8.1.2 จัดเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวมเป็นเอกสารประกอบการเรียนการสอน รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์

8.1.3 จัดเตรียมแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคม

8.2 ขั้นตอนการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

8.2.1 ผู้วิจัยให้นักศึกษาตัวอย่างการวิจัยทำแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมก่อนเรียน (Pre-test) เพื่อวัดความรู้พื้นฐานและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้หลังเรียน

8.2.2 ผู้วิจัยดำเนินการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ได้สร้างไว้ และเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 รวม 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

8.2.3 ผู้วิจัยให้นักศึกษาตัวอย่างการวิจัยทำแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน (Post-test) เพื่อวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับผลการเรียนรู้ก่อนเรียน

8.3 ขั้นหลังการทดลอง

ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลการวัดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อตรวจสอบว่าการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมหรือไม่ อย่างไร

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

9.1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

9.1.1 ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

9.1.2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมก่อนและหลังเรียนดังนี้

- ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
- ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

9.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดลอง

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแต่ละประเภทมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยทำการทดสอบทางสถิติแล้วเขียนบรรยายผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติซึ่งการทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

9.2.1 การทดสอบความแตกต่างของระดับจิตสำนึกทางสังคม ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ด้วยสถิติการทดสอบค่าที (t-test) สูตรที่ตัวอย่างการวิจัยไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

9.2.2 การวิเคราะห์จิตสำนึกทางสังคมหลังเรียนของกลุ่มทดลอง ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างการวิจัยซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 26 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Randoms Sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้หมู่เรียนเป็นหน่วยสุ่มได้ จากทั้งหมด 2 หมู่เรียน ได้หมู่เรียนที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) 2) แบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน และขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ตอนที่ 2 ผลของศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์

จิตสำนึกทางสังคม	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		แปลผล	หลังเรียน		แปลผล	t	Sig.	ลำดับ
		\bar{X}_1	S.D. ₁		\bar{X}_2	S.D. ₂				
1. การฝังตัว (Embedded)	4	2.08	0.56	พอใช้	2.75	0.67	ดี	-3.563*	.002	2
2. การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive)	4	2.19	0.63	พอใช้	2.65	0.63	ดี	-2.900*	.008	3
3. การมีส่วนร่วม (Engaged)	4	2.27	0.60	พอใช้	2.88	0.77	ดี	-3.192*	.004	1
4. การร่วมมือ (Collaborative)	4	1.72	0.59	ควรปรับปรุง	2.46	0.70	พอใช้	-5.091*	.000	4
5. การเป็น กระบอกเสียง (Resonant)	4	1.69	0.43	ควรปรับปรุง	2.46	0.51	พอใช้	-4.573*	.000	4
ค่าเฉลี่ย	4	1.99	0.58	พอใช้	2.64	0.71	ดี	-7.189*	.000	

*p < .05, df = 25

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาพรวมคะแนนจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีรายละเอียดดังนี้

1. การฝังตัว (Embedded) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน ($\bar{X}_2 = 2.75$, S.D.₂ = 0.67) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}_1 = 2.08$, S.D.₁ = 0.56) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การสะท้อนตนเอง (Self-reflexive) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน ($\bar{X}_2 = 2.65$, S.D.₂ = 0.63) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}_1 = 2.19$, S.D.₁ = 0.63) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การมีส่วนร่วม (Engaged) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน ($\bar{X}_2 = 2.88$, S.D.₂ = 0.77) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}_1 = 2.27$, S.D.₁ = 0.60) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การร่วมมือ (Collaborative) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน ($\bar{X}_2 = 2.46$, $S.D._2 = 0.70$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}_1 = 1.72$, $S.D._1 = 0.59$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การเป็นกระบอกเสียง (Resonant) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนจิตสำนึกทางสังคมหลังเรียน ($\bar{X}_2 = 2.46$, $S.D._2 = 0.51$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน ($\bar{X}_1 = 1.69$, $S.D._1 = 0.43$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

หลังจากนักศึกษาได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นสากลทรศน์ หน่วยการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคมโลกโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) พบว่า จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้าน การฟังตัว การสะท้อนตนเอง และการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับดี ส่วนด้านการร่วมมือ และการเป็นกระบอกเสียงอยู่ในระดับพอใช้ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. การฟังตัว พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม นักศึกษาสามารถพิจารณา ปฏิบัติตอบสนองของบุคคลในสังคม รวมไปถึงความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทางสังคมที่มีต่อสถานการณ์ปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “ขยะอาหาร น่าจะเกิดจากความเชื่อการมองว่าอาหารเหลือไม่ควรกินซ้ำอีกทั้งเมื่อทิ้งไปก็ไม่ได้รู้สึกเสียดาย ยิ่งเป็นอาหารเหลือที่จากคนอื่นยิ่งเป็นของที่ควรทานซ้ำเป็นอย่างยิ่ง” และ “พฤติกรรมที่ทำให้เกิดปัญหาขยะอาหาร อาทิ กินเหลือแล้วทิ้ง ทิ้งแล้วกำจัดไม่ถูกวิธี หรือแม้กระทั่ง ตอนปรุงอาหารเองก็เกิดขยะเช่นกันจากการใช้วัตถุดิบไม่หมด เหลือแล้วไม่นำไปทำอย่างอื่นต่อ การทิ้งเองบางคนก็อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าอาหารขยะย่อยสลายได้ และเป็นขยะที่เกิดจากธรรมชาติ สามารถทิ้งไปสู่ธรรมชาติได้โดยไม่รู้ลึกลับผิด เช่น ทิ้งลงในแม่น้ำ ทิ้งไว้หน้าบนิรมถนน หรือแม้กระทั่งทิ้งลงในท่อระบายน้ำเลยก็มี” และนักศึกษายังมีการระบุถึงการกระทำของตนเองที่ส่งผลกระทบต่อคนรอบข้าง จนนำไปสู่การมีเหตุผลในการอยู่ร่วมกันพร้อมยอมรับมุมมองที่หลากหลายอยู่ในสังคมในอย่างเป็นปกติสุข ดังตัวอย่างที่นักศึกษาตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “ผมว่าการกระทำของผมเองก็มีส่วนทำให้เกิดปัญหาขยะขึ้น ผมเองมีความคิดมาตลอดว่าอาหารที่กินแต่ละเมื่อถ้าทานไม่หมดก็ควรทิ้งไม่ควรกินซ้ำ เวลาทิ้งผมก็มักจะทิ้งลงในชักโครกซึ่งผมกลับมาคิดดูแล้วพฤติกรรมแบบนี้แหละทำให้เกิดปัญหาขึ้น ผมต้องหยุดพฤติกรรมและเลิกโทษแต่คนอื่นทำความเข้าใจ

ผู้อื่นให้มากขึ้น แล้วกลับมาปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นก่อน” และ “ผมอาศัยอยู่ในเมืองที่บ้านเปิดร้านอาหารริมถนน เมื่อก่อนนั้นผมได้รับการปลูกฝังจนกลายเป็นความเชื่อว่าขยะอาหารนั้นเดี๋ยวมันก็จะย่อยสลายไปด้วยตนเอง ของกินก็คือของธรรมชาติการทิ้งตามแหล่งธรรมชาติก็คงไม่ผิด ดังนั้นผมมักจะทิ้งลงในท่อระบายน้ำหรือแม้กระทั่งแม่น้ำลำคลองสาธารณะด้วยความคิดดังกล่าว”

2. การสะท้อนตนเอง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ เพื่อหาเหตุผลเปรียบเทียบว่าประสบการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับหลังจากการจัดกิจกรรมมีผลกระทบต่อตนเอง มีผลความเชื่อ ความรู้สึกและความคิดเห็นของตนซึ่งสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “กระผมเองในอดีตพฤติกรรมความเชื่อทั้งหลายล้วนทำให้เกิดปัญหาทั้งสิ้น ตัวผมเองกับความเชื่อผิด ๆ พฤติกรรมการกินแบบผิด ๆ กินอย่างไม่รู้คุณค่าของอาหาร เมื่ออาหารเหลือแล้วยังกำจัดไม่ถูกวิธีอีกผมชอบเอาขยะอาหารเหล่านั้นไปกองทิ้งไว้ข้างถนนที่คืนร้างข้าง ๆ บ้านโดยไม่สนใจว่ามันจะเป็นอย่างไรต่อไป” และนักศึกษาจะสามารถมองเห็นและเรียนรู้ที่จะจัดการอคติและความรู้สึกของตนซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ดังตัวอย่างของนักศึกษาที่ระบุไว้ว่า “ผมหันมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในหลาย ๆ ด้าน ขยะอาหารเองก็เป็นสิ่งที่ผมใส่ใจมากขึ้น ทุกวันนี้ผมเริ่มจากปรุงอาหารให้พอดี ชื้อแต่พองาม ทานให้หมด ทิ้งให้ถูกที่ กำจัดอย่างถูกวิธี” ทั้งนี้ยังจะเห็นได้จากการตอบคำถามของนักศึกษาในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสะท้อนตนเอง ดังต่อไปนี้

“...ปัจจัยที่ทำให้ผมยังคิดว่าขยะอาหารเป็นปัญหาที่ยังไกลตัวและยังคงมีพฤติกรรมแบบเดิม ผมลองนึกย้อนกลับไปพบว่า ตัวผมเองมีความเชื่อว่ก็แค่ทานอาหารเหลือแค่นี้ หน่อย ๆ ไม่น่าเป็นปัญหาอะไรมาก พ่อแม่เองก็บอกให้อิมแล้วหรือลูกอิมแล้วก็พอ ทำให้ผมได้รับความเชื่อ การถูกปลูกฝังที่ทำให้เข้าใจว่าทานอาหารเหลือแล้วทิ้งไม่ผิด แม้กระทั่งในโรงเรียนเองผมก็ไม่เคยถูกสอนในเรื่องนี้เลย แม้กระทั่งการกำจัดที่ผมจะได้รับการสอนเสมอว่าต้องทิ้งอย่างไร ถ้าเหลืออาจจะไปให้สัตว์เลี้ยงหรือไม่ก็ให้ทิ้งได้ต้นไม้ หรือแยกเวลานั้นคือไปกินที่ร้านอาหารแล้วเห็นแม่ค้าเทน้ำมันหรือเศษอาหารลงในท่อระบายน้ำผมยังรู้สึกเฉยๆ แต่ทุกวันนี้ไม่ได้แล้วเมื่อผมเรียนรู้มากขึ้น ผมหันมาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองในหลาย ๆ ด้าน ขยะอาหารเองก็เป็นสิ่งที่ผมใส่ใจมากขึ้น ทุกวันนี้ผมเริ่มจากปรุงอาหารให้พอดี ชื้อแต่พองาม ทานให้หมด ทิ้งให้ถูกที่ กำจัดอย่างถูกวิธี สิ่งต่างเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้มีคนให้ความรู้ไว้มากมายในอินเทอร์เน็ต ทุกวันนี้ผมมีความสุขมากผมไม่ใช่ส่วนหนึ่งของปัญหาแล้วแต่ผมจะเป็นส่วนที่ช่วยแก้ปัญหาให้ได้...”

ตัวอย่างนักศึกษาคคนที่ 1

“...เดิมดิฉันไม่เข้าใจว่าที่ผู้ใหญ่คนเฒ่าคนแก่พูดว่าทานอาหารอย่าให้เหลือนะลูก ทานให้หมด อย่าทิ้งเสียดายของนั้นมันเพราะอะไร ในเมื่อเราหิวเราก็หาทานได้อีกทุกเมื่อ เรามีกินเราไม่ได้ด้อยาก ที่สำคัญของที่เราทิ้งก็เป็นของของเราเราจะทำอะไรก็ได้ไม่เห็นจะกระทบใครตรงไหนเลย เราจะทิ้งที่ไหนทิ้งมันก็เรื่องของเรา เราจะทิ้งในชักโครกแล้วมันเป็นอะไรในเมื่อมันเต็มเราก็จ้างรถมาดูด แน่نونว่ามันเป็นความคิดที่เห็นแก่ตัวอย่างมากไม่คำนึงถึงผลกระทบกับผู้นรอบข้างเลยพฤติกรรมเหล่านี้มันล้วนปิดความรับผิดชอบไปหาคนอื่น คิดแต่ว่าเป็นเรื่องของคนอื่นฉันไม่เกี่ยวว่าสมเพชสิ้นดี ดิฉันจึงหันมาเปลี่ยนความคิดรู้จักคุณค่าของอาหารมากขึ้นเราไม่เคยอดอยากก็จริงแต่มันก็ต้องคิดถึงคนที่ยังไม่มีกินหรือแม้กระทั่งวัตถุดิบเหล่านั้นที่ต้องเสียไปเพราะความเอาแต่ใจของเราเอง การกำจัดก็เช่นกันวิธีการที่ถูกต้องก็มีเยอะแยะดิฉันก็เลือกมาให้เข้ากับบริบทของตนเองไม่คิดปิดปัญหาไปให้คนอื่นอีกแล้ว...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 2

“...ความรู้สึกที่ว่าปัญหาขยะอาหารมันจะส่งผลกระทบต่อขนาดนั้นนั้น กระทบเองในอดีตพฤติกรรมความเชื่อทั้งหลายล้วนทำให้เกิดปัญหาทั้งสิ้น ตัวผมเองกับความเชื่อผิด ๆ พฤติกรรมการกินแบบผิด ๆ กินอย่างไม่รู้คุณค่าของอาหาร เมื่ออาหารเหลือแล้วยังกำจัดไม่ถูกวิธีอีก ผมชอบเอาขยะอาหารเหล่านั้นไปกองทิ้งไว้ข้างถนนข้าง ๆ บ้านโดยไม่สนใจว่ามันจะเป็นอย่างไรต่อไป ทั้งหมดนี้เองเมื่อผมเรียนรู้และไตร่ตรองมากขึ้นพฤติกรรมพวกนี้กระทบเองต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอย่างน้อย ๆ ผมเองจะได้สบายใจว่าไม่ใช่ตัวก่อปัญหา...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 3

จะเห็นได้ว่าคำตอบของนักศึกษานั้น สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับส่งผลกระทบต่อความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของนักศึกษา นักศึกษามองเห็นอดีตที่ตนเองมีต่อปัญหา รับรู้และมีความเข้าใจมากขึ้นว่าตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหา ตนเองก็เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาหรือแม้กระทั่งบางปัญหานั้นอาจจะเริ่มมาจากตนเองด้วยซ้ำ เมื่อนักศึกษามองเห็นอดีต พฤติกรรมของตนเองแล้วนั้น นักศึกษาก็จะสามารถเข้าใจและเรียนรู้ที่จะจัดการอดีต ความรู้สึกของตนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างปกติสุขได้

3. การมีส่วนร่วม พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา กิจกรรมมุ่งเน้นกระบวนการรับรู้ปัญหา สร้างความเข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะสามารถนำองค์ความรู้ไปต่อยอดใช้กับปัญหาอื่น ๆ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ซึ่งสามารถสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “นอกจากปัญหาขยะอาหารที่

ส่งผลกระทบได้มากกว่าที่ผมคิดแล้วนั้น มันคงต้องย้อนกลับมามองตัวเองอีกครั้งว่า ยังมีปัญหา ใกล้ตัวอะไรอีกบ้างที่ผมทำลงไปโดยไม่รู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ตอนนี้ผมมองเห็นอีกปัญหา คือ ผมไม่ค่อยแยกขยะเวลาที่ทิ้งซึ่งมันก็ส่งผลกระทบเหมือนกันผมต้องศึกษาวิธีและเรียนรู้วิธีการจัดการขยะใหม่ทั้งหมด เพื่อจะได้ลดต้นตอของการเกิดปัญหาขยะทั้งหมดต่อไป” ที่สำคัญกระบวนการเรียนการสอนยังสนับสนุนให้นักศึกษาเห็นความสำคัญของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเมื่อนักศึกษาปล่อยให้สภาวะแวดล้อมดังกล่าวเกิดขึ้นต่อ ๆ ไปจนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจของนักศึกษา การตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหาและการแสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของนักศึกษาที่ว่า “ปัญหาขยะอาหารมันเป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างมาก เรากลายเป็นคนทำตัวที่อยู่เหนือปัญหาไม่รับรู้ปัญหาเพราะเราเองยังไม่ได้เดือดร้อนและประสบกับปัญหานั้นโดยตรง ดิฉันเองในฐานะที่ตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาฉันจะต้องหาวิธีการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อช่วยลดปัญหาเหล่านี้ลงให้ได้” ทั้งนี้ยังจะเห็นได้จากตัวอย่างการตอบคำถามของนักศึกษาในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

“...ผมเพิ่งรู้เมื่อไม่นานนี้ว่าปัญหาขยะอาหารนั้น ทำให้มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากถึง 8% คือถ้าเทียบขยะอาหารเป็น 1 ประเทศ ประเทศนี้จะปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากที่สุดเป็นอันดับ 3 ของโลกเป็นเรื่องที่น่าตกใจอย่างมากซึ่งส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมโดยรวมเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ รวมไปถึงการฝังกลบเศษอาหารหรือการกำจัดที่ไม่ถูกวิธีซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย การอุดตันของท่อระบายน้ำ และถ้าปล่อยทิ้งไว้ข้างทางก็ยังทำลายทัศนียภาพ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและสุขอนามัยอีก ปัญหาเหล่านี้อาจจะดูไกลตัวแต่ถ้ามองไปรอบตัวเดินออกไปรอบ ๆ ก็จะเห็นปัญหาเหล่านี้อยู่ทุก ๆ ที่ แน่แน่นอนว่ามันมีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างมากที่ต้องจัดการปัญหาเหล่านี้ให้ได้หากปล่อยไว้จะยิ่งส่งผลเสียทั้งต่อตัวเราเอง สังคม ประเทศชาติ หรือแม้กระทั่งโลกใบนี้ก็ตาม...”

ตัวอย่างนักศึกษาคคนที่ 1

“...ดิฉันว่าปัญหาขยะอาหารนั้นมันไม่ใช่เรื่องเล็ก ๆ มันเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบมากกว่าที่ใครหลายคนคาดคิดในแต่ละปี อาหารกว่า 1,300 ล้านตัน หรือ 1 ใน 3 ของอาหารที่ผลิตได้ทั่วโลก ต้องกลายเป็นขยะอาหารที่ถูกทิ้งไปอย่างสูญเปล่า และสร้างก๊าซเรือนกระจกถึง 8% ในขณะที่คนกว่า 830 ล้านคนทั่วโลกกลับประสบภาวะอดอยากมันเป็นเรื่องที่น่าตกใจเป็นอย่างมาก เรากลายเป็นคนทำตัวที่อยู่เหนือปัญหาไม่รับรู้ปัญหา เพราะเราเองยังไม่ได้เดือดร้อนและประสบกับปัญหานั้นโดยตรง ดิฉันเองในฐานะที่ตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาฉันจะต้องหาวิธีการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อช่วยลดปัญหาเหล่านี้ลงให้ได้...”

ตัวอย่างนักศึกษาคคนที่ 2

“...จากสภาพปัญหาขยะอาหารเห็นได้ว่ามันคือส่วนหนึ่งทำให้เกิดภาวะโลกร้อนจากการหมักหมมเน่าเสียจนปล่อยก๊าซมีเทนจนทำให้ชั้นบรรยากาศถูกทำลาย และนอกจากนั้นการที่อาหารถูกทิ้งเป็นจำนวนมากยังทำให้เห็นถึงการฟุ่มเฟือยด้านการใช้ทรัพยากรและทำให้เรากลับไปหันมองประเทศที่ขาดแคลนอาหาร ฉะนั้นจึงอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวซึ่งวิธีการที่ง่ายที่สุดคือเริ่มจากพฤติกรรมกรบริโภคของตนเองเป็นสิ่งแรก...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 3

จะเห็นได้ว่านักศึกษามองเห็น เข้าใจและเห็นความสำคัญของผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากปัญหา ความเร่งด่วนของปัญหา จนนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาในสิ่งที่ดีกว่าพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหา และสามารถต่อยอดไปเป็นการพัฒนาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาสามารถนำกระบวนการเหล่านี้ไปต่อยอดกับปัญหาอื่นที่มีอยู่หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกด้วย

4. การร่วมมือ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการสนทนาโต้แย้ง แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดร่วมกัน เพื่อให้ นักศึกษาเห็นความสำคัญในการคิดแก้ปัญหาพร้อมกับทุกคนที่เกี่ยวข้องซึ่งสะท้อนจากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมว่า “ดิฉันจะเข้าไปมีส่วนร่วมเริ่มในการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาขยะอาหาร หันกลับมามองตนเองว่าสามารถทำอะไรได้ และเริ่มสอบถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้คนในสังคมเพื่อทราบมุมมองที่แตกต่างหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน” จนนำไปสู่การวางแผนและตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลที่เกิดจากความต้องการและความร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่าย โดยกระตุ้นให้เกิดความเห็นพ้องร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น เป็นวิธีการที่จะทำให้ให้แผนงานนั้น ๆ มีโอกาสประสบความสำเร็จและได้รับความร่วมมือจากทุกคน เกิดเป็นความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแท้จริง ดังเห็นได้จากที่นักศึกษาได้ตอบคำถามว่า “ปัญหาขยะอาหารจะต้องได้รับการร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่ายไม่ใช่แค่ใครคนใดคนหนึ่งเท่านั้นทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการจัดการตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงปลายทาง ตั้งแต่การใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหาร พฤติกรรมกรบริโภคอาหารไปจนถึงวิธีการกำจัดอย่างถูกวิธี” ทั้งนี้ยังเห็นได้จากตัวอย่างการตอบคำถามของนักศึกษาในแบบวัดจิตสำนึกทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการร่วมมือดังต่อไปนี้

“...ดิฉันจะเข้าไปมีส่วนร่วมเริ่มในการพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเริ่มจากการศึกษาปัญหาขยะอาหารว่าแท้จริงแล้วเกิดขึ้นจากอะไร และหันกลับมามองตนเองว่าสามารถทำอะไรในการเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหา และเริ่มสอบถามคนรอบข้างเพื่อทราบมุมมองที่แตกต่างหาแนวทางการแก้ไขปัญหาง่าย ๆ รวมกัน อย่างเช่น ทานแต่พอดีหรือหากเหลืออาจจะเกิดการนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากจะหาแนวทางการร่วมมือแล้วต้องสามารถปฏิบัติได้จริงอีกด้วย...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 1

“...ผมมองว่าปัญหาขยะอาหารที่เกิดขึ้นนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันแก้ไข ปัญหา มันเป็นปัญหาที่จะต้องได้รับการร่วมมือจากทุกคนทุกฝ่ายไม่ใช่แค่ใครคนใดคนหนึ่ง เท่านั้นทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการจัดการตั้งแต่ต้นทางไปจนถึงปลายทาง ตั้งแต่การใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหาร พฤติกรรมการบริโภคอาหารไปจนถึงวิธีการกำจัดอย่างถูกวิธี เพื่อให้ขยะอาหารเหล่านี้ได้รับการกำจัดโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและโลกใบนี้ในภาพรวม...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 2

“...ปัญหาขยะอาหารจำเป็นจะต้องได้รับการร่วมมือจากทุกฝ่ายทุกภาคส่วน สำหรับแนวทางการจัดการขยะอาหารผมขอเสนอให้เริ่มตั้งแต่ต้นทางโดยการเลือกใช้วัตถุดิบในการประกอบอาหารอย่างรู้คุณค่าทั้งในภาคครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรมทั้งนี้จะต้องเกิดขยะจากกระบวนการผลิตให้น้อยที่สุดวัตถุดิบหรือเศษซากของอาหารที่เหลือจากกระบวนการนี้จะต้องนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นให้ได้มากที่สุด สำหรับพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคเองก็มีส่วนสำคัญที่จะต้องแก้ไขปัญหาค่านิยมเรื่องของการสั่งอาหารเต็มโต๊ะและทานไม่หมดจะต้องถูกกำจัดและเปลี่ยนแปลงใหม่การทำงานอาหารแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นการทำงานอาหารในครัวเรือนหรือทานอาหารนอกบ้านจะต้องทานให้หมดและเหลือขยะอาหารให้น้อยที่สุด สุดท้ายการกำจัดต้องกำจัดอย่างถูกวิธีขยะอาหารทุกชิ้นจะต้องไม่ถูกทิ้งลงในแหล่งธรรมชาติ แม่น้ำลำคลอง สาธารณะ หรือท่อระบายน้ำสาธารณะ ขยะอาหารจะต้องได้รับการกำจัดและต้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้ กระบวนการทั้งหมดนี้จะเป็นความยั่งยืนในการจัดการปัญหาขยะอาหารต่อไป...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 3

จะเห็นได้ว่านักศึกษาเห็นความสำคัญของการคิดแก้ปัญหาาร่วมกัน มีความเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวคนเดียว มองเห็นความจำเป็นของการทำให้ทุกคนมีความเห็นพ้องร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนานำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น ทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือจึงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จ

5. การเป็นกระบอกเสียง พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสเสนอแนะความต้องการจำเป็นที่เกิดจากการระดมความคิดในการแก้ปัญหาพร้อมกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง โดยการเป็นกระบอกเสียง พูด และแสดงออกเพื่อกระตุ้นให้ทุกคนในสังคมตระหนักถึงสภาวการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการเป็นกระบอกเสียงนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ตนเองก้าวข้ามความรู้สึกส่วนตัวและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าจนก่อให้เกิดการแสดงออกทางสังคมผู้คนเกิดการตอบสนองตามแนวทางที่พัฒนาไว้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างการตอบคำถามของนักศึกษาในแบบวัตจิตสำนึกทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเป็นกระบอกเสียงดังต่อไปนี้

“...หลังจากดิฉันมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะอาหารแล้ว การให้ผู้อื่นมองเห็นความสำคัญร่วมกันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญจำเป็น โดยดิฉันจะเข้าไปพูดคุยถึงปัญหาดังกล่าวเพื่อรับรู้มุมมองที่หลากหลาย และแลกเปลี่ยนความคิดเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนั้นการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างเพื่อสะท้อนว่าเราเป็นบุคคลที่เข้าใจปัญหา ปฏิบัติตนเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามอันเป็นการส่งเสริมให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของปัญหาพร้อมกัน...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 1

“...การที่จะทำให้ผู้คนตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาขยะอาหารได้นั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากแต่เราจำเป็นที่จะต้องพยายามทำให้ทุกคนเห็นว่าขยะอาหารเกิดขึ้นจากทุกคนและมันจะกลายเป็นปัญหาสำหรับทุกคนหากไม่มีการบริหารจัดการที่ดีและทุกคนไม่ร่วมมือกันในการจัดการให้ปัญหานี้หมดไป เราต้องพยายามบอกผู้คนที่ไม่ได้ว่าไม่ให้ทิ้งขยะอาหารแต่ต้องการขยะอาหารเหล่านั้นเกิดขึ้นน้อยที่สุด สามารถใช้ประโยชน์จากอาหารที่ทำในแต่ละมื้อให้มากที่สุดและที่สำคัญขยะอาหารเหล่านั้นจะต้องถูกกำจัดอย่างถูกวิธีเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและผลกระทบต่อโลกใบนี้ได้อีกต่อไป...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 2

“...กิจกรรมที่ดิฉันคิดว่าสามารถช่วยให้ผู้คนตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะอาหารได้นั้นดิฉันคิดว่าจะต้องทำการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการปล่อยปละละเลยปัญหาที่เกิดขึ้น ทำอย่างไรก็ได้ให้ผู้คนเห็นว่าปัญหานี้มันส่งผลกระทบต่อพวกเขาอย่างไร เราต้องเริ่มจากเรื่องที่ใกล้ตัวกับผู้คนให้มากที่สุดเพื่อทำให้เขาเห็นว่ามันส่งผลกระทบต่อเขาอย่าเพิ่งไปมองผลที่มันไกลตัวเพราะคนเหล่านี้จะมองไม่เห็นภาพและไม่เข้าใจว่าทำไมต้องแก้ปัญหาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตนเองด้วย...”

ตัวอย่างนักศึกษาคนที่ 3

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนการทดลองและทดสอบหลังการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย 2 ประการดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และ 2) เพื่อศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตัวอย่างการวิจัยที่ใช้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 26 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสากลทรศน์ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.50 มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ และ 2) แบบวัดระดับจิตสำนึกทางสังคมมี ค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบวัดจิตสำนึกทางสังคม ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.64 มีความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (พรหมณี ลีกิจวัฒนะ, 2559: 199) ได้ค่าเท่ากับ 0.71 มีระดับความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง ค่าดัชนีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรของ Whitney and Sabers (1970) ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.43 – 0.65 ข้อสอบมีเกณฑ์ความยากง่ายอยู่ในระดับปานกลาง และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 – 0.40 ข้อสอบมีเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกอยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงสูงมาก ซึ่งข้อสอบทั้งหมดอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถใช้งานได้ทุกข้อ

สรุปผลการวิจัย

1. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษาที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากงานวิจัยในครั้งนี้ปรับใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Honey and Mumford (1992: 1-6) ให้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาความเป็นสากลทรศน์ หน่วยการเรียนรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อการแสวงหาความรู้โดยจุดเด่นของแนวคิดนี้คือการทบทวนประสบการณ์หรือนำสิ่งที่ลงมือทำมาตกผลึกความคิดเพื่อให้ได้รับรู้ถึงความรู้ใหม่ที่ได้รับเป็นการนำไปต่อยอดความรู้เดิมหรือสามารถนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ สำหรับตัวเองบนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าในแต่ละคนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pandey and Gupta (2008: 891) ที่ได้มีเสนอแนวทางการพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกที่มีในการอยู่ร่วมกัน สังคมไว้ว่าผู้สอนต้องคอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์รวมไปถึงมุมมองความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคนโดยการเรียนรู้ต้องเกิดจากการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัวเพื่อที่จะมองเห็นภาพและเกิดความน่าเชื่อถือ มีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่นเพื่อให้เกิดกระบวนการรับรู้อย่างมีสติ มีความเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เข้าใจบริบทและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ตลอดจนรับรู้สภาวะการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น และสามารถตอบสนองต่อสภาวะการณ์นั้น ๆ ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดย Schneider (2010: 25-26) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการส่งเสริมพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคมว่าการปลูกฝังนั้นต้อง

กระทำในลักษณะสะท้อนประสบการณ์กลับมากกว่าที่จะไตร่ตรองหรือเพียงแค่อคิดได้เท่านั้น โดยการรับรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการฝึกด้านความรู้ความเข้าใจและเกิดจากการสร้างเสริมประสบการณ์จากในห้องเรียนโดยการยกประเด็นที่เกี่ยวข้องการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมและการอภิปรายวิเคราะห์กรณีศึกษา กระบวนการกลุ่มหรือการใช้เกม แต่ถ้าหากว่าต้องการให้มีการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มากกว่าการรับรู้แต่เพิ่มระดับไปจนถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนส่งเสริมเอกลักษณ์และร่วมแลกเปลี่ยนในสังคมเพื่อพัฒนาเป็นวงกว้าง ต้องมีการฝึกอบรมที่เน้นการฝึกเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อไตร่ตรองตนเองอย่างลึกซึ้งว่าพฤติกรรมหรือแนวคิดของปัจเจกบุคคลมีผลกระทบต่อสังคม โดยมุ่งเน้นประสบการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและใช้วิธีการสอนที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สังคมได้ผลประโยชน์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ยังส่งเสริมพฤติกรรมในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยกิจกรรมเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งยังสนับสนุนให้นักศึกษาทำงานร่วมกับชุมชน รับฟังความต้องการจำเป็นและข้อเสนอแนะร่วมกับชุมชนทำให้โครงการที่นักศึกษาพัฒนาขึ้นมีโอกาสประสบความสำเร็จซึ่งเป็นไปตามที่ Vygotsky (1987: 62-64) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมไว้ว่า กระบวนการต้องส่งเสริมการเรียนรู้ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม กิจกรรมที่ทำการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นกระบวนการสอบถาม การแก้ปัญหา รวมไปถึงการเชื่อมโยงความคิดอย่างเป็นระบบโดยที่เนื้อหาการเรียนควรเป็นการศึกษาบริบททางสังคม ความรู้ใกล้ตัวเพื่อเป็นประสบการณ์แก่ผู้เรียน สุดท้ายคือการให้ผู้เรียนเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม การทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนเพื่อมีส่วนร่วมสภาพแวดล้อมและทำให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและเรียนรู้ร่วมกันได้และสอดคล้องกับ Harnacker (2009: 314-322) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมจิตสำนึกทางสังคมต้องมีการนำแนวทางการตัดสินใจในระบบประชาธิปไตยมาใช้ในการวางแผนโดยต้องให้โอกาสแก่คนในสังคมสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้และต้องรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมเพื่อให้คนในสังคมมีโอกาสที่จะให้ความร่วมมือมากขึ้นเนื่องจากคนในสังคมจะมองว่าพวกเขาเองก็เป็นส่วนหนึ่งและพร้อมที่จะผลักดันให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นโดยสามารถอภิปรายจิตสำนึกทางสังคมเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

การฝังตัว พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการอภิปรายโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ผู้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงปัญหาของอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมที่เคยประสบ รวมไปถึงปฏิบัติการตอบสนองของบุคคลในสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคิดทางสังคมที่มีต่อปัญหานั้น ๆ นอกจากนี้ยังต้องมีการอภิปรายในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระทำของตนเองที่ส่งผลกระทบต่อผู้คน สังคม และปัญหาเหล่านั้น

ที่เกิดขึ้นด้วย เมื่อนักศึกษาอภิปรายร่วมกันจนสามารถรับรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาได้อย่างครบถ้วนแล้วจะต้องคัดเลือกประเด็นปัญหาที่สนใจเพื่อที่จะนำประเด็นเหล่านั้นมาศึกษาและหาแนวทางแก้ไข โดยที่ประเด็นที่คัดเลือกต้องมีความจำเป็นที่ต้องเข้าไปศึกษาหาแนวทางแก้ไขอย่างด่วนและมีความทันสมัย ทั้งนี้ นักศึกษาแต่ละคนจะต้องใช้ประสบการณ์เดิมตนเองในการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกที่นักศึกษาเคยประสบมา ผู้สอนทำหน้าที่คอยชี้แนะให้นักศึกษาอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา ในระยะแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มุมมองของนักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาเหล่านั้นไม่ได้เกิดขึ้นมาจากตนเองแต่เกิดมาจากบุคคลอื่น ๆ หรือเป็นความผิดของหน่วยงานรัฐที่ไม่ยอมเข้ามาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้นแล้วนักศึกษามีมุมมองต่อปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เริ่มมีเหตุผล และมีมุมมองที่หลากหลาย รวมทั้งรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและพร้อมที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1987: 62-64) ที่ว่า การพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมคือ การที่ต้องรับรู้ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมต้องสามารถพิสูจน์ได้และเป็นเหตุเป็นผลเป็นที่ยอมรับการจัดการเรียนการสอนจะต้องเป็นกระบวนการสอบถาม อภิปรายประเด็นปัญหา เชื่อมโยงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับปัญหา รวมไปถึงควรศึกษาบริบททางสังคมใกล้ตัวเพื่อทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ร่วมมากที่สุดนั่นเองและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Pandey and Gupta (2008: 72) ที่กล่าวว่า การพัฒนาและปลูกฝังจิตสำนึกทางสังคมต้องให้ผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกในการแบ่งปันประสบการณ์และความแตกต่างหลากหลายให้กับผู้เรียนโดยการเรียนรู้ต้องเกิดจากการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนตัว มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อที่จะก่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายเกิดความเข้าใจที่ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือและมีคุณค่าสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้อื่นได้

การสะท้อนตนเอง พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผลเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ได้รับเปรียบเทียบกับประสบการณ์ในอดีตกับประสบการณ์ใหม่ส่งผลกระทบต่อตนเองจนทำให้ความเชื่อ ความรู้สึก และความคิดเห็นของตนมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สามารถรับรู้และเข้าใจว่าตัวเองก็เป็นส่วนหนึ่งของปัญหา มุมมองเดิมที่ตนเองมีนั้นเป็นเพียงบางส่วนและเป็นเพียงส่วนเล็กของปัญหาจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจปัญหาอีกในหลาย ๆ ด้านเพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริงโดยต้องเริ่มที่ตนเองเป็นลำดับแรกโดยกิจกรรมจะส่งเสริมให้นักศึกษามองเห็นและเรียนรู้ที่จะจัดการอคติและความรู้สึกของตนที่เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Pitner and Sakamoto (2005: 684-694) ที่ชี้ให้เห็นว่าการสะท้อนตนเองเป็นกระบวนการและการปฏิบัติที่ต้องได้รับการสนับสนุนเนื่องจากถ้าไม่ได้รับการสนับสนุนอาจกระตุ้นให้เกิดสิ่งกีดขวางทาง

ปัญญาและอารมณ์ การสะท้อนตนเองจะพัฒนาการมองอคติ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจว่ามุมมองของตนเองและโลกเป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น เมื่อบุคคลได้รับการสะท้อนตนเองมากขึ้นย่อมรับรู้อย่างมีสติ และมีการเอาใจใส่สถานะของผู้อื่น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมและแนวทางการใช้ชีวิต เมื่อบุคคลประสบกับการสะท้อนในตนเองและจิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมที่มากขึ้น บุคคลจะตระหนักถึงการยับยั้งการตระหนักรู้หรือให้ความสนใจต่อสถานะของผู้อื่นมากขึ้น

การมีส่วนร่วม พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้เน้นรับรู้ปัญหา เข้าใจความสัมพันธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปต่อยอดใช้กับปัญหาอื่น ๆ และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนำไปสู่ความเห็นอกเห็นใจ ตื่นตัวและตั้งใจที่จะบรรเทาปัญหา การแสดงความปรารถนาที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้นักศึกษาสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาเพื่อที่จะสามารถต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ยังให้นักศึกษาเชื่อมโยงการรับรู้และประสบการณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์เป็นความคิดรวบยอดและ/หรือข้อสรุปที่เป็นหลักการหรือทฤษฎี และส่งเสริมให้ประยุกต์ใช้หลักการหรือทฤษฎีนั้นไปต่อยอดกับประสบการณ์ใหม่ ๆ ในอนาคต นอกจากนี้ยังได้มีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาได้เห็นว่าหลังจากที่ได้องค์ความรู้มาแล้วการสร้างข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ช่วยให้นำแนวคิดไปใช้ตามบริบทที่ได้อื่น ๆ อย่างเหมาะสมโดยไม่ใช่อารมณ์ในการแก้ปัญหาแต่ใช้เหตุผล เมื่อนักศึกษามีความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาแล้ว ต่อไปจึงให้ดำเนินการพัฒนาวางแผนแก้ไขปัญหาคต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Thibaut and Kelley (1956) และ Tijnatiene and Balciunas (2010) ที่อธิบายว่า การสร้างการสนใจ เป็นสิ่งสำคัญเพราะการที่จะทำให้ผู้คนหันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้นั้นจำเป็นต้องให้คนในสังคมนั้นตระหนักถึงผลกระทบหากปล่อยให้ปัญหานั้นเกิดขึ้นในชุมชนต่อไป เมื่อผู้คนมีความตระหนักก็จะตื่นตัวที่จะแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาซึ่งต้องเปิดโอกาสให้คนในสังคมเสนอความต้องการหรือคาดหวังต่อปัญหานั้น ๆ เพื่อให้เรียนรู้ว่าหากมีส่วนร่วมแล้วจะได้รับสิ่งที่ตนต้องการหรือคาดหวังแล้ว คนในสังคมก็จะมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ความภาคภูมิใจที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน รู้สึกว่าตนเองมีส่วนทำให้ชุมชนของตนพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างแท้จริงและจะทำให้ผู้คนเหล่านั้นมีส่วนร่วมต่อไป

การร่วมมือ พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักศึกษาได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองที่เกิดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ออกมาเป็นโครงการในการพัฒนาสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก กิจกรรมมุ่งให้เกิด

การมีส่วนร่วม การสนทนา การโต้แย้ง การแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์และแนวคิดระหว่างกัน เมื่อ นักศึกษามีส่วนร่วมจะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งตั้งใจที่จะทำงานร่วมกับ ผู้อื่นเพื่อร่วมสร้างหรือกำหนดสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วยการกระทำร่วมกันจนนำไปสู่การ สร้างสรรค์โครงการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการระดมความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเสนอความ ต้องการจำเป็นร่วมกัน วิเคราะห์และสังเคราะห์จนกลายเป็นแนวทางแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันใน สังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งนี้ นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้กำหนดประเด็นเพื่อไปใช้ในการวางแผนและ ออกแบบโครงการ โดยกำหนดประเด็นที่จะศึกษาผ่านการสนทนา โต้แย้ง แบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ วิเคราะห์สาเหตุ ผลกระทบ และสืบเสาะแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน คัดเลือกวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา วางแผนและตัดสินใจร่วมกันซึ่งผู้สอนให้อิสระโดยไม่ กำหนดกรอบทางความคิดในการดำเนินงานให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Arnstein (1969) และ Daft (2008) ที่กล่าวว่าการให้อิสระแก่สังคม คือ ต้องเปิดโอกาสให้คนในสังคมตัดสินใจ เองว่าจะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการโครงการใด กำหนดเป้าหมายของแต่ละโครงการรวมกัน สามารถดำเนินโครงการด้วยตนเอง รับผิดชอบให้โครงการสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยวัดผล สำเร็จของโครงการรวมกัน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหรือแบ่งงานและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ เกิดขึ้นกันเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Laurian (2009) ที่กล่าวว่า การสร้างความไว้วางใจ ระหว่างคนในสังคมด้วยกันจะทำให้คนในสังคมร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทร เห็นใจกัน มีความรู้สึกร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นที่คิดเห็นแตกต่างจากตน ร่วมกันแก้ไข ปัญหาด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และพร้อมให้ความช่วยเหลือกันด้วยความเต็มใจจะทำให้ แผนงานหรือโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้รับความร่วมมือจากสังคมและประสบความสำเร็จได้

การเป็นกระบอกเสียง พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักศึกษาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกระบวนการ จัดการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักศึกษานำเสนอโครงการหรือแผนงานที่นักศึกษาคิดขึ้นอย่างมีอิสระใน การกำหนดรูปแบบการนำเสนอเพื่อให้สามารถใช่วิธีการต่าง ๆ ในการเสนอแนะเหตุผลความจำเป็น และความเป็นไปได้ของโครงการเพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาจน ก่อให้เกิดการแสดงออกทางสังคมและตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่นักศึกษานำเสนอ จากนั้นนักศึกษแต่ละกลุ่มจะนำโครงการไปเสนอให้กับกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ แล้วให้กลุ่มคนเหล่านั้นแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะและประเมินโครงการเพื่อนำโครงการมา ปรับปรุงแก้ไขให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด จากนั้นนักศึกษาก็จะเข้าไปมี บทบาทการเป็นกระบอกเสียงในการเสนอแนะเหตุผลความจำเป็นและความเป็นไปได้ของโครงการ เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมตระหนักถึงสถานการณ์ของโครงการนั้นจนก่อให้เกิดการแสดงออกทาง สังคม เกิดการตอบสนองตามโครงการ มีการเสนอความคิดเห็น ความต้องการจำเป็นกลับมาเพื่อให้

สามารถพัฒนาโครงการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อนักศึกษาเปิดใจรับฟังความคิดเห็นจากสังคม แล้วนั้นนักศึกษาจะสามารถก้าวข้ามความรู้สึกส่วนตนและคำนึงถึงประโยชน์และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงโดยไม่ยึดยึดความคิดของตนเองให้กับสังคมฝ่ายเดียว สอดคล้องกับแนวคิดของ Rokeach (1973) ที่กล่าวว่า การเป็นกระบอกเสียงถือเป็นตัวแทนและเป็นเสียงของกลุ่มคนที่จะช่วยทำให้สังคมรับรู้ สร้างความตระหนักที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ ภายในสังคม สังคมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมิบุคคลหรือกลุ่มคนที่พร้อมจะเป็นตัวแทนในการบอกเล่าเรื่องราว พูด แสดงออกเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้สังคมในคนหมู่มากได้รับรู้และได้คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามมา ผู้ที่ยอมเสียสละหรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเป็นตัวแทนจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกคนในสังคมเพื่อให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นให้ผู้สอนเน้นองค์ความรู้ที่เกิดจากกระบวนการให้มากกว่าผลผลิต ผู้สอนต้องระลึกอยู่เสมอว่าผลสำเร็จของโครงการที่เกิดขึ้นไม่ใช่ผลสำเร็จของกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกระบวนการเรียนรู้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ เน้นการคิดไตร่ตรองจนเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปมีคุณค่าและใช้ประโยชน์ได้

2. การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นให้เกิดความแตกต่างและความขัดแย้งกันของแนวคิดที่ถูกนำมาใช้ในการศึกษาประเด็นต่าง ๆ หากแนวคิดที่ผู้เรียนนำเสนอค่อนข้างเป็นแนวคิดที่มีทิศทางเดียวกัน ผู้สอนต้องพยายามเพิ่มเติมประเด็นที่มีความแตกต่างจากประเด็นที่ผู้เรียนนำเสนอ เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลาย เกิดการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย มุมมองใหม่ ๆ ที่ผู้เรียนอาจจะไม่เคยประสบทำให้ผู้เรียนรับรู้และเข้าใจสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาได้ดีมากยิ่งขึ้น

3. การจัดกิจกรรมในชั้นการสรุปจากประสบการณ์ที่มีการให้นักศึกษาวิเคราะห์บทสรุปจากการศึกษาประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเพื่อวิเคราะห์หัมโนทัศน์และข้อสรุปทั่วไป นักศึกษาแต่ละกลุ่มยังไม่สามารถสรุปได้อย่างกระชับให้เหลือแค่ใจความสำคัญของเรื่องเพื่อ

นำมาวิเคราะห์สาระสำคัญ มโนทัศน์ และข้อสรุปทั่วไปได้ ผู้สอนอาจจะต้องมีการปูพื้นฐานและยกตัวอย่างวิธีการวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจก่อนเริ่มกิจกรรม

4. การนำเสนอโครงการผู้สอนอาจจะเพิ่มเงื่อนไขในการกำหนดกรอบในการนำเสนอผลงานของนักศึกษาเพื่อให้เกิดความหลากหลายของรูปแบบในการนำเสนอ ป้องกันไม่ให้นักศึกษาไปนัดหมายและวางแผนล่วงหน้าในการนำเสนอร่วมกัน โดยกระบวนการนำเสนอนั้นจะต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการเหล่านั้นเป็นผู้ประเมินโครงการนั้นเพื่อให้ได้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการต่อไป รวมไปถึงจะต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง ในทุกกระบวนการของการจัดทำโครงการเพื่อให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการและข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่รับฟังปัญหาจากพื้นที่จริงรวมถึงยังต้องสนับสนุนให้นักศึกษาเกิดการสนทนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสังคมให้มากที่สุด ทั้งนี้จะช่วยให้นักศึกษาสามารถเข้าใจ รับรู้ความต้องการของสังคมและกล้าที่จะแสดงความคิดเห็นผลักดันแนวคิดที่จะช่วยพัฒนาสังคมได้ดีขึ้นเนื่องจากผลการศึกษาค้นคว้าทางสังคมพบว่าการร่วมมือและด้านการเป็นกระบอกเสียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับพอใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการวิจัยศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมด้านการร่วมมือและการเป็นกระบอกเสียงเพิ่มเติมเนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านักศึกษามีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกทางสังคมอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

2. ควรมีการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปปรับใช้ในการส่งเสริมความสามารถ ทักษะ กระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับสังคมศึกษาที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนในรายวิชาความเป็นสากลทรศนโดยอาจจะเป็นประเด็นการส่งเสริมคุณลักษณะการเป็นพลเมืองโลก การพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการรับรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของภาคประชาชน ความแหว่ทางวัฒนธรรม เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). พัฒนาการการเจริญเติบโตแต่ละช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- กิตติคม คาวีรัตน์. (2553). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม. DOI: https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/SU.the.2010.31.
- จันทร์เพ็ญ แสงอรุณ. (2551). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ขวลิต โปธินคร. (2560). การศึกษาไทยมายุคไทยแลนด์ 4.0. การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2559 และประชุมวิชาการเรื่อง “ห้องสมุดดิจิทัลกับการก้าวสู่ยุค Thailand 4.0”. Accessed July 17 2022. Available from <http://km.li.mahidol.ac.th/thai-studies-in-thailand-4-0>.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. (2544). การศึกษาผู้ใหญ่: ปรัชญาตะวันตกและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิตนา แคมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรภัสสร ปริญญากุล. (2546). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณิ ลีกิจวัฒน์. (2559). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. (2562). หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2562). ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2558). วิธีวิจัยทางการศึกษา. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรัทยา พรหมสุนทร. (2562). ความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนต่อความสำคัญของปัญหาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณี เด็กและเยาวชนในจังหวัดสงขลา. ภาคนิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ. (2554). การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง. เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). พัฒนาการวัยรุ่น Gen Z. วารสารการสร้างเสริมสุขภาพไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2562). ผลสำรวจทักษะของเด็กไทยในศตวรรษที่ 21. สืบค้นวันที่ 24 มกราคม 2566 จาก <http://www.qlf.or.th/home/details?contentId=570>.
- สุภัทรา ภูษิตรัตน์าวล. (2547). ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรธิดา ประสาร และนพพล กรรณมณีเลิศ. (2564). การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา OJED. ปีที่ 16(1).

ภาษาอังกฤษ

- Abram, D. (1996). *The Spell of the Sensuous: Perception and Language in a More-Than-Human World*. New York: Random House.
- Ammertorp, L. (2007). Imagining social change: Developing social consciousness in an arts-based pedagogy. *Critical Social Studies*, 1, pp. 38–52.
- Anderson, F. (2017). *The Dynamic Phenomenology of Conscious, Occurrent Thinking: A First-Person Approach*. Retrieved June 16, 2022, from <https://shorturl.asia/cSdXa>.
- Aralovna, O. G. (2020). Philosophical Analysis of The Development of Social Consciousness. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt*, vol 17. p.5437-5442. Retrieved June 14, 2022, from <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/2706>.
- Arnstein, R. S. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *JAIP*. 35(4).
- Beard, C. and Wilson, J. P. (2006). *Experiential learning: A best practice handbook for educators and trainers*. London: Kogan Page. doi:10.1080/13504620500526529.
- Berkowitz, M.W. and Gibbs, J.C. (1983). Measuring the developmental features of moral discussion. *Merrill-Palmer Quarterly: Journal of Developmental Psychology*, 29 (4), pp. 399–410.
- Berman, S. (1997). *Children's Social Consciousness and the Development of Social Responsibility*. New York: SUNY Press.
- Boellstorff, T. (2008). *Coming of Age in Second Life*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Burns, R. and Engdahl, E. (1998). The Social Construction of Consciousness. *Journal of Consciousness Studies*, p. 166 – 184. Retrieved June 19, 2022, from <https://www.researchgate.net/publication/233662478>.
- Cozolino, L. (2006). *The Neuroscience of Human Relationships: Attachment and the Developing Social Brain*. New York: W W Norton & Co.

- Daft, R. L. (2008). *The Leadership Experience*. 4th. ed. U.S.A: Thomson South – Western. London: Sage Publication.
- Dillenbourg, P., Baker, M., Blaye, A. and O'Malley, C. (1996) The evolution of research on collaborative learning, in Spada, E. & Reiman, P. (eds.) *Learning in Humans and Machine: Towards an Interdisciplinary Learning Science*. Oxford: Elsevier. pp.189–211.
- Elias, J. L. and Merriam, S.. (1984). *Philosophical Foundations of Adult Education*. Malabar: Robert E. Krieger Publishing.
- Gardner, H. (2006). *Five Minds for the Future*, Boston. MA: Harvard Business School Press.
- Gokhale, A. (1995). Collaborative learning enhances critical thinking. *Journal of Technology Education*, 7 (1), pp. 22–30.
- Goldberg, M. (2012). Social Conscience: The ability to reflect on deeply held opinions about social justice and sustainability. In *The handbook of sustainability literacy: Skills for a changing world*. (pp. 105-110).
- Goleman, D. (2006). *Social Intelligence*. New York: Random House.
- Grosz M., Kraus, S., Sullivan, G. and Das, S. 2002. The influence of social norms and social consciousness on intention reconciliation. *Artificial Intelligence* 14(2): 147-177.
- Harnecker, C. P. (2009). *Workplace Democracy and Social Consciousness: A Study of Venezuelan Cooperatives*. *Science & Society* vol.73, p.309-339.
- Honey, P. and Mumford, A. (1992). *The manual of learning styles* (2nd ed.). Maidenhead, UK: Peter Honey and Alan Mumford.
- Jamwal, A. and Jain, U. (2018). Relevance of Social Consciousness As An Integral Part of Life Skills In Indian Higher Education System. *The MIBM Research Journal*, Vol-6, p.92-99. Retrieved June 16, 2022, from <http://mibmparidnya.in/index.php/PARIDNYA/article/view/132061>.
- Keith, F. (2000). *Citizenship*. London: Routledge.
- King, N. and Ryan, B. J. (2019). The Impact of Social Inclusion on the Social Development of Students with a General Learning Difficulty in Post primary Education in Ireland. *Hindawi Education Research International* Volume 2019, <https://doi.org/10.1155/2019/6327567>.
- Kohlberg, L. (1974). *Moral Development*. Austin, TX: Holt Rinehart & Winston.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (Vol. 1). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Kolb, D. A. and Fry, R. E. (1975). Toward an applied theory of experiential learning. In C. Cooper (ed.), *Theories of group processes*. N.Y.: John Wiley & Sons.
- Kotaro, K. (1970). *Shakai ishiki no Kozo* [Structure of social consciousness]. Shinyosha. Retrieved July 1, 2022, from https://www.jstage.jst.go.jp/article/jsr1950/4/1-2/4_1-2_74/_pdf/-char/en.
- Lajoie, D.H. and Shapiro, S.I. (1992). Definitions of transpersonal psychology: The first twenty-three years. *Journal of Transpersonal Psychology*, 24 (1), pp.79–98.
- Laurian, L. (2009). Trust in Planning: Theoretical and Practical Considerations for Participatory and Deliberative Planning. *Planning Theory & Practice*. 10(3).
- Lawrence, S. E. (2009). *101 ways to teach children social skills*. United States: Guidance Group.
- Leavitt, H. J. and Doktor, R. (1970). Personal growth, laboratory training, science and all that: a shot at cognitive clarification. *Journal of Applied Behavioral Science*. Vol.6(2).
- Lewis, L. H. and William C. J. (1994). Experiential Learning: Past and Present. in L. Jackson and R.S. Caffarella (eds.) *Experiential Learning: A New Approach New Directions for Adult and Continuing Education*, no. 62. San Francisco: Jossey Bass.
- McCarty, R. (1996). The electricity of touch: Detection and measurement of cardiac energy exchange between people. *Proceedings of the Fifth Appalachian Conference on Neurobehavioral Dynamics: Brain and Values*, Radford, VA.
- Pandey, A. and Gupta, K. (2008). A Perspective of Collective Consciousness of Business Organizations. *Journal of Business Ethics* 80(4). P.889-898.
- Pavlidis, P. (2015). Social consciousness, education and transformative activity. *Journal for Critical Education Policy Studies*. <http://www.jceps.com/wpcontent/uploads/2015/10/1-13-2-1.pdf>.
- Pitner, R. O. and Sakamoto, I. (2005). The role of critical consciousness in multicultural practice: Examining how its strength becomes its limitation. *American Journal of Orthopsychiatry*, 75 (4), pp. 684–694.
- Rizzolatti, G. and Craighero, L. (2004). The mirror-neuron system. *Annual Review of Neuroscience*, 27, pp. 169–192.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values & Value Systems*. New York: Free Press.
- Schlitz, M. M., Vieten, C. and Miller, E. M. (2010). Worldview Transformation and the Development of Social Consciousness. *Journal of Consciousness Studies*, 17, p.

- 18–36. Retrieved May 22, 2022, from <http://www.marjadevries.nl/artikelen/WorldviewTransformation.pdf>.
- Schlitz, M., Vieten, C. and Amorok, T. (2008). *Living Deeply: The Art and Science of Transformation*. Berkeley, CA: New Harbinger Publications.
- Schlitz, M., Wiseman, R., Watt, C. and Radin, D. (2006). Of two minds: Skeptic-proponent collaboration within parapsychology. *British Journal of Psychology*, 97(3), pp. 313–322.
- Schneider, C. (2010). Developing Socially Responsible Behaviour in Managers. *Journal of Corporate Citizenship*, Vol 39. p.21-40. Retrieved June 1, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/263604273_Developing_Socially_Responsive_Behaviour_in_Managers.
- Simons, D.J. and Chabris, C.F. (1999). Gorillas in our midst: Sustained inattentional blindness for dynamic events. *Perception*, 28, pp. 1059–1074.
- Spinosa, C., Flores, F. and Dreyfus, H. (1997). *Disclosing New Worlds: Entrepreneurship, Democratic Action, and the Cultivation of Solidarity*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Sundararajan, L. (2002). Religious awe: Potential contributions of negative theology to psychology, ‘positive’ or otherwise. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 22 (2), pp. 174–197.
- Sutherland, A. (1997). Black Hats and Twisted Bodies. In A. Pointon, & C. Davies (Eds.), *Framed: Interrogating Disability in the Media*, BFI, London, 16-20.
- Sze, J. and Kemeny, M. (2004) *Compassion: A Literature Review and Concept Analysis*, unpublished manuscript. University of California, Berkeley and San Francisco.
- Thibaut, J. W. and Kelley, H. H. (1956). *The Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.
- Tickle-Degnan, L. and Rosenthal, R. (1990). The nature of rapport and its nonverbal correlates. *Psychological Inquiry*, 1 (4), pp. 688–695.
- Tijunaitiene, R. and Balciunas, S. (2010). Individualistic Motivation of Citizens Participating in Civil Society Organization. *Engineering Economics*. 21(4).
- Toru, K. (2016). *Social Mentality in Contemporary Japan: Quantitative Social Consciousness Studies*. Retrieved May 31, 2022, from https://ir.library.osakau.ac.jp/repo/ouka/all/56993/OUHSS_TK.pdf.
- Totten, S., Sills, T., Digby, A. and Russ, P. (1991). *Cooperative Learning: A Guide to Research*. New York: Garland.
- Tyugashev, E.A. (2020). *Forms Of Social Consciousness: Experience in System Typology*. Federal state autonomous educational institution of higher education. Novosibirsk national research state university, Novosibirsk: Russia. Retrieved June

- 14, 2022, from <https://journals.eco-vector.com/2658-7750/article/view/82909/63380>.
- Urban, G. (1996). *Metaphysical Community: The Interplay of the Senses and the Intellect*, Austin, TX: University of Texas Press.
- Vazjulin, V.A. (1988). *Logika istorii (The Logic of History)*. Moscow: Izdatel'stvo MGU.
- Vieten, C., Amorok, T. and Schlitz, M. (2006). I to we: The role of consciousness transformation in compassion and altruism, *Zygon: Journal of Religion and Science*, 41 (4), pp. 917–931. Retrieved May 30, 2022, from https://www.researchgate.net/Transformation_in_Compassion_and_Altruism.
- Vlasova, I. (2021). Influence of digital technologies on the formation of social consciousness of students. Don State Technical University, 344002, Rostov-on-Don, Russia. Retrieved June 14, 2022, from https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/pdf/2021/49/e3sconf_interagromash2021_10028.pdf.
- Vygotsky, L.S. (1987). *The collected works of L.S. Vygotsky: Vol.1, Problems of general psychology*. Including the volume *Thinking and speech*. New York: Plenum. Retrieved June 22, 2022, from <https://vdoc.pub/download/the-collected-works-of-l-s-vygotsky-scientific-legacy-70d67fr5v7p0>.
- Walsh, R. and Vaughan, F. (1993). On transpersonal definitions. *Journal of Transpersonal Psychology*, 25 (2), pp. 199–207.
- Whitehead, C. (2001). How collective representations can change the structure of the brain. *Journal of Consciousness Studies*, 15 (10–11), pp. 43–57.
- Whitney, D. R. and Sabers, D. L. (1970). "Improving Essay Examination III. Use of Item Analysis", Technical Bulletin 11. Mimeographed. (Iowa City: University Evaluation and Examination Service).
- Wilber, K. (1997). An integral theory of consciousness. *Journal of Consciousness Studies* 4 (1). p.71-92. Retrieved June 14, 2022, from <https://philpapers.org/rec/WILAIT>.
- Zimbardo, P.G. (2007). *The Lucifer Effect: Understanding How Good People Turn Evil*, New York: Random House.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาความเป็นสกลทรรศน์
โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) และ
แบบวัตจิตสำนึกทางสังคม

1. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชั้นหมาก รองศาสตราจารย์ประจำสาขาสาขาวิชาสังคมศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตनुชา ปนคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำโรงเรียนสาธิตแห่ง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา
3. อาจารย์ ดร.ศศิพัชร จำปา อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

แผนการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมของ
นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา

สาขาวิชา สังคมศึกษา คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	มหาวิทยาลัย ราชภัฏเทพสตรี
รายวิชา สศ 2202401 ความเป็นสกลทรรศน์ 3 (2-2-5)	ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566
เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมโลก	จำนวน 5 ครั้ง
ผู้สอน นายสุนทร อ่อนฤทธิ์	รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายในสังคมโลกต้องอาศัยความเข้าใจ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการเข้าใจบริบทแวดล้อมที่ส่งผลให้เกิดสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

นักศึกษาสามารถ

- 2.1 อธิบายประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างถูกต้อง
- 2.2 อธิบายลักษณะสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างถูกต้อง
- 2.3 สืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกที่นักศึกษาสนใจได้อย่างหลากหลายและครอบคลุม
- 2.4 วิเคราะห์ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางสังคมของผู้คนในสังคมที่มีต่อประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างถูกต้อง
- 2.5 วิเคราะห์ผลกระทบจากประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างสมเหตุสมผล
- 2.6 วิเคราะห์บทสรุป มโนทัศน์ (Concept) และข้อสรุปทั่วไป (Generalization) จากการศึกษาประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างครอบคลุมสาระสำคัญ
- 2.7 วางแผนหาแนวทางในการแก้ไขประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติได้จริง
- 2.8 นำเสนอแผนงานที่สร้างขึ้นผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่แนวคิดในการแก้ไขประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกจนนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสังคมได้อย่างเหมาะสม
- 2.9 วิพากษ์ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมโลกร่วมกัน

2.10 สะท้อนความสำคัญของพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

3. สารการเรียนรู้

1.1 ธรรมชาติของสังคมมนุษย์

- วิถีชีวิตของมนุษย์
- ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่รวมกัน
- องค์ประกอบของสังคมมนุษย์

1.2 ตัวอย่างปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน

- ด้านสังคม
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการเมืองและการปกครอง

1.3 หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

- การจัดการความขัดแย้ง
- การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
- การยอมรับความแตกต่าง
- การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
- หลักการมีส่วนร่วมทางสังคม

4. กระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 1 การได้รับประสบการณ์ : กิจกรรม “สะท้อนสังคมจากประสบการณ์”

สัปดาห์ที่ 11 (4 ชั่วโมง)

1.1 ผู้สอนชี้แจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ กิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จากนั้นผู้สอนให้นักศึกษาทบทวนประสบการณ์เดิม ในหัวข้อ

- สังคมมนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างไร
- วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นอย่างไร
- มนุษย์จำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่รวมกันหรือไม่
- ลักษณะทางสังคมที่จะทำให้เกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเป็น

อย่างไร

- สังคมโลกในอดีตเป็นอย่างไร

1.2 ผู้สอนอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของสังคมมนุษย์ ได้แก่ วิถีชีวิตของมนุษย์ ความจำเป็นที่มนุษย์ต้องอยู่รวมกัน และองค์ประกอบของสังคมมนุษย์

1.3 นักศึกษาศึกษาบทความของ สิริ นุฎกุลกิจ : ธรรมชาติของมนุษย์ แรกอรุณของทุกสิ่ง ‘The Dawn of Everything: A New History of Humanity’ โดย David Graeber and David Wengrow แล้วร่วมกันอภิปราย และสรุปประเด็นจากการอ่านบทความ ดังนี้

- สังคมมนุษย์เกิดขึ้นได้อย่างไร

- วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นอย่างไร
- มนุษย์จำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ร่วมกันหรือไม่
- ลักษณะทางสังคมที่จะทำให้เกิดปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกเป็น

อย่างไร

- สังคมโลกในอุดมคติเป็นอย่างไร

(Obj. 2)

1.4 ผู้สอนให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยศิลปะและความสามารถ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการแลกเปลี่ยนมุมมองและแนวคิดจากประสบการณ์ส่วนบุคคล จากนั้นเปิดเวทีในการอภิปรายกลุ่มย่อยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก นักศึกษาแต่ละคนจะต้องใช้ประสบการณ์เดิมในการอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับ การอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ผู้สอนทำหน้าที่คอยชี้แนะให้นักศึกษาอภิปรายประเด็นต่าง ๆ ให้ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชา โดยประเด็นในการอภิปรายจะต้องประกอบไปด้วย

- ปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคมที่มีต่อประเด็นปัญหาของการอยู่ ร่วมกัน
- ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติทางสังคม และเหตุปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ผลกระทบเกี่ยวข้องกันกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้น

เป็นอย่างไร

1.5 ผู้สอนให้นักศึกษาคัดเลือกประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกของ เพื่อนในกลุ่มย่อยที่นักศึกษาคิดว่าเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนเพื่อที่จะเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมและหาทางแก้ไข จากนั้นให้นักศึกษา แต่ละกลุ่มนำเสนอประเด็นที่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มของตนและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันในชั้นอีกครั้ง เพื่อให้ได้ประเด็นที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้

- ประเด็นปัญหาส่งผลกระทบต่อ การอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างไร
- ประเด็นปัญหามีผลกระทบและมีความต้องการจำเป็นเร่งด่วนในการ

แก้ปัญหาอย่างไร

(Obj. 1)

1.6 นักศึกษาร่วมกันกำหนดขอบเขตในการศึกษาประเด็นปัญหาเพิ่มเติมในสัปดาห์ ต่อไป

สัปดาห์ที่ 12 (4 ชั่วโมง)

1.7 นักศึกษาศึกษาตัวอย่างประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน ใน ด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการปกครอง ดังนี้

- ด้านสังคม ได้แก่ Amnesty Thailand: LGBTQ ความหลากหลายที่ “ไม่” แตกต่างในสังคม

- ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ PTT Expresso: 5 เหตุผล ทำไมพลังงานหมุนเวียน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่ออนาคต

- ด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว: “ประชานิยม” (Populism)

1.8 ผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันอภิปรายสรุปประเด็นจากการศึกษาตัวอย่าง บทความประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน ดังนี้

- ปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคม ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ผลกระทบจากปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร

1.9 นักศึกษาสืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อศึกษาประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกตามที่นักศึกษาคัดเลือกไว้ โดยผู้สอนแนะนำแนวทางในการสืบค้นจากแหล่งเรียนรู้ และกำหนดขอบเขตในการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาสามารถค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมได้ ดังนี้

- ปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลในสังคมที่มีต่อประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้นเป็นอย่างไร
- ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกนั้น

เป็นอย่างไร

(Obj. 3)

ขั้นตอนที่ 2 การทบทวนประสบการณ์ : กิจกรรม “หันมองตน”

สัปดาห์ที่ 13 (4 ชั่วโมง)

2.1 ผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ได้แก่ การจัดการความขัดแย้ง การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การยอมรับความแตกต่าง การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย และหลักการมีส่วนร่วมทางสังคม แล้วให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มศึกษาวิดีโอและอภิปรายสรุปสาระที่ได้จากวิดีโอที่ตนร่วมกัน ดังนี้

2.1.1 วิดีโอที่ตนเกี่ยวกับหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

- วิดีโอที่ตน เรื่อง Don't Put People in Boxes (กลุ่มที่ 1 - 2)
- วิดีโอที่ตน เรื่อง Creating an age-friendly, enabling environment for social participation (กลุ่มที่ 3 - 4)
- วิดีโอที่ตน เรื่อง สิทธิชุมชน กับส่วนร่วมจัดการทรัพยากร : The Active (20 พ.ย. 2565) (กลุ่มที่ 5 - 6)

2.1.2 ประเด็นในการอภิปราย

- นักศึกษาคิดว่าวิถีทัศน์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกอย่างไร

- นักศึกษาคิดว่าความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางสังคมหรือเหตุปัจจัยอื่น ๆ ส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในวิถีทัศน์ดังกล่าวอย่างไร

2.2 นักศึกษานำข้อมูลการการค้นคว้ามาอภิปราย เพื่อให้ให้นักศึกษาได้สะท้อนประเด็นปัญหาและพิจารณากับแนวคิดและประสบการณ์เดิมของตนเอง ตามประเด็นดังนี้

- นักศึกษามีความคิดเห็นต่อประเด็นปัญหาดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร

- นักศึกษาคิดว่าตนเองมีส่วนที่ทำให้เกิดประเด็นปัญหาดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

- ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติหรือเหตุปัจจัยใดที่ทำให้ให้นักศึกษายังคงมีพฤติกรรมที่ส่งผลให้เกิดประเด็นปัญหาอยู่

2.3 ผู้สอนให้นักศึกษาอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการศึกษา นักศึกษาคิดว่าความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติของตนเองที่มีต่อประเด็นดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร และมีความเข้าใจหรือมีวิธีการที่จะรับมือต่อประเด็นปัญหาหรือไม่ อย่างไร จากนั้นผู้สอนให้แต่ละกลุ่มคัดเลือกตัวแทน ออกมานำเสนออภิปรายแลกเปลี่ยนกับนักศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ

(Obj. 4 และ 5)

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปจากประสบการณ์ : กิจกรรม “สร้างมโนทัศน์ทางสังคมร่วมกัน”

สัปดาห์ที่ 14 (4 ชั่วโมง)

3.1 ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อสรุปประเด็นสำคัญหลังจากการศึกษาประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก โดยให้นักศึกษาสรุปรวบรวมประเด็นปัญหาจากการระดมความคิดในการสร้างสรรค์แนวทางในการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่สังคมที่ดีขึ้น

3.2 ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์บทสรุปจากการศึกษาประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก เพื่อวิเคราะห์ห้มโนทัศน์ (Concept) และข้อสรุปทั่วไป (Generalization)

3.3 นักศึกษานำเสนอบทสรุปจากการศึกษาประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก มโนทัศน์ (Concept) และข้อสรุปทั่วไป (Generalization) เพื่อให้ผู้สอนและนักศึกษาในกลุ่มอื่น ๆ ได้ร่วมกันเสนอแนะความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.4 ผู้สอนให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มปรับปรุงแก้ไขบทสรุป มโนทัศน์ (Concept) และข้อสรุปทั่วไป (Generalization) จากข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นระหว่างการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน (Obj. 6)

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผนการปฏิบัติตนในขั้นต่อไป : กิจกรรม “คืนสู่สังคม”

สัปดาห์ที่ 15 (4 ชั่วโมง)

4.1 ผู้สอนให้นักศึกษานำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก มาใช้วางแผนและหาแนวทางในการแก้ไขประเด็นปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก ในรูปแบบตามความสนใจของนักศึกษา (OBJ. 7)

4.2 นักศึกษานำเสนอแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมที่นักศึกษาสร้างขึ้นผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหานั้น (อาจจะนำเสนอผ่านชุมชน โรงเรียน สื่อสังคมออนไลน์ หรืออื่น ๆ ที่จะสามารถเผยแพร่แนวคิดแนวทางที่นักศึกษาสร้างขึ้น) โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงตนเองแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และประเมินแผนงานเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไขแผนงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

4.3 นักศึกษาร่วมกันอภิปรายสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาประเด็นปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก จากนั้นให้นักศึกษากลับไปเขียน Reflection สะท้อนผลของการเรียนรู้และความสำคัญของพัฒนาจิตสำนึกทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก (Obj. 8, 9, 10)

5. สื่อการเรียนรู้

5.1 บทความที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สิริ นุกุลกิจ : ธรรมชาติของมนุษย์ แรกอรุณของทุกสิ่ง ‘The Dawn of Everything: A New History of Humanity’ โดย David Graeber and David Wengrow. วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.the101.world/the-dawn-of-everything/>.

5.2 ประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกในปัจจุบัน ดังนี้

ด้านสังคม ได้แก่ Amnesty Thailand: LGBTQ ความหลากหลายที่ “ไม่” แตกต่างในสังคม. วันที่ 2 มีนาคม 2565 จาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/lgbt/>.

ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ PTT Expresso: 5 เหตุผล ทำไมพลังงานหมุนเวียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่ออนาคต วันที่ 5 มีนาคม 2564 จาก <https://blog.pttexpresso.com/5-reasons-why-renewable-energy-is-neccessary/>.

ด้านการเมืองและการปกครอง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว : “ประชานิยม” (Populism). วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ปีที่ 16(2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2564. หน้า 15 – 30.

5.3 วิดีทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับหลักการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

วิดีโอเรื่องที่ 1 Don't Put People in Boxes โดย NewHope Church (2017)

วิดีโอเรื่องที่ 2 Creating an age-friendly, enabling environment for social participation โดย World Health Organization Regional Office for the Western Pacific (2022)

วิดีโอเรื่องที่ 3 สิทธิชุมชน กับส่วนร่วมจัดการทรัพยากร : The Active (20 พ.ย. 2565)

6. การวัดและประเมินผล

6.1 วิธีวัดและประเมินผล

6.1.1 การวัดการเขียนโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

6.1.2 การประเมินนำเสนอโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

6.1.3 การประเมินความพึงพอใจต่อโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกของบุคคลที่เกี่ยวข้อง

6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล

6.2.1 แบบเสนอโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

6.2.2 แบบสังเกตการนำเสนอโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

6.2.3 แบบประเมินความพึงพอใจต่อโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

7. ภาระงาน/ชิ้นงาน

โครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก

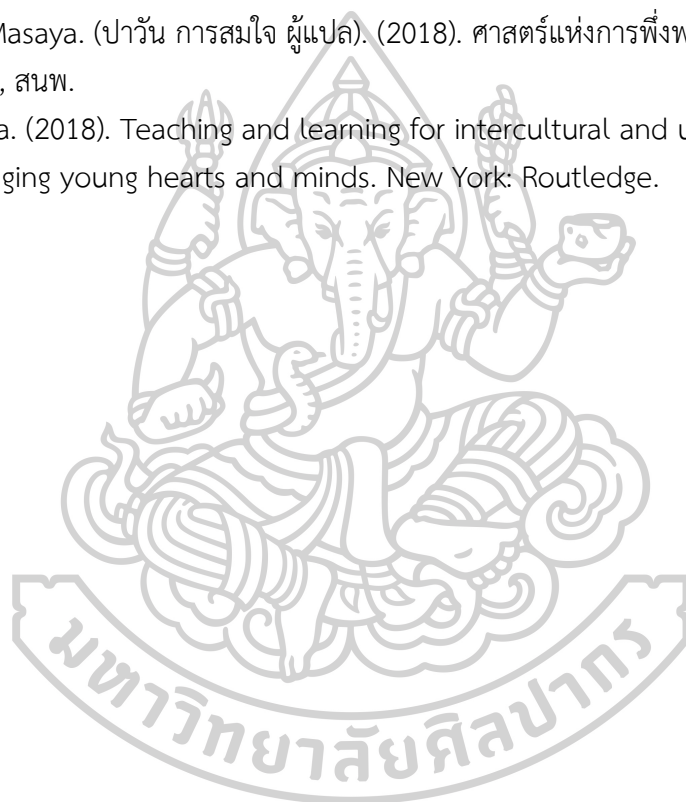
8. เกณฑ์การประเมินภาระงานชิ้นงาน

ประเด็นการประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
1. การเขียนโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก			
การเลือกประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก (Hot Issue)	ข้อมูลเป็นประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตนเอง มีความน่าสนใจ มีการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม มีความทันสมัยเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมส่วนใหญ่	ข้อมูลเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจ มีการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม มีความทันสมัยเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อผู้คน	ข้อมูลเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจ มีการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคม
การวิเคราะห์ประเด็นปัญหา	นำข้อมูลมาแยกแยะ วิเคราะห์ องค์ประกอบหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง ประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง	นำข้อมูลมา แยกแยะ วิเคราะห์ องค์ประกอบหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง ประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้เป็นบางประเด็น	นำข้อมูลมา แยกแยะ วิเคราะห์ องค์ประกอบหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง ประเด็นปัญหาของการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้เป็นบางส่วน
ความสำคัญของโครงการ	การเขียนอธิบายถึงรายละเอียดเชื่อมโยงให้เห็นประโยชน์ของโครงการ โดยมี หลักการ ทฤษฎีสันับสนุนเรื่องที่ศึกษา อย่างถูกต้อง ครอบคลุมทุกประเด็น	การเขียนอธิบายถึงรายละเอียดเชื่อมโยงให้เห็นประโยชน์ของโครงการ โดยมี หลักการ ทฤษฎีสันับสนุนเรื่องที่ศึกษาอย่างถูกต้อง	การเขียนอธิบายถึงรายละเอียดเชื่อมโยงให้เห็นประโยชน์ของโครงการ โดยมี หลักการ ทฤษฎีสันับสนุนเรื่องที่ศึกษา

ประเด็นการ ประเมิน	คำอธิบายระดับคุณภาพ		
	ดี (3)	พอใช้ (2)	ปรับปรุง (1)
การทบทวน วรรณกรรม	เรียบเรียงข้อมูลตาม แหล่งข้อมูลทุกชั้น ภูมิได้ เป็นระบบ ครอบคลุมเรื่อง ที่ศึกษาทุกประเด็น	เรียบเรียงข้อมูลตาม แหล่งข้อมูลทุกชั้น ภูมิได้เป็น ระบบ ครอบคลุมเรื่องที่ ศึกษาเกือบทุกประเด็น	เรียบเรียงข้อมูล ครอบคลุมเรื่องที่ศึกษา เกือบทุกประเด็น
ขั้นตอนการ ดำเนินงาน	อธิบายให้เห็นถึง กระบวนการในการ ดำเนินงานตามโครงการได้ เหมาะสมกับประเด็น ปัญหา มีความเป็นไปได้ที่ จะสามารถแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาประเด็นปัญหา ได้อย่างครอบคลุม	อธิบายให้เห็นถึง กระบวนการในการ ดำเนินงานตามโครงการได้ เหมาะสมกับประเด็นปัญหา มีความเป็นไปได้ที่จะสามารถ แก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนา ประเด็นปัญหาได้บาง ประเด็น	อธิบายให้เห็นถึง กระบวนการในการ ดำเนินงานตามโครงการ ได้
2. การนำเสนอโครงการเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก			
ความคิด สร้างสรรค์	มีแนวคิดแปลกใหม่ โครงการแสดงให้เห็น ความสามารถในการคิด มี การออกแบบและนำเสนอ ได้น่าสนใจมีความเป็นไปได้ ที่จะสามารถแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนา ประเด็นปัญหาได้อย่าง ครอบคลุม	มีแนวคิดแปลกใหม่ โครงการแสดงให้เห็น ความสามารถในการคิดมีการ ออกแบบและนำเสนอได้ น่าสนใจพอสมควร มีความ เป็นไปได้ที่จะสามารถแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาประเด็น ปัญหาได้บางประเด็น	โครงการแสดงให้เห็น ความสามารถในการคิด การออกแบบและการ นำเสนอไม่ค่อย น่าสนใจ มีความเป็นไปได้ ที่จะสามารถแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนา ประเด็นปัญหาได้น้อย
การนำเสนอ	นำเสนออย่างเป็นขั้นเป็น ตอน ครบถ้วน เนื้อหาใน แต่ละประเด็นมีความ สมบูรณ์ มีการยกตัวอย่าง ประกอบการพูด อย่างเป็น เหตุเป็นผล	นำเสนออย่างเป็นขั้นเป็นตอน ครบถ้วน เนื้อหาในแต่ละ ประเด็นมีความสมบูรณ์เป็น ส่วนใหญ่ มีการยกตัวอย่าง ประกอบการพูดอย่างเป็น เหตุเป็นผลเป็นส่วนใหญ่	นำเสนออย่างเป็นขั้น เป็นตอน ครบถ้วน เนื้อหาในแต่ละประเด็น ยังขาดความสมบูรณ์ ขาดการยกตัวอย่าง ประกอบการพูด
ประโยชน์	โครงการช่วยกระตุ้นให้ ผู้คนในสังคมมองเห็นและ อยากที่จะมีส่วนร่วมใน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ได้เป็นส่วนใหญ่	โครงการช่วยกระตุ้นให้ผู้คน ในสังคมมองเห็นและอยากที่ จะมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็น บางส่วน	โครงการไม่สามารถช่วย กระตุ้นให้ผู้คนในสังคม มองเห็นและอยากที่จะ มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

9. เอกสารและตำราหลัก

- คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2541). “โลกาภิวัตน์ ประชาธิปไตย การจัดการปกครอง และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม”. ใน การประชุมทางวิชาการเรื่องโลกาภิวัตน์: ประชาธิปไตย การจัดการปกครองและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ. พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตินุญยก). (2554). พุทธสันติวิธี : การบูรณาการหลักการและเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ: หจก.ประยูรศาสนไทยการพิมพ์.
- วิเชียร แสนมี. (2560). หลักพุทธธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข; Buddhist Principles for Peacefull Co-Existence. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 34(2).
- Kobayashi Masaya. (ปาวัน การสมใจ ผู้แปล). (2018). ศาสตร์แห่งการพึ่งพาคนอื่น. กรุงเทพฯ: วีเลิร์น, สนพ.
- Rader, Debra. (2018). Teaching and learning for intercultural and understanding: Engaging young hearts and minds. New York: Routledge.

ตัวอย่าง

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2566
แบบวัดจิตสำนึกทางสังคม

คำชี้แจง

ให้นักศึกษาศึกษาสถานการณ์ที่กำหนดให้แล้วตอบคำถามตามที่กำหนด (ข้อละ 4 คะแนน)

ปัญหาขยะอาหาร (Food waste)

ปัจจุบันมีจำนวนประชากรทั่วโลกที่ต้องเผชิญกับความหิวโหย ถึง 870 ล้านคน ในขณะที่แต่ละปีทั่วโลก มีอาหารที่ยังรับประทานได้ถูกทิ้งจำนวนมหาศาล ในแต่ละปี อาหารกว่า 1,300 ล้านตัน หรือ 1 ใน 3 ของอาหารที่ผลิตได้ทั่วโลก ต้องกลายเป็นขยะอาหารที่ถูกทิ้งไปอย่างสูญเปล่า เฉพาะสหรัฐทิ้งอาหารที่ยังรับประทานได้จากซูเปอร์มาร์เก็ตกว่า 60 ล้านตัน สำหรับประเทศไทย กว่า 60% ของขยะมาจากขยะอาหาร คนไทย 1 คนสร้างขยะอาหารสูงถึง 254 กิโลกรัมต่อปีเลยทีเดียว “ขยะอาหาร” หนึ่งในปัญหาที่หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญ เพราะการเน่าเสียของอาหารปล่อยก๊าซมีเทนที่มีศักยภาพเป็นก๊าซเรือนกระจก หรือทำให้โลกร้อนมากกว่าคาร์บอนไดออกไซด์กว่า 25 เท่า ในแต่ละปีจะมีขยะอาหารที่ถูกต้องฝังกลบ ประมาณ 1,300 ล้านตัน ซึ่งก่อให้เกิดมลพิษคิดเป็น 8% ของก๊าซเรือนกระจกทั้งหมดที่ปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ

อาหารจากการผลิตมากกว่า 30% ที่ถูกทิ้งทั่วโลกในแต่ละปีแสดงให้เห็นว่าเรามีอาหารเพียงพอต่อคนทั้งโลก แต่อาหารเหล่านี้ไม่สามารถแจกจ่ายให้คนทั้งโลกที่ต้องการ อีกทั้งยังถูกทิ้งอย่างไร้ค่า แนนอนว่าไม่ใช่แค่อาหารแต่เป็นต้นทุนทุกอย่างตั้งแต่การผลิต ฝืนป่าที่ถูกถางเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร ผู้คนที่ต้องอพยพเนื่องจากขาดแคลนน้ำเพื่อบริโภคเนื่องจากความต้องการใช้น้ำมหาศาลของอุตสาหกรรมอาหาร ดินที่ปนเปื้อน อากาศที่เต็มไปด้วยมลพิษจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและยาฆ่าแมลง และสุดท้ายคือการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในปริมาณมหาศาลของอุตสาหกรรม

หลายประเทศจึงให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะอาหาร โดยเริ่มจากการใช้ประโยชน์จากอาหารที่ยังรับประทานได้ หรือเรียกว่า “อาหารส่วนเกิน” ที่อาจเหลือจากงานเลี้ยง หรือบุฟเฟต์ในโรงแรมหรืออาหารสด และอาหารกระป๋องจากซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น กลับมามองที่ประเทศไทย จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษระบุว่า ขยะอาหาร คิดเป็น 64% ของขยะทั้งหมด แต่มีการนำขยะอาหารไปใช้ประโยชน์น้อยมาก เนื่องจากเทศบาลส่วนมากไม่มีการแยกขยะ เช่น กรุงเทพมหานคร รีไซเคิลขยะอาหารได้ 2% เท่านั้น ที่เหลือจะนำไปกำจัดโดยวิธีการฝังกลบรวมที่ไม่มีระบบการจัดการแบบถูกสุขอนามัย

ที่มา: กรุงเทพธุรกิจ (ตุลาคม, 10 2562)

**

**

คำถาม

1. นักศึกษาคิดว่าตนเองและคนในสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาวะการณดังกล่าวอย่างไร ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางสังคมส่งผลต่อปฏิกิริยาตอบสนองของผู้คนที่มีต่อประเด็นดังกล่าวอย่างไร (การฝังตัว Embedded)

2. ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้นักศึกษายังคงมีส่วนที่ทำให้เกิดสภาวะการณดังกล่าว และนักศึกษามีแนวคิดที่จะจัดการกับพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อสภาวะการณดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร (การสะท้อนตนเอง Self-reflexive)

3. จงอภิปรายถึงสภาพปัญหาของสภาวะการณดังกล่าว และนักศึกษามีแนวคิดที่จะจัดการปัญหาดังกล่าวให้ดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร (การมีส่วนร่วม Engaged)

4. ในกรณีที่นักศึกษามีแนวคิดที่จะจัดการปัญหาดังกล่าวให้ดีขึ้นตามที่ได้ระบุไว้ในข้อที่ 3 นักศึกษาต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางทำให้สภาวะการณดังกล่าวดีขึ้นหรือไม่ อย่างไร (การร่วมมือ Collaborative)

5. ในกรณีที่นักศึกษามีความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อหาแนวทางทำให้สภาวะการณดังกล่าวดีขึ้นตามที่ได้ระบุไว้ในข้อที่ 4 นักศึกษาจะมีวิธีการที่จะทำให้ผู้คนในสังคมเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสภาวะการณดังกล่าวนี้หรือไม่ อย่างไร (การเป็นกระบอกเสียง Resonant)

**ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
แบบวัดจิตสำนึกทางสังคม**

1. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (พรรณี ลีกิจวัฒน์นะ, 2559: 199) ได้ค่าเท่ากับ 0.71 ระดับความเชื่อถือสูง

2. ค่าดัชนีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก โดยใช้สูตรของ Whitney and Sabers (1970) ข้อคำถามแต่ละข้อจะต้องมีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่า 0.20 ขึ้นไป (พรรณี ลีกิจวัฒน์นะ, 2559: 199) ได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.43 - 0.65 และ ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.20 - 0.40

ตารางที่ 6 ค่าดัชนีความยากง่าย และค่าอำนาจจำแนก จำแนกรายข้อ

ข้อที่	p	แปลผล	r	แปลผล	การนำไปใช้
1	0.47	ปานกลาง	0.27	ปานกลาง	ใช้ได้
2	0.43	ปานกลาง	0.33	สูง	ใช้ได้
3	0.65	ง่าย	0.40	สูงมาก	ใช้ได้
4	0.50	ปานกลาง	0.20	ปานกลาง	ใช้ได้
5	0.48	ปานกลาง	0.35	สูง	ใช้ได้

ผลการทดสอบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างการวิจัย
ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบจิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาที่เป็นตัวอย่างการวิจัย

คะแนนเต็ม 20 คะแนน

คนที่	ค่าเฉลี่ย ก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ย หลังเรียน	ผลต่าง	คนที่	ค่าเฉลี่ย ก่อนเรียน	ค่าเฉลี่ย หลังเรียน	ผลต่าง
1	1.68	2.32	+1.55	14	2.12	2.75	+0.63
2	2.02	2.56	+0.54	15	2.03	2.58	+0.55
3	2.31	3.12	+0.81	16	1.97	2.61	+0.64
4	2.11	2.78	+0.67	17	1.99	2.58	+0.59
5	1.85	2.45	+0.60	18	2.04	2.54	+0.50
6	1.92	2.64	+0.72	19	1.71	2.37	+0.66
7	1.94	2.78	+0.84	20	1.89	2.58	+0.69
8	1.98	2.55	+0.57	21	1.85	2.61	+0.76
9	2.05	2.89	+0.84	22	2.00	3.01	+0.99
10	1.98	2.65	+0.67	23	2.30	3.08	+0.78
11	2.07	2.61	+0.54	24	1.67	2.47	+0.80
12	2.22	2.89	+0.67	25	2.09	2.69	+0.60
13	2.14	2.68	+0.54	26	2.10	2.84	+0.74
					\bar{x}	S.D.	
ค่าเฉลี่ยก่อนเรียน					1.99	0.58	
ค่าเฉลี่ยหลังเรียน					2.64	0.71	
ผลต่าง					+0.65		

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายสุนทร อ่อนฤทธิ์
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาสังคมศึกษา (ค.บ.) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ปีการศึกษา 2563
ผลงานตีพิมพ์	<p>สุนทร อ่อนฤทธิ์. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา สศ 2211402 การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 4 ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. การประชุมวิชาการระดับชาติราชชมงคลสุรินทร์วิชาการ ครั้งที่ 11. วันที่ 7 กันยายน 2563.</p> <p>สุนทร อ่อนฤทธิ์. (2563). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดเชิงวิพากษ์ของนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1 รายวิชา สศ 2202102 ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือกับการจัดกิจกรรมแบบปกติ. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติครั้งที่ 8 และงานบริหารการศึกษา อีสานสัมพันธ์ครั้งที่ 12 เรื่อง แนวทางและแนวโน้มอุดมศึกษาหลัง COVID-19. วันที่ 7 พฤศจิกายน 2563.</p> <p>สุนทร อ่อนฤทธิ์ และวีรวิชญ์ บุญส่ง. (2565). การใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม. ปีที่ 12(3).</p> <p>อัมจิตร หมวดแร่, สุนทร อ่อนฤทธิ์ และชัยรัตน์ โตศิลา. (2565). การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้อาเซียนศึกษาโดยใช้แนวความคิดการเรียนรู้แบบ กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ปีที่ 13(3).</p>